

Міністерство освіти і науки України
Міністерство розвитку економіки, торгівлі
та сільського господарства України
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України

**Створення,
охорона, захист і
комерціалізація
об'єктів права
інтелектуальної
власності**

Матеріали
III Всеукраїнської
науково-практичної
конференції

23 КВІТНЯ
2020 р.

Міністерство освіти і науки України

**Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства
України**

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**

**Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

III ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«СТВОРЕННЯ, ОХОРОНА, ЗАХИСТ І КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ
ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності**

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2020

УДК 347.77(062)
С77

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: зб. матеріалів III Всеукраїнської наук.-практ. конференції, м. Київ, 23 квіт. 2020 р. / Упоряд.: А.С.Ромашко, С. Ю. Петряєв. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2020. –165 с.
ISBN 978-966-622-966-3

Присвячено Міжнародному дню інтелектуальної власності

Опубліковано тези доповідей, у яких розглянуто актуальні питання створення, охорони, захисту та комерціалізації об'єктів інновацій.

Для спеціалістів, науково-педагогічних працівників, аспірантів, докторантів і студентів вищих навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться реальними та потенційними суспільно-правовими тенденціями і проблемами створення, охорони та захисту об'єктів інновацій у сучасних умовах.

У конференції взяли участь провідні експерти та вчені наукових установ і навчальних закладів, представники зацікавлених державних органів і громадських організацій.

Матеріали подано в авторській редакції.

Оформлення обкладинки

Лабораторія технічної естетики та дизайну ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського
designlab.kpi.ua@gmail.com. Д. В. Балашов (balashov.dim@gmail.com)

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету соціології і права
Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського» (Протокол № 9 від 30.04.2020 р.)

© Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського», 2020

© Міністерство економічного розвитку та торгівлі
України, 2020

© Науково-дослідний інститут інтелектуальної
власності Національної академії правових наук
України, 2020

© Колектив авторів, 2020

ISBN 978-966-622-966-3

ЗМІСТ

Пленарна доповідь

Орлюк О. П.,	Чинники, що впливають на розбудову інноваційної екосистеми: підходи ВОІВ та український досвід.....	6
--------------	---	---

Секція №1. Патентна справа в Україні

Войтко С. В.,	Патентна активність і тренди розвитку технологій в епоху Індустрії 4.0.....	12
Жихарев О. С., Дорожко Г. К., Ромашко А.С., Поладько О. М., Зюган А. О.,	Інформаційно-пошукова система нових технічних рішень..... Розбіжності законодавства України щодо дат надходження та подання заявок	17 20
Скоробогатова Н.Є., Чернявська О. В.,	Ефективність використання об'єктів права інтелектуальної власності в епоху Індустрії 4.0.... Про необхідність корекції програм гуманітарних дисциплін у ВНЗ технічного і технологічного профілю.....	26 31
Чомахашвілі О.,	Стимулювання винахідницької активності	36

Секція №2. Охорона та експертиза об'єктів інтелектуальної власності

Дорошенко О. Ф., Работягова Л. І., Іващенко М. О., Кашинцева О. Ю.,	Фахівець в патентному праві в законодавстві України і Європейського союзу..... Принципи авторського права..... Особливості експертизи заявок на винаходи, що стосуються лікарських засобів.....	39 44 46
Осипова Ю. В. ,	Особливості розподілу майнової частини права інтелектуальної власності на опів, створені у закладах вищої освіти за договором на виконання НДДКТР.....	49
Тверезенко О. О.,	Особливості набуття майнових прав на службові об'єкти інтелектуальної власності в сфері національної безпеки та оборони.....	54
Шабалін А. В.,	Історико-правові аспекти генезису захисту права інтелектуальної власності в США.....	59

Секція №3. Визначення проблем порушення прав інтелектуальної власності та шляхи їх вирішення: світовий та вітчизняний досвід

Андрощук Г. О.,	Проблеми національної безпеки в умовах Covid-19: аналіз кримінального ландшафту в ЄС.....	63
Бахарева О.,	Правове регулювання призначення та проведення судової експертизи про порушення прав на об'єкти патентного права у господарському процесі.....	69

Зайківський О. Б.,	Щодо вдосконалення законодавства стосовно відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в оборонній сфері.....	77
Кірін Р. С., Коротаєв В. М., Хоменко В. Л., Литвин О. В., Гаврушкевич Н. В.,	Завдання судової експертизи ІР-об'єктів..... Стала тенденція реєстрації українських географічних зазначень як складова економічної безпеки.....	80 85
Улітіна О. В.,	Деякі питання щодо порушення немайнових прав автора.....	88
Фурашев В. М.,	Пандемія коронавірусу та право інтелектуальної власності: який зв'язок?.....	92
Хрідочкін А. В.,	До характеристики форм і способів неправомірного використання об'єктів права інтелектуальної власності.....	95
Штефан А. С.,	Плагіат як вид порушення у чинному і перспективному законодавстві України про авторське право і суміжні права.....	100
<i>Секція 4. Захист і розпорядження правами інтелектуальної власності в інноваційній діяльності</i>		
Черненко Н. О.,	Закономірності інноваційного оновлення економіки.....	105
Корогодова О. О., Глущенко Я. І.,	Адитивні технології, права інтелектуальної власності та митний контроль: проблеми та оптимізація в умовах Індустрії 4.0.....	108
Цибульов П. М.,	Розподіл майнових прав інтелектуальної власності на службові винаходи та корисні моделі.....	112
<i>Секція №5. Комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності</i>		
Савицька В. В.	Особливості ліцензійної угоди щодо програмного забезпечення.....	116
Кривошеїна І. В.	Договір комерційної концесії, як один із способів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.....	121
Кузнєцов Ю. М.	Створення сучасної вітчизняної лабораторії малогабаритного обладнання – гарантія успішної комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності.....	124
Даниленко Ю., Любинський В.,	Особливості комерціалізації інновацій в Україні.....	129

Секція №6. Трансфер технологій

Занора В. О.,	Трансфер технологій: особливості та місце закладів вищої освіти	133
Новікова І. Е.,	Технологія як об'єкт трансферу технологій в дослідницьких університетах	135
Пономарьова О. О.,	Деякі обов'язки винахідника(науковця) при проведенні медико-біологічного експерименту....	138
Старовіт О. М.,	Особливості трансферу «зелених» технологій.....	141
Юрчишин О. Я.,	Укладання договорів про трансфер технологій в закладах вищої освіти	145

Секція №7. Недобросовісна конкуренція у сфері інтелектуальної власності

Діденко Ю. П.,	Права споживача під час рекламної діяльності в мережі Інтернет	148
Мироненко Н. М.,	Акти недобросовісної конкуренції, вчинені щодо серії торговельних марок	153

Секція №8. Захист авторських прав у соціальних мережах

Дубняк М. В.,	Блокування контенту: захист авторського права чи цензура в соціальних мережах?.....	158
Пилюченко Д. В.,	Персонаж фанфіку: бути чи не бути?.....	163

ПЛЕНАРНА ДОПОВІДЬ

Орлюк О. П.,

д. ю. н, професор, академік НАПрНУ,
директор НДІ інтелектуальної
власності НАПрН України, професор
кафедри інтелектуальної власності
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗБУДОВУ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОСИСТЕМИ: ПІДХОДИ ВОІВ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Формування та розвиток в Україні інноваційної екосистеми передбачає наявність інституційних та функціональних елементів, розробку та реалізацію політик, а також дієві економічні та правові механізми. Розбудова такої системи має комплексний характер й передбачає вирішення цілого ряду проблем як у сфері інтелектуальної власності, так й у напрямі поєднання науки та економіки.

Аналізуючи ці проблеми, доцільно скористатися практикою Всесвітньої організації інтелектуальної власності, яка наголошує на тому, що подолання розриву між наукою й практичною діяльністю залежить від ряду чинників, а не лише від політики інтелектуальної власності, що реалізовується університетами та науковими інституціями [1]. Адже успіх передачі й поширення технологій залежить від безлічі інших чинників, деякі з яких безпосередньо не пов'язані з інтелектуальною власністю, однак впливають як на національному, так й інституційному рівні та рівні ринків в цілому.

Спробуємо надати коротку характеристику таких чинників по відношенню до України.

I. Чинники, що мають вплив на національному рівні.

Наявність ефективної і збалансованої системи ІВ. Наразі Україна не може характеризуватися як країна, що має ефективну та збалансовану систему ІВ. Досягнення такого стану потребує розв'язання цілого ряду проблем на законодавчому, інституціональному, функціональному рівнях, а також на рівнях розбудови відповідних політик. Окрім цього, істотною проблемою є створення належних та ефективних механізмів для захисту прав

інтелектуальної власності. Наразі маємо розуміння, яким чином розв'язувати комплекс проблем, притаманних сфері ІВ, що напряду впливають на економічний та інноваційний розвиток.

Цілі, завдання й кроки щодо вирішення проблем за різними напрямками охорони ІВ, комерціалізації результатів наукових досліджень, захисту прав ІВ тощо визначені у проекті Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності на період 2020-2025 років, розробленої у 2019 році відповідно до Меморандуму про співпрацю МЕРТ України з WIPO, яка успішно пройшла експертне оцінювання з боку WIPO та була успішно презентована на Парламентських слуханнях 16 грудня 2019 року й наразі очікує схвалення Верховною Радою України та розробки під неї плану дій Кабінету Міністрів України [2]. Поступова реалізація даної Стратегії має призвести до розбудови Національної системи інтелектуальної власності на чолі з національним органом ІВ та запровадженню ефективної й збалансованої системи ІВ.

Наявність чітких норм і правил, що регулюють права на ІВ, створювану в державних ВНЗ або з державною фінансовою підтримкою. Наразі в Україні відсутні єдині правила для ВНЗ та наукових установ щодо політики у сфері ІВ, хоча ряд університетів та інститути НАН України застосовують відповідні локальні акти. До цього часу не прийнято й окремого нормативно-правового акту, який би визначав особливості ІВ, створюваної в національному та освітньому секторах за рахунок бюджетних ресурсів. Відсутні уніфіковані підходи стосовно визначення правил розподілу майнових прав на таку ІВ, у т.ч. у разі спільної діяльності за участі третіх осіб, зокрема й іноземних. Певною мірою розв'язанню даної проблеми має сприяти прийняття ІР політики для університетів та наукових установ. Проект такої політики (у вигляді Методичних рекомендацій щодо політики у сфері інтелектуальної власності для закладів вищої освіти та наукових установ України) був розроблений у 2019 році фахівцями НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ на замовлення НОІВ. Зазначений проект презентувався протягом 2019 року на ряді міжнародних та національних конференцій з питань освіти та

ефективного використання результатів наукових досліджень та об'єктів інтелектуальної власності; був представлений у МОН України Президії ради проректорів з наукової роботи закладів вищої освіти та директорів наукових установ. У проекті враховано підходи WIPO в частині ІР політики для університетів та наукових установ. Його прийняття після спільного обговорення МОН та Мінекономіки України має сприяти подальшій розробці відповідних політик на рівні конкретних університетів та наукових установ. Вирішення питань щодо ІВ, створюваної в державному секторі, стало й предметом експертної місії WIPO, що проходила у лютому 2020 року.

У проекті Національної стратегії розвитку сфери ІВ визначено проблеми та запропоновано шляхи розв'язання, що мають сприяти реалізації таких чинників, визначених BOIV, як:

- наявність фінансової підтримки на різних рівнях: фінансування наукових досліджень; програми фінансування відділів управління науково-технічним розвитком; стартове фінансування; податкові стимули для проведення НДДКР в пріоритетних областях, наприклад для сприяння розвитку певних галузей або експортного сектора або для досягнення цілей розвитку;

- наявність кваліфікованих кадрів;

- наявність політики заохочення інституційного підприємництва;

- наявність механізмів для підтримки взаємодії між місцевими підприємствами та розробниками технології, таких як наукові парки та інкубатори;

- наявність державних стимулів для розширення доступу до технологій у таких галузях, як охорона здоров'я, освіта і державна інфраструктура [1].

Адже допоки кожний із наведених вище чинників свідчить про негативний вплив на розвиток національної інноваційної екосистеми як в частині ІВ, так і в частині зв'язку науки та практичної діяльності.

Конкретні кроки щодо подолання негативного впливу таких чинників визначено у відповідних для кожної зі сфер чи галузей документах стратегічного характеру, зокрема:

-у згадуваному вище проекті Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності на період 2020-2025 років;

-у Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, затвердженій розпорядженням КМУ від 10.07.2019 р. № 526-р, в якій визначено основні напрями інноваційної діяльності [3];

- у Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, схваленій розпорядженням КМУ від 24 травня 2017 р. № 504-р, в якій, зокрема, визначається, що мале і середнє підприємництво сприяє створенню нових робочих місць, зростанню ВВП, а також стимулюванню розвитку конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу економіки [4].

Наразі чинність чи прийняття таких документів (рівно як й інших актів стратегічного чи концептуального характеру) вимагає втілення на рівні відповідних політик.

Наявність сприятливої нормативно-правової бази. У сфері інтелектуальної власності поточний рік очікується як фінальний в оновленні національного спеціального законодавства, зокрема з метою впровадження європейських стандартів в рамках виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію України з ЄС. Водночас на порядку денному стоять питання удосконалення законодавчого регулювання у сфері захисту прав ІВ, застосування фінансових інструментів з метою сприяння ІВ економічному та інноваційному розвитку тощо. Розв'язання цих проблем вимагає комплексного фахового підходу та об'єднання зусиль професійного середовища та органів державної влади.

II. Чинники на рівні окремої установи.

Незалежність установ. Наразі державна політика, що базується на законах України «Про вищу освіту» та «Про наукову і науково-технічну діяльність» спрямовується на підвищення автономії та незалежності ВНЗ та наукових установ. Відтак, даний чинник не може оцінюватися як негативний в Україні за фактором свого впливу.

Що стосується інших чинників даної групи, їх можна об'єднати за певними категоріями, на кшталт адміністративні, функціональні, кадрові тощо. Зокрема, до чинників адміністративного характеру доцільно віднести такі як зацікавленість вищого керівництва, відповідальність за адміністрування ІВ; створення відділів управління науково-технічним розвитком, забезпечених належними кадровими і фінансовими ресурсами; тісна взаємодія відділів управління науково-технічним розвитком з науковими співробітниками і професорсько-викладацьким складом; координація роботи творців ІВ, співробітників відділів управління науково-технічним розвитком, адміністрації підрозділів, що займаються створенням ІВ, і інших учасників дослідницької роботи підрозділів розробки технологій [5]. Наразі лише провідні національні ВНЗ можуть характеризуватися як такі, що певною мірою можуть вважати вплив зазначених вище чинників успішним. Допоки, не дивлячись на наявність нормативних приписів, на рівні ВНЗ та наукових установ в мінімальній кількості запроваджено відповідні відділи трансферу технологій.

Значною мірою потребує й розвитку зв'язок науки та освіти в особі академічних наукових установ та національних університетів. У цьому сенсі слід вважати позитивним досвідом створення спільних науково-освітніх центрів, лабораторій за певними галузевими спрямуванням. Прикладом можуть бути науково-освітні центри, створені за ініціативою НДІ інтелектуальної власності НАПрН України [6] спільно з профільними кафедрами КНУ імені Тараса Шевченка, ЧНУ імені Богдана Хмельницького, НУ «Харківський політехнічний інститут».

Успішним є й досвід науково-освітніх проектів Київської та Львівської політехнік. Поряд із цим підтримки потребує діяльність із поширення в Україні центрів підтримки технологій та інновацій (TISC), що розпочалася з 2018 року за ініціативи МЕРТ України через НОІВ [7], а наразі реалізується завдяки зусиллям IP Center of Ukraine, що працює у складі Укрпатенту до завершення інституційної реформи у сфері ІВ та створення Національного органу інтелектуальної власності.

У свою чергу функціональними можуть вважатися чинники, що забезпечують проведення якісних досліджень; наявність стимулів, які заохочують винахідництво і інноваційну діяльність.

Із кадровим напрямом будуть пов'язані чинники, що свідчать про інформованість і навички співробітників і студентів в сфері ІВ, передачі знань і підприємництва; повагу до інтелектуальної праці і творчої діяльності; готовність творців технологій брати участь в організації охорони і маркетингу ІВ; дотримання принципів соціальної відповідальності (наприклад, застосування добровільного ліцензування, освіти і навчання); забезпечення доступу до патентної інформації та програмного забезпечення і відповідними аналітичними інструментами.

III. На рівні ринку ВОІВ виділяє такі чинники як наявність достатньої кількості компаній, здатних вкладати кошти, час і сили в доведення ІВ до комерційної стадії; наявність споживачів, готових придбати продукт після його остаточної розробки і підготовки до продажу; наявність достатнього «потенціалу освоєння» нових знань для їх застосування в комерційних цілях [1]. Слід відзначити, що зазначені чинники потребують окремого дослідження, що виходить за межі правового.

На наш погляд, успішне подолання викликів, обумовлених негативним впливом багатьох із вищенаведених чинників може відбутися у найближчі роки за умови впровадження в національні політики. При цьому наявність інституційної політики у сфері інтелектуальної власності слід вважати необхідною умовою успішної співпраці між ВНЗ, науковими установами та їхніми комерційними партнерами.

Список використаної літератури:

1. Intellectual Property Policies for Universities. URL: https://www.wipo.int/about-ip/en/universities_research/ip_policies/index.html
2. Проект Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності на період 2020-2025 роки. URL: <http://nipo.org.ua/activity/stvorennya-efektivnogo-navchalnogo-centru-u-sferi-intelektualnoi-vlasnosti-iv>
3. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80>

4. Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 504-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250167535>

5. Technology Transfer, Intellectual Property and Effective University-Industry Partnerships. WIPO. 2007. URL: <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=167&plang=EN>

6. НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. Науково-освітні центри. URL: <http://ndiiv.org.ua/index.php/ua/extensions/naukovo-osvitni-tsentry/>
TISC. Центр підтримки технологій та інновацій. URL: <http://tisc>

СЕКЦІЯ 1

Войтко С. В.,

доктор економ. наук, професор,
Національного технічного
університету України КПІ ім.
Ігоря Сікорського

ПАТЕНТНА АКТИВНІСТЬ І ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ В ЕПОХУ ІНДУСТРІЇ 4.0

Поставлено завдання виявити структуру та тенденції розвитку технологій в епоху Індустрії 4.0, яка офіційно розпочалася з 2014 року [1] (за іншими даними була об'явлена у 2011 році [2]). Ця індустрія ще буде розвиватися 10–20 років і на неї варто орієнтуватися при плануванні стратегічних змін в Україні. Результати дослідження нададуть нам інформацію про те, чим бажано займатися у сфері технологій для пришвидшеного виходу з кризової ситуації та займання вигідної ніші серед технологічно розвинених країн, а також розвитку наукомістких і високотехнологічних сфер національної економіки.

За основу дослідження взято дані організації IFI CLAIMS Patent Services [3]. База даних цієї організації містить значний обсяг інформації стосовно патентів. Нижче приводиться аналітика на статистичних даних і висновки з цього аналізу.

За 2019 рік крупнішими патентними правонаступниками у США [4], а саме ТОП–10, є такі: 1 позиція – International Business Machines Corp

(кількість 9262 патентів, 2 % зростання до 2018 року, 0 позицій змінено у рейтингу відносно до 2018 року); 2 – Samsung Electronics Co Ltd (6469, 11%, 0); 3 – Canon Inc (3548, 16%, 0); 4 – Microsoft Technology Licensing LLC (3081, 31%, +3); 5 – Intel Corp (3020, 10%, –1); 6 – LG Electronics Inc (2805, 14%, –1); 7 – Apple Inc (2490, 15%, +2); 8 – Ford Global Technologies LLC (2468, 16%, +2); 9 – Amazon Technologies Inc (2427, 19%, +3); 10 – Huawei Technologies Co Ltd (2418, 44%, +6).

За аналізом першої десятки слід звернути увагу на те, що 9 з 10 компаній відносяться до радіоелектронної сфери діяльності, а лише одна належить до автомобільної промисловості. З другої десятки варто відзначити такі компанії: позиція 12 – Taiwan Semiconductor Manufacturing Co TSMC Ltd (зниження активності на 5%); 14 – Sony Corp (зростання на 27% за рік); 15 – Google LLC (зростання всього на 2% та втрата чотирьох позицій у рейтингу за один рік); Toyota Motor Corp (зростання на 4%); 17 – Samsung Display Co Ltd (практично нульове зростання); 18 – General Electric Co (зростання на 14% зі збереженням позиції); 19 – Telefonaktiebolaget LM Ericsson AB (зростання на 19%). Для другої десяти характерним є більше різноманіття. Так, вже присутні дві автомобільні компанії та одна електротехнічна.

Варто відзначити, що у першій сотні присутні 2 навчальні заклади, а саме на 58 позиції розташовано University of California з 696 патентів у 2019 році, що на 21% більше, ніж у 2018 році. Цей університет за рік додав 4 позиції у рейтингу. 100-у позицію посів Massachusetts Institute of Technology (МТІ) з 401 патентами, що на 15% більше 2018 року. Проте інститут втратив 3 позиції у рейтингу.

Крупнішими активними власниками патентів на початок 2020 року є такі [5]: 1–Samsung Electronics Co Ltd (76638 патентів); 2–International Business Machines Corp (37304); 3–Canon Inc (35724); 4–General Electric Co (30010); 5–Microsoft Corp (29824); 6–Robert Bosch GmbH (28285); 7–Panasonic Corp (27298); 8–Siemens AG (25320); 9–Intel Corp (24628); 10–LG Electronics Inc (23043).

У цьому рейтингу також переважно знаходяться компанії радіоелектронного профілю. Друга десятка цього рейтингу подібна за структурою до першої. До цієї десятки увійшли Hon Hai Precision Industry, Qualcomm, Sony, Alphabet, Toyota, Nokia, Fujifilm, General Motors, Fujitsu, Hitachi.

Стосовно навчальних закладів, то серед 250 представлених у базі даних позицій маємо 102 позицію для University of California (4841 патентів), 104– Industrial Technology Research Institute (4783), 165– Massachusetts Institute of Technology (2526), 214– Leland Stanford Junior University (1660).

Стосовно технологій, то на 2019 рік маємо такий рейтинг (за кількістю патентів): 1–електронна обробка цифрових даних (58821 патентів у 2019 році, приріст +23,5%); 2–передача цифрової інформації (39301, 17,9%); 3– напівпровідникові пристрої (28373, +11,6%); 4–бездротові мережі зв'язку (24288, +13,5%); 5–відеокommунікація (20062, +14,0%); 6–медична діагностика та ідентифікація (17447, +25,%); 7–системи обробки даних (15873, +38,0%); 8–медичні, стоматологічні, гігієнічні та інші технології (14183, +5,2%); 9– обробка зображень (12809, +32,4%); 10–оптичні елементи, системи та апарати (12653, 25,8%).

Доречим є дослідження, яке показує активність компаній на фондових площадках. Так, зарейтингом S&P маємо таку ситуацію у ТОП–10: International Business Machines Corp (Ticker: IBM) General Electric Co (GE); Microsoft Corp (MSFT); Intel Corp (INTC); Qualcomm Inc (QCOM); Alphabet Inc (GOOG/GOOGL); General Motors (GM); Ford Motor Co (F); United Technologies Corp (UTX); Apple Inc (AAPL).

Стосовно технологій прискореного зростання. За дослідженням патентних документів (патентні заявки та видані патенти) було обстежено понад 2100 з 4600 груп з метою класифікації та здійснено рейтингування на періоді 2014–2019рр. [6]. Отримали такий рейтинг: 1)покритонасінні рослини – 117% зростання за п'ятирічний період; 2)приладдя чи пристосування інструментів, інформаційні панелі – 94%; 3)лікарські препарати – 80%; 4)редагування геному – 78%; 5)фізична підготовка, горизонтальні бруски –

76%; 6) інформаційно-комунікаційні технології, що адаптовані для обробки медичних зображень – 51%; 7) комп'ютерні системи на основі конкретних обчислювальних моделей – 42%; 8) технологія адитивного виробництва – 40%; 9) системи контролю або регулювання неелектричних величин – 26%; 10) літаки та вертольоти – 23%.

Виділимо 5 технологій за темпами зростання за 5 років та 5 технологій за кількістю патентів [7].

Стосовно темпів зростання, то маємо таке: 116,89% зростання за п'ятирічний період – нові рослини або процеси їх отримання, 1344 патентів за 5 років з 2014 по 2019 рік; 98,73% – препарати для розладів м'язової або нервово-м'язової системи, 217; 93,87% – приладдя чи пристосування інструментів, інформаційні панелі, 356; 90,99% – препарати для розладів шлунково-кишкового тракту або травної системи, 737; 89,90% – протипухлинні засоби, 4075.

Стосовно кількості, то маємо такий рейтинг: 23847 патентів – введення даних для передачі даних, що підлягають обробці, у форму, яку можна обробляти комп'ютером; упорядкування виведення для передачі даних з одиниці обробки до одиниці виведення, наприклад розташування інтерфейсу, зростання за п'ятирічний період з 2014 по 2019 року, 4,60%; 17398 – пошук інформації, структури баз даних для них, структури файлової системи, 4,73%; 14205 патентів – мережеві домовленості або протоколи зв'язку, що підтримують мережеві додатки, 5,62%; 14025 – способи чи пристрої для читання або розпізнавання друкованих або написаних символів або для розпізнавання шаблонів, наприклад відбитків пальців, 21,28 %; 13614 – процеси або апарати, пристосовані для виготовлення або обробки напівпровідникових або твердотільних пристроїв або їх частин, 3,35 %.

Висновки. З метою стабілізації економічної ситуації в країні на засадах використання передового технологічного розвитку та наукового кадрового потенціалу варто при плануванні стратегічних змін враховувати зацікавленість крупного бізнесу в передових розробках, адже саме ця зацікавленість показує те, яка технологія розвивається останнім часом і,

можливо, буде розвиватися у майбутньому. В епоху Індустрії 4.0 доцільно розвивати технології, які потрібні крупнішим корпораціям, а саме у сферах радіоелектроніки, інформаційно-комунікаційних технологій, автомобілебудуванні. Прикладними сферами є обробка інформації, напівпровідники, мережі передачі даних, медичні прилади. Для України, з нашими можливостями аграрного сектору, є доцільним розвиток рослинництва. У перспективі в Україні варто розвивати аерокосмічні технології, потенціал яких у нас досить високий.

Список використаної літератури:

1. Klaus Schwab The Fourth Industrial Revolution: what it means, how to respond. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2015-12-12/fourth-industrial-revolution>.
2. Securing the future of German manufacturing industry. Recommendations for implementing the strategic initiative INDUSTRIE 4.0. Finalreport. TheIndustry 4.0. Working Group; National Academy of Science and Engineering. 2011. 80 p.
3. CLAIMS Direct platform. URL: <https://www.ificlaims.com/about.htm>
4. Top 50 US Patent Assignees 2019. URL: <https://www.ificlaims.com/rankings-top-50-2019.htm>
5. IFI 250: Largest Global Patent Holders. URL: <https://www.ificlaims.com/rankings-global-assets-2019.htm>
6. Ten Fast Growing Technologies. URL: <https://www.ificlaims.com/2019-tech-slideshow.htm>
7. Patent Classification Size & Growth URL: <https://www.ificlaims.com/2019-tech-graph.htm>

Жихарев О. С.,

Науковий співробітник Центра
експертних досліджень Науково-
дослідного інституту інтелектуальної
власності НАПрН України

Дорожко Г. К.,

к.т.н., радник дирекції НДІ
інтелектуальної власності
Національної академії правових наук
України

ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВА СИСТЕМА НОВИХ ТЕХНІЧНИХ РІШЕНЬ

Пошук нових технічних рішень – особливий етап в системі інноваційної діяльності суспільства. Велика кількість методів пропонувалась винахідникам останні півтора століття. Винахідникам пропонувались і постійно пропонуються методи організації творчого процесу [1 с.8-10].

Відомо деякі аналогічні рішення, які використовують технічні здобутки та вже випробувані часом підходи до творчого процесу, наприклад, універсальна система створення нового технічного об'єкту на основі методу пошуку нових технічних рішень, описана у [2, с.61-63]. Система побудована на введенні інформації про так званий «веполь» - дві основні взаємопов'язані частини технічної системи (речовинні елементи – виріб та інструмент) та елемент взаємодії між ними – енергетичний елемент (поле). Використання системи здійснювалось через пошук одного із зазначених вище елементів технічної системи, який визначався як невідомий або малопридатний елемент.

Також відомо інформаційно-пошукову систему, яка містить засіб завантаження даних про системні події з комп'ютерного пристрою, підключеного до серверу адміністрування, що, у свою чергу, містить засіб керування подіями, призначений для фіксації, реєстрації та аналізу системної події серед завантажених даних, якою був спричинений інцидент безпеки. Система також містить засіб пошуку рішень, який зберігається у пам'яті та виконується процесором серверу адміністрування, аналітичний модуль опису

прецедентів, пошуку прецедентів у базі даних прецедентів, актуалізації прецедентів, представлення знань про прецеденти, та базу даних прецедентів, що побудована на технології представлення та збереження даних у форматі онтології (патент RU2 664 018 C1, опублікований 14.08.2018). Описане рішення може бути застосоване для інформаційної безпеки з метою підвищення ефективності автоматичного розслідування інцидентів безпеки та, як наслідок, зменшення часу реагування на інциденти безпеки у автоматизованій системі. Проте описана система не дозволяє використати її для вирішення технічних задач, а саме пошуку нових технічних рішень на основі введених вихідних даних.

В основу запропонованої нашої моделі поставлене завдання спрощення введення вихідних даних для отримання технічного рішення та підвищення точності формування технічної системи для технічного рішення шляхом введення нових елементів у систему та утворення відповідного зв'язку між ними.

Поставлене завдання вирішується таким чином, що, відповідно до корисної моделі, інформаційно-пошукова система нових технічних рішень містить щонайменше один комп'ютерний пристрій, обладнаний інтерфейсом введення вихідної інформації, модуль структурного формування блоків задач, модуль формування ідеального кінцевого результату, модуль формування блоків протиріч, модуль вибору евристичного прийому, базу даних технічних рішень, модуль виводу технічного рішення, при цьому інтерфейс введення вихідної інформації виконаний для передачі вихідної інформації до модуля структурного формування блоків задач, вхід модуля формування ідеального кінцевого результату сполучений з інтерфейсом введення вихідної інформації, вихід модуля формування ідеального кінцевого результату сполучений з модулем структурного формування блоків задач, модуль структурного формування блоків задач виконаний для переробки вихідної інформації у блоки задач з наступним ієрархічним ранжуванням блоків задач від мікрорівня до макрорівня на основі сформованого ідеального кінцевого результату, отриманого від модуля формування ідеального кінцевого

результату, вихід модуля структурного формування блоків задач сполучений із входом модуля формування блоків протиріч, виконаного для виявлення протиріччя або сукупності протиріч для кожного із сформованих блоків задач та обладнаного засобом звернення до бази даних технічних рішень, придатної для збереження даних у форматі онтології, модуль вибору евристичного прийому виконаний для вибору евристичного прийому для кожного зі сформованих блоків задач в сукупності з відповідним йому блоком протиріч, причому вихід модуля формування блоків протиріч сполучений з входом модуля виводу технічного рішення.

Згідно з одним із переважних варіантів виконання системи, інтерфейс введення вихідної інформації може бути сполучений із засобом вводу текстової та аудіальної та візуальної та графічної інформації.

Згідно з ще одним із переважних варіантів виконання системи, інтерфейс введення вихідної інформації та/або модуль формування ідеального кінцевого результату та/або модуль структурного формування блоків задач та/або модуль формування блоків протиріч та/або модуль вибору евристичного прийому та/або модуль виводу технічного рішення можуть бути виконані як сукупність інструкцій, приданих для виконання процесором комп'ютерного пристрою та розташованих на щонайменше одному носії даних у цифровій формі, сполученому з комп'ютерним пристроєм.

Так, вихідні дані, введені у заявлену інформаційно-пошукову систему, проходять комп'ютерний аналіз у модулі структурного формування блоків задач з метою їх ієрархічного формування у вигляді блоків задач від мікрорівнів до макрорівнів. Також на основі вихідної інформації формують ідеальний кінцевий результат (ІКР), що повністю відповідає поставленому завданню, який використовують у модулі структурного формування блоків задач для ієрархічного формування блоків задач. При цьому модуль структурного формування блоків задач визначає зону у області ІКР, яка відповідає прийнятним технічним рішенням. За допомогою модулю формування блоків протиріч здійснюють початок обробки отриманих вихідних даних шляхом співставлення потрібних параметрів кожного

ієрархічного етапу з протиріччями, що виникають на шляху їх досягнення, з врахуванням даних сучасного рівня розвитку науки та техніки.

Як результат, модулем формування блоків протиріччів виявляють головні протиріччя та представляють їх у вигляді інформаційної системи, яка перешкоджає отриманню потрібного технічного результату. Подальший аналіз отриманої інформаційної системи здійснюють із застосуванням евристичного прийому, обраного через модуль вибору евристичного прийому, та з використанням відомих технічних рішень з бази даних технічних рішень, придатної для збереження даних у форматі онтології, що передбачає подальшу комп'ютерну обробку та представлення даних.

Результатом такого аналізу є виведення рекомендацій про оптимальне технічне рішення у вигляді інформаційного блоку через модуль виводу технічного рішення. Отриманий інформаційний блок використовують у створенні нової технічної системи з метою її експериментального випробування.

Список використаної літератури:

1. Малінов Л.С., Солошенко П.В., Дорошко Г.К. Основи евристики. Учебный посібник. Маріуполь: ПДТУ, 2008. 158 с.
2. Злотин Б.Л., Зусман А.В. Решение исследовательских задач. Кишинев: МНТЦ «Прогресс», издательство «Карта Молдовеняскэ», 1991. 204с.

Ромашко А. С.,

к.т.н., доцент КПП ім. Ігоря
Сікорського

Поладько О. М., Зюган А. О.,

студенти КПП ім. Ігоря Сікорського

РОЗБІЖНОСТІ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ДАТ НАДХОДЖЕННЯ ТА ПОДАННЯ ЗАЯВОК

Законодавство України, а саме ЗУ про ВКМ [1] та Правила розгляду [2] неоднозначно трактують окремі аспекти, пов'язані з датою надходження та

датою подання заявок на винахід (корисну модель), а саме щодо відрахунку терміну сплати збору за подання заявки є важливим, бо впливає на встановлення дати подання заявки.

Дата надходження (реєстрації) матеріалів заявки є важливою, бо від неї повинен відраховуватись термін сплати збору за подання заявки та час надання перекладу, якщо матеріали були подані не українською мовою. Насправді документ про сплату збору [1, стаття 12. П.11] має «надійти до Установи разом з заявкою або протягом двох місяців після дати подання заявки», тобто відраховується термін сплати збору від дати подання, а не надходження. Але ж дата подання встановлюється!

Дата подання заявки є дуже важливою і вона встановлюється за наявності певних умов (в тому числі і оплати), бо саме ця дата (переважно) стає датою пріоритету і саме від цієї дати відраховується строк дії патенту.

Порівняємо положення щодо цих дат в ЗУ про ВКМ та в Правилах розгляду (див. таблицю).

Варто зазначити що проблеми з термінологією є і в Правилах складання [3] (п.16.7), але в таблиці це не зазначено.

Розбіжності щодо дати надходження, дати подання та часу сплати

Таблиця

Аспект, що порівнюється	П.ЗУ про ВКМ	П. Правил розгляду	Наявність розбіжності
Дата реєстрації, дата надходження матеріалів заявки	Термін реєстрація не застосовується до матеріалів заявки по всьому тексту Термін «надходження» стосується матеріалів заявки в Статті 19. Конфіденційність заявки	2.1. <u>Надходження</u> заявки до Укрпатенту П.2.1.1. Реєстрація матеріалів заявки	В ЗУ про ВКМ термін «надходження» не застосовують для визначення часу сплати та дати подання
Матеріали що реєструються	Стаття 12. П.5. Заявка складається українською мовою і повинна містити: заяву;	П.2.1.1 «проставляється дата надходження матеріалів заявки, якщо	За правилами розгляду можлива реєстрація лише заяви без документів до

Аспект, що порівнюється	П.ЗУ про ВКМ	П. Правил розгляду	Наявність розбіжності
	опис; формулу; креслення (якщо на них є посилання в описі); реферат.	вони містять, принаймні, заяву про видачу патенту в довільній формі, викладену українською мовою»	неї, але це не впливає на першість і користування з такої опції для українських заявників може не мати сенсу
Встановленн я дати подання за наявності матеріалів іншою мовою, або таких, що не відповідають вимогам	Стаття 13. 1. Датою подання заявки є дата одержання Установою матеріалів, що містять матеріал, що справляє враження опису, викладений українською або іншою мовою. В останньому випадку для збереження дати подання заявки переклад цього матеріалу українською мовою повинен надійти до Установи протягом двох місяців від дати подання заявки. Стаття 16. П.11. У разі невідповідності матеріалів заявки вимогам статті 13 цього Закону заявнику негайно надсилається про це повідомлення. Якщо невідповідність усунуто протягом двох місяців від дати одержання заявником повідомлення, то датою подання заявки вважається дата одержання закладом експертизи виправлених матеріалів. П.12. Якщо в матеріалах заявки, що відповідає	П.2.4.1 повторює вимоги статті 13, п.1 ЗУ про ВКМ П. 2.4.3 повторює вимоги статті 16. П.11 та п.12.	Заявнику надається можливість отримати дату подання за датою надходження, якщо він надасть переклад протягом двох місяців. Але така можливість не надається в разі порушення вимог до документів, або надання неповного комплекту документів. Бо передбачена дія заявника лише після повідомлення Установи, а те, що заявник сам «виправиться» не передбачено

Аспект, що порівнюється	П.ЗУ про ВКМ	П. Правил розгляду	Наявність розбіжності
	вимогам статті 13 цього Закону, є посилання на креслення, але такого креслення в ній немає, заявнику надсилається про це повідомлення і пропонується на його вибір надіслати креслення чи вилучити посилання на нього у заявці. У разі подання креслення протягом двох місяців від дати одержання заявником повідомлення датою подання заявки вважається дата одержання закладом експертизи креслення. Якщо у цей строк заявник не зробить запропонованого йому вибору, то заявка вважається неподаною, про що заявнику надсилається повідомлення.		
Термін сплати збору за подання	Стаття 12. П.11. За подання заявки сплачується збір. Документ про сплату збору повинен надійти до Установи разом з заявкою або протягом двох місяців після дати подання заявки.	За п. 1.9.2. Документ про сплат у збору за подання заявки повинен надійти до Укрпатенту разом із заявкою або протягом 2 місяців після дати подання заявки. За П.2.4.1 Рішення про встановлення дати подання	За ЗУ про ВКМ та Правилами розгляду документ про сплату збору має надійти до Установи разом з заявкою або протягом двох місяців після дати подання, а за Правилами розгляду визначають умови встановлення дати подання за

Аспект, що порівнюється	П.ЗУ про ВКМ	П. Правил розгляду	Наявність розбіжності
		заявки за датою її надходження, приймають в т.ч. і за наявності документа про сплату збору, який «повинен надійти до Укрпатенту разом із заявкою або протягом 2 місяців <u>після дати подання заявки...</u> »	датою надходження <u>при наявності оплати протягом 2-місяців від дати подання</u>
Склад формальної експертизи	Стаття 1. Визначення термінів «<u>формальна</u> експертиза (експертиза за <u>формальними</u> ознаками) - експертиза, у ході якої встановлюється належність зазначеного у заявці об'єкта до переліку об'єктів, які можуть бути визнані винаходами (корисними моделями), і відповідність заявки та її оформлення встановленим вимогам» Стаття 16. П.9. Під час проведення <u>формальної</u> експертизи: встановлюється дата подання ..; визначається, чи належить об'єкт, що заявляється, до об'єктів технології; заявка перевіряється на відповідність <u>формальним</u> вимогам	П.1.2. визначення формальна експертиза в редакції ЗУ про ВКМ П.3.2. Зміст <u>формальної</u> експертизи Не включає встановлення дати подання (встановлення дати подання визначено в п. 2.4)	Встановлено розбіжність статті 16, п.9 ЗУ про ВКМ та п.3.2 Правил розгляду.

Аспект, що порівнюється	П.ЗУ про ВКМ	П. Правил розгляду	Наявність розбіжності
	статті 12 цього Закону та правилам; документ про сплату збору за подання заявки перевіряється.		

В документі Правила розгляду [2] зазначено, що матеріали заявки (п. 2.1.1.) реєструються якщо вони містять, принаймні, заяву про видачу патенту в довільній формі, викладену українською мовою, але не виключена ситуація, що згодом Заявнику повідомлять (ст. 16 п.11 ЗУ про ВКМ [1] та п.2.4.3 Правил розгляду [2]), наприклад, про необхідність надати матеріали у двохмісячний термін і дата подачі заявки буде змінена, бо «...датою подання заявки вважається дата одержання закладом експертизи виправлених матеріалів...».

Заявник повинен розуміти, що дата надходження не обов'язково впливає на набуття першості. На першість впливає лише дата подання (яка не обов'язково буде визначена за датою надходження).

Висновок.

В ЗУ про ВКМ [1], Правилах розгляду [2] та Правилах складання [3] дата надходження не є датою відліку часу сплати збору та часу, а такою датою є дата подання, що може ввести в оману заявника, а також може призвести до втрати заявником пріоритету.

Правила розгляду [2] дозволяють в разі надання до Установи матеріалів іноземною мовою надати переклад протягом 2-х місяців (зі збереженням дати подання), але не дозволяють, в разі надання до Установи некомплектних чи неповних матеріалів українською мовою, надати протягом 2-х місяців виправлені матеріали і при цьому зберегти дату подання.

Список використаної літератури:

1.Закон України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі".
(Введений в дію Постановою ВР N 3769-XII (3769-12) від 23.12.93, ВВР, 1994, N 7, ст. 33) – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3687-12>. Дата звернення 02.09.2019 р. - Назва з екрана.

2.Правила розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель» (Наказ МОНУ 15.03.2002 N 197. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 квітня 2002 р. за N 364/6652). URL :<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0364%2D02&p=1111410261307734>. Дата звернення 02.09.2019 р. - Назва з екрана.

3.Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель». (Наказ Міністерства освіти і науки України 22.01.2001 N 22) – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01?find=1&text=%FF%EA++%EF%F0%E0%E2%E8%EB%EE#w210>. Дата звернення 15.10.2019 р. - Назва з екрана.

Скоробогатова Н. Є.,
кандидат економ. наук, доцент
КПІ ім. Ігоря Сікорського
доцент кафедри міжнародної
економіки

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЕПОХУ ІНДУСТРІЇ 4.0

Економічний добробут в країні залежить від її інноваційного розвитку, який базується на об'єктах права інтелектуальної власності. Сучасні інноваційні перетворення у глобальній економіці викликані повсюдним впровадженням технологій Індустрії 4.0, основою якої є повна автоматизація виробництва з керуванням інтелектуальними системами, що відбувається протягом усього життєвого циклу продукту. Аналіз статистичних даних країн світу [Ошибка: источник перёкрестной ссылки не найден – Ошибка: источник перёкрестной ссылки не найден]свідчить про те, що високий рівень добробуту на сьогодні забезпечено саме за рахунок активної розробки та застосування інноваційних технологій Індустрії 4.0.

Динаміка кількості патентів, торгових марок та промислових зразків, зареєстрованих в Україні, за даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності наведена на рис. 1:

Рис. 1. Кількість зареєстрованих патентів, торгових марок, промислових зразків в Україні, 2009 – 2018 рр. (побудовано автором за даними [Ошибка: источник перёкрестной ссылки не найден])

Аналіз даних, наведених на рис. 1, свідчить про стрімке зростання кількості зареєстрованих торгових марок в Україні, проте це не приносить відповідної віддачі в економічних показниках. Зокрема, кореляційний аналіз виявив відсутність прямого зв'язку між кількістю зареєстрованих торгових марок і промислових зразків та ВВП (коефіцієнти кореляції -0,38 та -0,36 відповідно). Водночас між кількістю зареєстрованих патентів та ВВП наявна пряма залежність, що підтверджує коефіцієнт кореляції 0,75.

За даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності [Ошибка: источник перёкрестной ссылки не найден], найбільша питома вага припадає на патентні заявки резидентів. Аналіз динаміка даного показника (рис. 2) свідчить про тенденцію до зменшення кількості зареєстрованих патентів протягом останніх років.

Рис 2. Динаміка поданих патентних заявок в Україні, 2009 – 2018 рр. (побудовано автором за даними [Ошибка: источник перёкрестной ссылки не найден])

Дані державної служби статистики України (табл. 1) свідчать про відсутність прямої зацікавленості виробників щодо впровадження інновацій. Зокрема, протягом 2000 – 2019 рр. частка промислових підприємств, що впроваджували інновації (продукцію та/або технологічні процеси) в загальній кількості промислових підприємств коливається від 10 % до 16 %. Протягом 2010 – 2018 рр. спостерігається зменшення кількості інноваційно активних підприємств з 1462 у 2010 р. до 777 у 2018 р. Водночас, скоротилася і загальна кількість підприємств, що призвело до зростання питомої ваги інноваційно активних підприємств.

Таблиця 1. Впровадження інновацій на промислових підприємствах України, 2000 – 2019 рр.

Роки	Кількість упроваджених у виробництво нових технологічних процесів, одиниць	З них нових або суттєво поліпшених маловідходних, ресурсозберігаючи х технологічних процесів	Кількість упроваджених у звітному році видів інноваційної продукції (товарів, послуг), одиниць	З них нових видів машин, обладнан ня
------	--	--	---	---

2000	1403	430	15323	631
2001	1421	469	19484	610
2002	1142	430	22847	520
2003	1482	606	7416	710
2004	1727	645	3978	769
2005	1808	690	3152	657
2006	1145	424	2408	786
2007	1419	634	2526	881
2008	1647	680	2446	758
2009	1893	753	2685	641
2010	2043	479	2408	663
2011	2510	517	3238	897
2012	2188	554	3403	942
2013	1576	502	3138	809
2014	1743	447	3661	1314
2015	1217	458	3136	966
2016	3489	748	4139	1305
2017	1831	611	2387	751
2018	2002	926	3843	920
2019	2318	857	2148	760

Ефективність інноваційно-активних підприємств змінюється протягом 2000 – 2019 рр. Зокрема, якщо у 2000 р. було лише 1403 впроваджених у виробництво технологічні процеси, то у 2016 р. їх кількість зросла до 3489. Переламним був 2016 р., коли кількість проваджених у виробництво нових технологій зросла майже у півтора рази. Така ситуація, можливо, була викликана адаптацією підприємств до змінних умов ринку після 2014 року та об'єктивною необхідністю реорганізації виробництва у зв'язку з виходом на нові ринки. Водночас, цей період пов'язаний зі стрімким поширенням інноваційних інструментів Індустрії 4.0 у вітчизняні технологічні процеси та економічне життя. Нажаль, у 2017 – 2019 рр. не відбулося подовження темпів зростання впровадження інноваційних технологій.

У той же час частка обсягу реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств щороку зменшується, починаючи з 9,4 % у 2000р. і закінчуючи 1,3 % у 2019 р. Наявність даної тенденції є загрозою до зниження як інноваційного, так і промислового та в цілому економічного розвитку країни.

Обсяги доходів підприємств від реалізації інноваційної продукції протягом аналізованого періоду мають тенденцію до скорочення при одночасному помірному зростанні суми витрат на інновації, що свідчить, з одного боку, про неефективність системи менеджменту підприємств, зокрема маркетингової служби, з іншого – про обґрунтований вибір об'єкту інновацій, проблеми при його впровадженні, тощо. Тобто здійснені витрати на інновації не принесли відповідного приросту обсягів реалізації продукції. Водночас, слід зазначити, що зміна обсягів реалізації (тобто доходів) підприємства не може свідчити про зниження рентабельності продукції та активів в цілому. В даному випадку обов'язковими є порівняльні розрахунки ефективності інвестицій з врахуванням первісних (витрати на інновації) та поточних витрат (собівартість продукції, управлінські витрати, тощо). Підтвердженням тези про незадовільний рівень ефективності реалізованих інновацій є кількісне зменшення частки витрат на інновації у загальному обсязі реалізації та відповідне зменшення частки реалізації інноваційної продукції у загальному обсязі реалізації.

Відсутність стратегічного бачення подальшого розвитку підприємств з врахуванням мінливих зовнішнього середовища без впровадження інноваційних перетворень Індустрії 4.0 є реальною загрозою їх ефективної діяльності у поточному періоді часу та існування у подальшій перспективі. Вирішення даної проблеми потребує низки заходів, як на рівні підприємств, так і на макrorівні – на рівні держави в цілому. Зокрема, необхідним є розробка стратегії збалансованого розвитку економіки з врахуванням інноваційних перетворень, що відбуваються в умовах Індустрії 4.0, акцентуючи увагу на стимулюванні інноваційного розвитку суб'єктів господарювання.

Список використаної літератури:

1. Doing Business 2020. October 24, 2019. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2020>
2. Global Competitiveness Index 4.0. URL: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2019/>

3. Global Innovation Index 2019. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2019.pdf
4. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/>
5. World Intellectual Property Organization. Statistical Country Profiles – Ukraine. URL: https://www.wipo.int/ipstats/en/statistics/country_profile/profile.jsp?code=UA
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Смоляр Л. Г., Скоробогатова Н. Є. Стратегічні напрями інноваційного розвитку України в Індустрії 4.0 // Підприємство та інновації. – 2019. - № 8. – С. 14 – 22.

Чернявська О. В.,

Ст. викладач кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін. Київський інститут інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ КОРЕКЦІЇ ПРОГРАМ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ВНЗ ТЕХНІЧНОГО І ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Оскільки сучасності притаманний підвищений інтерес до інтелектуальної власності, її створення, впровадження у виробництво, технологічного і юридичного супроводу, оскільки народному господарству потрібні синтетичні спеціалісти, здатні принаймні намічати шляхи технічної творчості, в яких є нагальна потреба, і виявляти серед технічних рішень такі, що можуть отримати охорону як об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки). Підготовка таких спеціалістів є нагальним питанням, яке потребує комплексного вирішення.

Сучасна освіта все ще характеризується певною вузюстю. Якщо вищий навчальний заклад (далі – ВНЗ) спеціалізується на підготовці юристів, то, хоча звідти і виходять юристи, яким знайомі різні галузі права, але з, принаймні, загальними уявленнями про технологічні процеси створення цільового продукту для ринку і про відповідні засоби для здійснення таких процесів, студентів таких ВНЗ не знайомлять.

Якщо подивитись на технічні ВНЗ, то в них гуманітарні дисципліни, наприклад такі, як «Українська ділова мова» або «Англійська ділова мова», «Історія України» або «Філософія» здебільшого викладають так, що студенти намагаються вивчати їх за принципом «трьох З»: завчив, здав, забув.

Почасти причиною такого стану є відношення до цих дисциплін, як до несуттєвих, другорядних не тільки у студентів, а у частини викладачів. На думку автора цих строк, на деякі з дисциплін дійсно не варто витратити час і сили.

Наприклад, за дисципліною «Історія України» випускники середніх шкіл складають іспит у вигляді зовнішнього незалежного оцінювання (далі – ЗНО). Тож, можливо у технічних ВНЗ таку дисципліну варто було б замінити на дисципліну «Історія технологій, техніки і науки» або щось подібне.

Вивчення історії технологій, техніки і науки могли б розширити світогляд майбутнього фахівця і надати йому загальних знань про те:

- якими були винаходи первісних людей і яким чином вони вплинули на науково-технічний прогрес;
- звідки людство бере первісні знання і яким чином їх можна використати в технічному прогресі;
- як виникає об'єкт техніки і як з цим пов'язане положення у патентних законах про визнання винаходом відомого об'єкту з новим призначенням;
- якими були основні напрями генерації нових ідей в різні часи існування людства;
- роль комп'ютерної техніки в сучасному винахідництві та багато іншого.

Також студентам-технарям варто було б викладати філософію не тільки з точки зору її історії і течій філософської думки, які панували у філософії в різні часи. З часів античності філософія і логіка стали інструментами організації мислення і здобуття нових знань про навколишній світ. Тож, вивчення філософії у прикладному плані, з використанням діалектичних розсудів відносно існуючих об'єктів техніки і напрямків їх удосконалення

дозволили б випускникам технічних ВНЗ краще виконувати свої професійні обов'язки, підвищити їх креативні і когнітивні здібності.

Наприклад, закон єдності та боротьби протилежностей може бути розглянутий з двох сторін:

– по-перше, як принцип зовнішньої відповідності та взаємодії в парі протилежностей «включений об'єкт $\Leftrightarrow$ оточуюче середовище, до якого цей об'єкт включено»;

– по-друге, як принцип внутрішньої співрозмірності засобу і цілі для кожного окремого продукту труда, особливо для кожного об'єкту техніки. [1, 85].

Перший принцип повинен показати студентам, що взаємодія об'єкту і середовища можлива на різних рівнях, від стану, близького до повної відповідності об'єкту умовам оточуючого середовища, до стану, коли продукт зовсім не відповідає цим умовам. В першому випадку об'єкту буде «комфортно» існувати в оточуючому середовищі, а у другому – ні. Якщо об'єкт – це об'єкт техніки, його відповідність умовам оточуючого середовища забезпечить об'єкту функціонування в такому середовищі, доки він відповідатиме зовнішнім умовам. Зрозуміло, що жоден природній чи штучний об'єкт не може відповідати умовам оточуючого середовища абсолютно.

Стосовно другого принципу потрібно розуміти, що призначення об'єкту техніки зумовлює його структуру, кількісний і якісний склад і, навіть, зовнішній вигляд в багатьох випадках.

Всім знайомий електричний чайник: ємність для води на певний об'єм з «носіком» або виступом для зручного виливання кип'яченої води, кришка, яка цю ємність закриває зверху, вмонтований датчик тиску (який зазвичай не видно ззовні), щоб відключити чайник після закипання води, ручка, щоб тримати ємність і мати змогу виливати з неї воду, кнопка або ричаг, зазвичай розташований на ручці і призначений для включення нагрівача, розташований обов'язково знизу ємності нагрівач певної потужності, що перетворює електричну енергію в теплову, електричний шнур з вилкою. При цьому ємність

може бути довільної підходящої форми і кольору, електричний шнур може бути коротший або довший.

Але, якщо який-небудь дизайнер-модерніст вирішить створити чайник з нагрівачем зверху, а не знизу, його виріб можна буде визнати твором мистецтва, зробленим за принципом «я так бачу». В умовах тієї часини Всесвіту, де ми з вами живемо, теплі рідини або газ мають властивість підійматися вгору, а не спускатися донизу. Тож, в чайнику дизайнера-модерніста закипить тільки шар води, розташований навколо нагрівача, і для практичного використання такий чайник непридатний, оскільки не відповідає умовам оточуючого середовища.

Навчання навичкам практичного застосування інших принципів філософії, і, зокрема, формальної логіки, стане у пригоді випускникам технічних ВНЗ в їх подальшій професійній діяльності.

Серед гуманітарних дисциплін варто також звернути увагу на «Ділову українську мову». Важливо, щоб людина з вищою освітою могла грамотно скласти ділового листа, договір на виконання робіт тощо. Але не менш важливо, щоб людина з вищою освітою вміла користуватися толковими словниками для прояснення змісту незрозумілих слів, була налаштована на опанування і правильне використання термінами не тільки в сфері її професійної діяльності, а й в інших галузях.

На жаль, в наш час глобальної інформатизації люди стали відноситись до термінів дещо вільно, вважати, що розуміння змісту може з'явитися на інтуїтивному рівні після того, як вони стикнуться з цим словом в різних текстах. Але тексти складають теж люди, які можуть помилятися.

Журналістський штамп про «повну відсутність аналогів» у нового об'єкту техніки настільки засів в умах людей, що навіть у кросворді іноді можна прочитати «абсолютно такий самий» і підходити у якості відповіді буде тільки слово «аналог».

Натомість, з патентного права відомо, що «аналог» – це щось подібне, схоже, бо і винахідник, і патентознавець, і будь-яка інша особа, що складає заявку на видачу патенту на винахід або на корисну модель, змушена

добирати об'єкти, що схожі з об'єктом, що заявляється, за структурою або за призначенням, і наводити їх описи в заявці, у відповідному розділі. Такі об'єкти називаються «аналогами» і суть технічного рішення проявляється при порівнянні аналогів і об'єкту, що заявляється.

Ще одним прикладом введення в оману людини, яка намагатиметься зрозуміти зміст слова на інтуїтивному рівні, може бути ситуація, з якою автор стикнулася, вивчаючи переклад Міжнародної класифікації товарів і послуг (далі – МКТП) українською мовою. У класі 12 МКТП «Транспортні засоби; апарати, що переміщуються по землі, повітрям або по воді» у графі «назва товару» було зазначено «рушій», але у графі «Назва товару мовою оригіналу» англійською мовою було зазначено «engine» – в перекладі українською «двигун».

Всім відомо, що двигун у транспортному засобі виробляє енергію, а рушій – це те, за рахунок чого відбувається переміщення транспортного засобу. Всі двигуни є частинами транспортних засобів. Рушієм у наземного транспортного засобу зазвичай виступають колеса, а для літака рушієм виступає потік повітря, який двигуни направляють назад, за рахунок чого літак рухається вперед.

Навіть з наведених прикладів зрозуміло, що знання української мови загалом, без культури користування термінами і перевірки своїх знань, недостатньо для правильного формулювання і висловлювання думки. Наслідки таких висловлювань можуть мати різний рівень тяжкості.

Хочу звернути увагу на той факт, що опис до заявки на видачу патенту України на винахід або до заяви на корисну модель повинні складатися українською мовою з використанням, за потреби спеціальних математичних, хімічних, фізичних та інших символів. [2, п.4.1]

І від того, наскільки добре укладач такого опису володіє українською мовою залежить розуміння експертом Патентного відомства винахідницького задуму і, в підсумку – отримання або не отримання патенту.

Тож, хочеться запропонувати викладати українську мову у технічних ВНЗ так, щоб призвичаїти сучасну молодь до правильного користування

словами взагалі і термінами зокрема, ретельного їх добору для вірної, ясної передачі думки, складання текстів, зрозумілих навіть читачам з іншою фаховою освітою.

Виходячи з усього вищенаведеного хочеться запропонувати, в першу чергу викладачам, замислитись над тим, яким чином скорегувати програми гуманітарних дисциплін у технічних ВНЗ з користю для студентів і з можливістю отримати від них користь народному господарству України у майбутньому.

Список використаної літератури:

1. Куцевич В.Л. Основы эвристики. Учебное пособие. – К: ЗАО "Ин-т интел. собств. и права", 2006. – 228 с.

2. Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель : Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.01.2001 № 22. Дата оновлення 14.06.2011 № 578. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01> (дата звернення: 22.04.2020)

3. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від № 3769-ХІІ від 23.12.93, ВВР, 1994, №7. Дата оновлення № 5460-VI від 16.10.2012, ВВР, 2014, № 2-3, ст.41.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12> (дата звернення: 22.04.2020)

Чомахашвілі О.,

к.ю.н., доцент, завідувач сектору
комерційних позначень відділу
промислової власності НДІ інтелектуальної
власності НАПрН України

СТИМУЛЮВАННЯ ВІНАХІДНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ

Стимулювання винахідницької активності здійснюється на всіх рівнях управління — від уряду до підприємства. На першому рівні формується державна політика сприяння розвитку новаторства і винахідництва в країні. З цією метою приймаються відповідні закони, розробляються комплексні програми, різнобічні форми і методи державного механізму, які стимулюють винахідницьку діяльність.

Відомо, що винаходи і корисні моделі є основним джерелом технологічних інновацій в Україні, тому моніторинг процесів патентування

зазначених об'єктів промислової власності представляє особливий інтерес, оскільки виявляє галузеві пріоритети діяльності різних категорій суб'єктів підприємницької діяльності. Ця інформація може бути використана при проведенні наукових досліджень, аналізі інноваційних процесів, інвестиційної привабливості України тощо.

Метою даного дослідження є привернути увагу наукової спільноти до питання необхідності популяризації та стимулювання винахідницької діяльності. Пропонується огляд деяких державних заходів у цій сфері. Також автор ставить за мету запропонувати системні організаційні основи для підвищення винахідницької ініціативи.

З метою заохочення творчості будь-якої людини від ученого до робітника, світова практика накопичила і застосовує широкий спектр організаційних інструментів як на макро-, так і мікрорівнях. Серед них важливими є: правовий захист інтелектуальної власності; розвиток патентної системи; удосконалення системи управління новим знанням; послаблення формалізації організаційної структури і розширення повноважень кваліфікованого персоналу в прийнятті рішень на робочому місці; раціональна організація праці та гнучкі режими роботи; організація проведення загальнонаціональних конкурсів винахідництва і новаторства; модифікація поведінки персоналу, створення відповідного соціально-психологічного клімату в колективі, державі.

Захист інтелектуальної власності — це ключовий момент у винахідницькій діяльності, оскільки дає можливість компаніям одержувати прибуток від винаходів (нововведень).

Важко переоцінити наявність і роль творця в створенні не тільки інтелектуальної власності як такої, але і в існуванні сфери інтелектуальної власності взагалі. Розвиток національної творчості не має перспектив, якщо не існує процес підготовки фахівців, здатних до творчої праці, і автору не гарантована винагорода за його особисту творчу працю.

Держава має опікуватися також питанням створення необхідних умов для збереження й зміцнення свого інтелектуального потенціалу, а також для пошуку шляхів його якісного розвитку.

Успішне проведення науково-технічної й інноваційної політики в Україні неможливе без активізації творчої індивідуальності та винахідництва, що безпосередньо пов'язано з розвитком як вищої, так і професійної освіти. Матеріально-технічна база багатьох (особливо технічних) вищих навчальних закладів сьогодні є застарілою, потребує оновлення, як і методи навчання. Зруйнована також система галузевих інститутів підвищення кваліфікації, у підприємств відсутні кошти для внутрішньої фірмової підготовки кадрів, знизилась мотивація до винахідницької діяльності.

Отже, необхідно створити системні організаційні основи для підвищення винахідницької ініціативи в Україні. Варто врахувати зарубіжний досвід наведений у цьому дослідженні. Перш за все приділити особливу увагу в інформаційній сфері як історичному аспекту винахідництва в Україні, так і сучасним представникам цієї фантастичної діяльності. По-друге, зважити доцільність і розмір мита та зборів за набуття та підтримання патентних прав. По-третє, наявність біржі об'єктів патентного права якісно підвищить рівень винаходів. По-четверте, система захисту патентних прав має бути дієвою. Включати в себе крім судового та адміністративного порядку захисту також медіацію. По-п'яте, і можливо найголовніше, це освіта з основ інтелектуальної власності. Яка має починатися зі школи, де варто вивчати загальні поняття та завершуватися обов'язковим спецкурсом для студентів магістрів усіх спеціальностей.

Список використаної літератури:

1. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 504 с. <http://library.if.ua/book/4/521.html>
2. Б. Прахов. Стимулювання винахідництва в аспекті відносин між робітником та роботодавцем — Теорія і практика інтелектуальної власності - № 3 — 2007 — С. 10-16.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435 — IV : за станом на 1 січня 2017 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№ 40-44 — Ст. 356.

СЕКЦІЯ 2

Дорошенко О. Ф.,

к.ю.н., судовий експерт, заступник
директора з експертної роботи

Работягова Л. І.,

провідний науковий співробітник центру
експертизних досліджень, НДІ
інтелектуальної власності НАПрН Україним.
Київ, Україна

ФАХІВЕЦЬ В ПАТЕНТНОМУ ПРАВІ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У патентному праві посилення на фахівця (фахівця в галузі техніки) є загальноприйнятим. Так у процесі набуття прав на винахід і в патентно-правових спорах, пов'язаних з порушенням прав на винахід і визнанням патенту на винахід недійсним розглядаються питання, у вирішенні яких бере участь фахівець: фахівець в галузі техніки або судовий експерт. При цьому не можливо виключити присутності суб'єктивізму в прийнятих рішеннях стосовно зазначених питань, заснованих на знаннях і здібностях цих осіб, зокрема щодо критерію винахідницький рівень, еквівалентності ознак винаходу, з приводу одного і того ж винаходу при наявності одних і тих же виявлених джерел інформації.

Невирішеність цього питання в українському законодавстві в сфері патентного права призводить до неузгодженості з завданнями і функціями експертів в судовому розгляді спорів, пов'язаних з порушенням прав на винаходи. Тобто на методичному рівні суди не мають необхідних настанов щодо принципово важливих аспектів процесу розгляду заявок на видачу патентів України на винахід, які, в свою чергу, обумовлюють прийняття рішень при вирішенні патентно-правових спорів.

Розглянемо, як вирішуються питання, пов'язані з фігурою фахівця в патентному законодавстві України. Слід зазначити, що поняття «фахівець» та «фахівець у зазначеній (даній, відповідній) галузі» зустрічається в наступних нормативно-правових документах українського законодавства: від 15 грудня 1993 р. №3687-X11 в редакції від 05.12.2012 (далі – Закон); «Правилах складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель», зареєстрованих в Мінюсті України 27 лютого 2001 р. за № 173/5364 (далі - Правила складання); в «Правилах розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель», зареєстрованих в Мінюсті України 15 квітня 2002 р. за № 364/6652(далі - Правила розгляду) а також в «Методичних рекомендаціях з окремих питань проведення експертизи заявки на винахід (корисну модель)» (далі- Методичні рекомендації). Слід підкреслити, що в текстах зазначених документів зустрічається обидва даних поняття.

Так, поняття «фахівець» використовується для встановлення відповідності винаходу умовам патентоздатності «винахідницький рівень» і «промислова придатність(частини 7 і 8ст.7 Закону). Так винахід має винахідницький рівень, якщо для фахівця він не є очевидним, тобто не впливає явно із рівня техніки. При цьому заявлений винахід порівнюється не тільки з окремими документами або їх частинами, а й з комбінацією документів або їх частин (так званим збірним прототипом), коли можливість об'єднання документів або їх частин очевидна для фахівця(п.6.5.3. Правил розгляду).

Слід зазначити, що саме фахівцем здійснюється оцінка правильності технічної термінології, яка використовується в матеріалах заявки, ясності і повноти розкриття суті винаходу, обсягу його правової охорони. Так, ознаки винаходу у формулі винаходу повинні викладатись таким чином, щоб забезпечити можливість їх ідентифікації, тобто однозначного розуміння їх змісту фахівцем на основі відомого рівня техніки (п.7.1.5. Правил складання, 6.4.13 Правил розгляду). Опис винаходу (корисної моделі) повинен викладатися у визначеному порядку і розкривати суть винаходу настільки

ясно і повно, щоб його зміг здійснити фахівець у зазначеній галузі (ч.7 ст.12 Закону п.6.1 Правил складання).

Крім того, саме фахівець у даній галузі оцінює відомості, які містять виправлення та уточнення до матеріалів заявки щодо їх відмінності від матеріалів первинної заявки на дату її подання (п.1.5.4 Правил розгляду), а також перевіряє додаткові матеріалів щодо можливості їх визнання такими, що виходять або не виходять за межі розкритої у поданій заявці суті винаходу (п.7.10 і п. 7.11 Правил Розгляду). Таким чином, на основі думки фахівця вирішуються головні і одночасно складні питання стосовно набуття прав на винахід. Однак, не зважаючи на те, що особа фахівця є основною, зокрема, в оцінці ясності і повноти формули винаходу, обсягу правової охорони, у встановленні патентоздатності винаходу у тому числі з використанням доктрини еквівалентів, поняття «фахівець», «фахівець у зазначеній (даній, відповідній) галузі» в нормативно-правових документах України не має.

Визначення поняття «фахівець» надається в Методичних рекомендаціях, які не є нормативно-правовим документом, і можуть бути застосовані експертами під час проведення експертизи лише як практична допомога в правильному застосуванні окремих положень Закону України та встановлених на його основі Правилах. Відповідно до п. 25.1.1 цих рекомендацій під фахівцем розуміють особу, що володіє знаннями у відповідній галузі, які базуються на відомостях, що стали загальнодоступними до дати пріоритету, а за її відсутності, до дати подання заявки до Державної служби і містяться в посібниках, довідниках, монографіях, підручниках із цієї галузі. Джерелом таких відомостей можуть бути описи до патентів на винаходи (корисні моделі) або наукові публікації, якщо винахід належить до галузі досліджень, яка є настільки новою, що відповідні знання ще не можна отримати з інших джерел. У разі, коли заявка стосується декількох галузей, під фахівцем розуміють групу осіб, які в сукупності відповідають викладеній вище характеристиці [1].

У цьому визначенні поняття "фахівець" не звужується до понять "фахівець в галузі техніки". Однак, якщо розглядати процедуру набуття прав

на винахід, то у заявці на винахід формула винаходу визнається такою, що виражає суть винаходу, якщо вона містить сукупність його суттєвих ознак, достатню для досягнення зазначеного заявником технічного результату (п.7.1.3 Правил складання). При цьому в описі винаходу детально розкривають технічну задачу, на вирішення якої направлений винахід та технічний результат, якого можна досягти при здійсненні винаходу (п.6.6.2 Правил складання). Отже створення винаходу спрямовано на вирішення технічної задачі з досягненням технічного результату в будь-якій галузі техніки, тому в відповідних нормативно-правових актах України саме таке поняття повинне бути присутнім.

Слід зазначити, що в п. 1 ст. 52 Європейської патентної конвенції (далі - ЄПК) прямо наголошується, що патенти видаються на винаходи в усіх галузях техніки, які є новими, промислово придатними і мають винахідницький рівень. Таким чином, розглядати сутність винаходу повинен фахівець в галузі техніки, і оцінка найважливіших питань щодо набуття прав на винахід мусить ґрунтуватися на рівні знань і кваліфікації цього фахівця.

Звернемося до європейського досвіду визначення термінів «фахівець» і «фахівець у галузі техніки». Так посилання на ці поняття міститься в статтях 56 і 83 ЄПК і «Протоколу про інтерпретацію статті 69 ЄПК». В Інструкції з експертизи в Європейському патентному відомстві у пункті 11.3 Глави 1У частини С «Керівні принципи для проведення експертизи по суті» детально розкривається зміст поняття «фахівець в галузі техніки».

Це фахівець, що практикує в відповідній галузі, який має середні знання і здібності і знає те, що є загальним обсягом знань в галузі техніки на певний момент. Вважається, що у нього був доступ до всього, що відноситься до "рівня техніки", в особливості до документів, зазначених у звіті про пошук, і що він мав у своєму розпорядженні звичайні засоби і здатність для звичайної роботи та експериментування.

Якщо проблема спонукає фахівця шукати рішення в іншій технічній галузі, то фахівець в тій області є фахівцем для вирішення проблеми. Фахівець залучений в постійний розвиток в своїй технічній галузі.

Передбачається, що він шукає нові імпульси і в сусідніх і в загальних технічних галузях, або навіть в віддалених технічних галузях, якщо на це є причина. Тому оцінка того, чи має винахід винахідницький рівень, повинна бути заснована на знаннях і здібностях цього фахівця. У деяких випадках доцільно представляти групи людей, наприклад, дослідницькі або виробничі групи, а не одну людину. Слід взяти до уваги і те, що фахівець володіє тим же рівнем знань для оцінки винахідницької рівня і достатнього розкриття винаходу.

Звідси випливає, що питання для розгляду будь-якої формули, яка відображає суть винаходу, полягає в тому, чи здатен фахівець в даній галузі виходячи з рівня техніки на дату, що передує даті подання заявки або дати пріоритету, очевидним чином створити що-небудь, що входить у рамки формули, що заявляється. Термін "очевидний" охоплює все, що не виходить за межі звичайного розвитку технології, а просто випливає явно або логічне з рівня техніки, тобто щось, що не вимагає здійснення якої-небудь навички або здібностей, що виходять за рамки тих, які очікуються від фахівця [2].

Сумуючи можливо зробити наступні висновки. В Україні поняття «фахівець», визначене в Методичних рекомендаціях, які не є нормативно-правовим документом, при цьому воно не звужується до поняття "фахівець в галузі техніки". Крім того, згідно з цим визначенням «фахівець» не є середнім фахівцем, який має середні знання і здібності, практикує в відповідній галузі і знає те, що є загальновідомим на відповідну дату, у якого не передбачено наявності будь-якої винахідницької здатності. Звідси випливає, що це поняття «фахівця» має суттєві відмінності від визначення, яке застосовується в європейському патентному праві, і потребує докорінного перероблення з урахуванням прагнення України до адаптації українського законодавства з європейським.

Список використаної літератури:

1. Методичні рекомендації з окремих питань проведення експертизи заявки на винахід (корисну модель), затверджені наказом ДП «УІПВ» від 07.04.2014 № 91. URL : http://www.uipv.org/i_upload/file/METOD-2014-

2.Руководство по экспертизе в Европейском патентном ведомстве. – Часть С. Руководящие принципы для проведения экспертизы по существу. 2010. 180 с. URL : http://www.patika.ru/Skachat_PDF/Rukovodstvo_po_ekspertize_Evropeyskom_patentnom_vedomstve_C.pdf.

Іващенко М. О.,
студентка 4 курсу ФСП, КПП ім. Ігоря
Сікорського
Науковий керівник: Цибульов П. М.,
д.т.н., професор, КПП ім. Ігоря
Сікорського

ПРИНЦИПИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Питання принципів кожної галузі права, в тому числі авторського права, є менш дослідженим, незважаючи на те, що саме за допомогою дотримання принципів можна досягти ефективного результату захисту та реалізації прав авторів.

Детальніше розглянемо наступні принципи авторського права:

1. Принцип свободи творчості.

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про культуру», держава гарантує свободу творчості, вільний вибір діяльності у сфері культури. Право людини провадити творчу діяльність може реалізовуватися і на професійній, і на аматорській основі. Держава сприяє творчій діяльності митців і творчих спілок. Втручання у творчий процес і здійснення цензури у творчій діяльності не допускаються [1].

За словами Платона: «Творцем може бути кожен, якщо він має те, що його надихає». Свобода творчості передбачає рівну можливість здійснювати діяльність, спрямовану на створення духовних і матеріальних цінностей, незалежно від статі, віку, освіти чи інших ознак. Кожен вільний у виборі сфери творчої діяльності та у способах її здійснення. Держава сприяє захисту прав творців. Автор має право вільно обирати тему, жанр, ідею твору, способи його оприлюднення та використання.

2. Принцип поєднання особистих інтересів автора з інтересами суспільства.

Ст. 21 Закону України «Про авторське право і суміжні права» передбачає випадки вільного використання твору без згоди автора, наприклад, відтворення у пресі, публічне виконання чи публічне сповіщення попередньо опублікованих у газетах або журналах статей з поточних економічних, політичних, релігійних та соціальних питань, чи публічно сповіщених творів такого ж самого характеру [2]. Це відбувається тому, що існує певний суспільний інтерес до творів автора, які зазвичай займаються творчою діяльністю з метою подальшого оприлюднення її результатів. А суспільство, в свою чергу, зацікавлене у вільному доступі до авторських творів для задоволення своїх культурних, освітніх, соціальних потреб. Також автор зобов'язується не використовувати твори, що можуть зашкодити правам чи законним інтересам інших осіб.

3. Принцип невідчужуваності особистих немайнових прав автора.

Для того, щоби розглянути даний принцип, слід зазначити основні ознаки особистих майнових прав:

- 1) «особисте» - кожна людина самотійно володіє своїми права з моменту народження до моменту настання смерті. Ніхто не може позбавити людину її права. Право людини є невіддільним і тісно пов'язане з фізичною особою;
- 2) «немайнове» – право не має економічного змісту. Реалізація права не пов'язана з майновим становищем, статусом чи соціальним походженням особи;
- 3) «право» - суб'єктивне право особи, тобто міра можливої поведінки, здатність особи вільно, без перешкод обирати бажаний варіант поведінки.

Отже, особисті немайнові права автора не можна продати, передати у спадок чи іншим чином відчужити. Ці права є невіддільними від особистості автора.

4. Принцип свободи авторського договору.

Правовідносини у сфері авторського права мають диспозитивний характер. Тобто автор має можливість обирати бажаний варіант поведінки. Під час укладення авторського договору, автор вільний у виборі контрагентів, умов,

строку, предмету договору. Основною умовою є добровільне волевиявлення сторін.

5. Принцип матеріальної та моральної заінтересованості автора.

Автор має право на винагороду за результатами своєї творчої діяльності. Проте автор також має право на моральне заохочення у вигляді державних премій (Шевченківська премія), присвоєння почесних звань (Народний художник України).

Хоча питання принципів авторського права часто залишається осторонь, варто пам'ятати, що саме принципи права є критерієм законності та правомірності дії громадян і посадових осіб, адміністративного апарату і органів юстиції та мають велике значення для зростання правосвідомості населення, його культури й освіти.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про культуру»: від 14.12.2010 № 2778-VI // База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> (дата звернення 26.04.2020)

2. Закон України «Про авторське право і суміжні права»: від 23.12.1993 № 3792-XII // База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення 26.04.2020)

Кашинцева О. Ю.,

кандидат юридичних наук, доцент, НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, завідувач відділом промислової власності, керівник Центру гармонізації прав людини і прав інтелектуальної власності

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПЕРТИЗИ ЗАЯВОК НА ВИНАХОДИ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Актуальність теми доповіді зумовлена зареєстрованими у Верховній Раді України законопроектними ініціативами в сфері реформування патентного законодавства. Дослідження про вічнозелені патенти в Україні на фармацевтичному ринку було проведено провідними експертами зі сфери патентного права та фармацевтики – судовим експертом, патентним

повідомив С. А. Петренко, судовим експертом, патентним повіреним О.С. Жихаревим та юристом з питань інтелектуальної власності М.М. Трофименко за підтримки НДІ інтелектуальної власності НАПрН України та БО "100 % Життя" [1].

Соціальний запит на проведення дослідження є очевидним – в Україні ціни на деякі життєво важливі ліки є значно вищими у порівнянні до сусідніх європейських країн. Так порівняння цін в Україні та країнах ЄС у гривневому еквіваленті є тому свідченням: в Україні Кселода/ Cареситабіне (онкологія) – 6 500 грн в ЄС – 3 600 грн; в Україні Плавікс / Clopidogrel (серцево-судинні захворювання) – 574 грн, в ЄС – 262 грн; в Україні Сіофор / Metformin (діабет II тип) – 107 грн, в ЄС – 35 грн; в Україні Зокар / Simvastatin (серцево-судинні захворювання) – 216 грн, в ЄС – 67 грн¹.

На законодавчому рівні патентну реформу розпочато підтримкою у першому читанні Верховною Радою України проекту Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо реформи патентного законодавства)" від 10 жовтня 2019 року (далі - Законопроект № 2259) [2]. Проте для експертів, які входили до міжвідомчої робочої групи з розробки законопроектних ініціатив, необхідність зібрання об'єктивної інформації щодо наявності зловживань патентними правами в сфері охорони здоров'я була очевидною від самого початку дослідження "Гармонізація прав людини та прав інтелектуальної власності в сфері медицини та фармації" [3], яке було розпочато ще в 2014 році. Лише дослідження щодо частки вічнозелених патентів на ринку лікарських засобів в Україні та їх вплив на доступ до лікування тривало понад три роки.

В основу дослідження було покладено Методичні рекомендації для проведення експертизи фармацевтичних патентів (січень 2007 року), розроблені за підтримки ВООЗ [4], УНКТАД та ICTSD та Керівництва з проведення експертизи патентних заявок, які відносяться до лікарських засобів (червень 2016 року), розроблене за підтримки ПРООН [5].

¹Порівняння цін проводилося при курсі 1 долар США = 24.6 грн

Предмет дослідження склали 132 патенти, які охоплюють життєво необхідні лікарські засоби в сфері ВІЛ/СНІДу, гепатиту С, туберкульозу, онкології, ревматоїдного артрити та інших захворювань. Основу дослідження склали запатентовані одностержельні препарати, частка яких у централізованих закупівлях за результатами 2017 року перевищила 100 000 доларів США, а також препарати, частка яких у рамках госпітальних та аптечних закупівель перевищила 50 млн гривень за підсумками 2017 року. У дослідження також увійшли препарати, де наявність патенту є наразі або була перешкодою в доступі до лікування: зокрема це препарати, які тривалий час закуповувалися в одного виробника через наявність патентної монополії, лікарські засоби, які або не закуповуються зараз, або тривалий час не закуповувались у минулому, чи їх закупівля в майбутньому є під питанням у зв'язку з наявністю патентних монополій.

Отже у підсумку, з поміж 47 патентів, які мають ознаки вічнозелених 1 патент – це проліки, 1 патент – це модифікована молекула (пегільований інтерферон), 1 патент – форма застосування (водний розчин). П'ятьма патентами покриваються спосіб синтезу, у тому числі проміжні сполуки, 11 патентів – ізомери (солі), 11 патентів – поліморфні (кристалічні) форми і 17 патентів – комбінація відомих речовин, тобто жодної інноваційності².

Дослідження щодо вічнозелених патентів на фармацевтичному ринку України має науково-практичне значення, дозволяючи знайти відповідні юридичні інструменти запобігання зловживання патентними правами як перешкоди у доступі до лікування та забезпечення права людини на життя і здоров'я. Серед таких інструментів: підвищення критеріїв патентоздатності винаходів, об'єктом яких є лікарські засоби, вилучення з поміж об'єктів корисної моделі речовин та можливість оскарження заявки на винахід будь-якою собою, яка вважає, що її права порушено через невідповідність такої заявки винахідницькому рівню.

Список використаної літератури:

²Жихарев О.С., Петренко С.А., Трофименко М.М. Вічнозелені патенти в Україні: НДІ ІВ НАПрН України, БО 100% Життяб 2020, Київ, 56 с.

1.Петренко С.А. Жихарєв О.С., Трофименко М.М. Вічнозелені патенти в Україні: НДІ ІВ НАПрН України, БО 100% Життяб 2020, Київ, 56 с.

2.Проект закону "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо реформи патентного законодавства)". Режим електронного доступу URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67064

3.Кашинцева О.Ю. Інтелектуальна власність та біоетика: аспекти гармонізації: монографія /О.Ю. Кашинцева; НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ/. – К.: Інтерсервіс, 2015. – 150 с.

4.Guidelines on Examination of the Patent Application in the field of Medicine and Pharmaceuticals based on the recommendations of the WHO. Режим електронного доступуURL: <https://www.who.int/phi/publications/category/en/>

5.Guidelines for the Examination of Patent Applications Relating to Pharmaceuticals f the UNDP.Режим електронного доступуURL: <https://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/hiv-aids/guidelines-for-the-examination-of-patent-applications-relating-t.html>

Осипова Ю. В.,
науковий співробітник НДІ
інтелектуальної власності
НАПрНУ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗПОДІЛУ МАЙНОВОЇ ЧАСТИНИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ОПІВ, СТВОРЕНІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА ДОГОВОРОМ НА ВИКОНАННЯ НДДКТР

Аналіз правовідносин інтелектуальної власності, що складаються у закладах вищої освіти (далі – ЗВО), говорить про те, що договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт (далі – НДДКТР) можна віднести до одного з основних джерел набуття прав інтелектуальної власності такими закладами. На жаль, не зважаючи на те, що правовідносини щодо реалізації вищезгаданих договорів не раз ставали предметом досліджень науковців, специфіка цього питання у рамках ЗВО залишилася малодослідженою. З огляду на зазначене, неабиякий теоретичний та практичний інтерес має, зокрема, питання правового регулювання розподілу майнової частини права інтелектуальної власності на об'єкти права інтелектуальної власності (далі – ОПІВ), створені у ЗВО за договорами на

виконання НДДКТР, між замовником НДДКТР та ЗВО-виконавцем таких робіт. Зазначене і буде метою цього дослідження.

Для вирішення вказаного питання звернемося, перш за все, до положень ст. 896 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1], що присвячена правам сторін на результати НДДКТР. Згідно з нею замовник має право використовувати передані йому результати робіт у межах і на умовах, встановлених договором [1, ч.1 ст. 896]. Своєю чергою виконавець має право використати одержаний ним результат робіт також для себе, якщо інше не встановлено договором [1, абз.1 ч.2 ст. 896]. Крім того, договором може бути передбачено право виконавця передавати результати робіт іншим особам [1, абз.2 ч.2 ст. 896]. Аналіз змісту вказаної статті ЦК України [1, ст. 896] звертає увагу на те, що остання веде мову саме про «передані результати робіт». Використання вказаного словосполучення, як слушно зауважують науковці [2, С.147], є правомірним лише до матеріальних носіїв, у яких втілено ті чи інші наукові, науково-технічні (прикладні) результати вказаних робіт. Щодо самих результатів НДДКТР, які за своєю суттю є новими знаннями і відповідно носять ідеальний (нематеріальний) характер, застосування терміну «передані» є некоректним та таким що суперечить їх суті. У цьому випадку коректним буде вести мову про передачу прав на вказані об'єкти. Крім того, говорячи про результати НДДКТР, слід також розуміти, що останні можуть бути ОПІВ або потенційними ОПІВ (маються на увазі ті об'єкти, що потребують державної реєстрації), або не мати таких властивостей. Тобто між поняттями результат НДДКТР та ОПІВ не завжди можна поставити знак дорівнює. Останнє наводить на думку про те, що поняття «результат НДДКТР» є більш широким поняттям ніж ОПІВ, оскільки включає в себе не лише науковий та/або науково-технічний (прикладний) результат (який може бути ОПІВ або не бути таким), а й матеріальний носій, в якому втілено такий результат. З огляду на зазначене, можна дійти висновку, що для визначення юридичної долі права інтелектуальної власності (зокрема, і його майнової частини) на ОПІВ чи потенційні ОПІВ, що є результатами НДДКТР, слід звертатися не до положень ст. 896 ЦК України, а до відповідних норм

законодавства України у сфері інтелектуальної власності. При цьому, слід зауважити, що ЦК України та спеціальні закони щодо окремих ОПІВ не містять прямої норми, що регулювала б відносини інтелектуальної власності стосовно результатів НДДКТР, що є ОПІВ чи потенційні ОПІВ. Тож, можна погодитися з думкою науковців про те, що до вказаних правовідносин слід застосовувати за аналогією положення ст. 430 ЦК України, яка стосується ОПІВ, створених за замовленням [3, С.80]. Вказана норма, зокрема, веде мову про спільну належність майнових прав інтелектуальної власності замовнику та творцю зазначеного ОПІВ, якщо інше не встановлено в договорі між ними [1, ст. 430].

У той же час, положення ст. 69, абз.1) ч.3 ст. 70 Закону України «Про вищу освіту» [4], ч.1 ст. 30, ч. 1 ст. 64 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [5], ст. 11 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [6], ч.2 ст.9 Закону України «Про державне оборонне замовлення» [7], п.п.29, 30-38 Типового Державного контракту на виконання дослідно-конструкторської (науково-дослідної, технологічної) роботи за державним оборонним замовленням [8], говорять про те, що у разі створення ОПІВ, що є результатами НДДКТР, за бюджетні кошти майнова частина права інтелектуальної власності на такі ОПІВ буде належати лише виконавцю зазначених НДДКТР. У той же час, якщо розглядувані ОПІВ будуть становити державну таємницю, а також стосуватимуться сфери державної оборони та інших важливих сфер, що становлять державний та національний інтерес, майнова частина права інтелектуальної власності на такі ОПІВ належатиме замовнику НДДКТР. Однак, враховуючи те, які саме ОПІВ взагалі можуть бути створені (виникнути до життя) в результаті виконання НДДКТР (а це не лише об'єкти авторського права, наукові відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування напівпровідникових виробів, сорти рослин, породи тварин, а й виконання творів, фонограми, відеограми та комерційна таємниця), можна зробити висновок про те, що вказаний вище порядок розподілу майнової частини права інтелектуальної власності може бути застосований не до всіх із них. По-перше,

що стосується наукового відкриття, як результату НДДКТР, то у будь-якому випадку, зміст права інтелектуальної власності на нього складається лише з права авторства, тож, вказаний об'єкт взагалі знаходиться поза дією норм щодо розподілу майнових прав інтелектуальної власності. По-друге, режим статті 430 ЦК України може бути застосовано лише до тих ОПВ, що по своїй суті можуть бути «створеними», тобто серед суб'єктів права інтелектуальної власності на які є особа творця. Тож цією нормою можна користуватися лише, коли мова йтиме про такі ОПВ як об'єкти авторського права, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування напівпровідникових виробів, сорти рослин, породи тварин, а також виконання творів. Цих же об'єктів стосуватимуться і положення щодо особливостей розподілу майнової частини права інтелектуальної власності на ОПВ, які є результатами НДДКТР, що проведено за бюджетні кошти. Про це свідчить, зокрема, те, що, говорячи про вказану категорію ОПВ, вказані вище нормативно-правові акти ведуть мову саме про створені ОПВ, про виплату винагороди творцям вказаних ОПВ, про особисті майнові права інтелектуальної власності [6, ст.11; 8, підпункт 5) п.29, п. 31, 36]. Тож такі ОПВ як фонограма, відеограма та комерційна таємниця, що також можуть входити до складу результатів НДДКТР, враховуючи особливості їх природи (суті), не будуть підпадати під дію вказаних норм. Тож логічним є припустити, що вирішуючи юридичну долю майнової частини права інтелектуальної власності на ці ОПВ, слід керуватися положеннями норм Книги 4 ЦК України [1] щодо відповідних ОПВ та Закону України «Про авторське право та суміжні права» [9]. А, отже, за загальним правилом майнові права інтелектуальної власності на фонограму чи відеограму будуть належати тій особі, яка візьме на себе ініціативу та буде нести відповідальність за їх створення, тобто їх виробнику, яким може бути як замовник НДДКТР, та і їх виконавець. Що стосується комерційної таємниці, то, якщо сторони не визначать інакше у договорі, з огляду на те, що результати НДДКТР будуть відомими обом сторонам і обидві з них зобов'язані забезпечити їх конфіденційність і скоріше всього як у виконавця, так і у замовника буде наявним перелік відомостей, що становлять комерційну таємницю, у якому

будуть значитися також результати проведених НДДКТР, можна говорити про те, що і замовник, і виконавець будуть первинними суб'єктами майнових прав на таку комерційну таємницю. І, виходячи з положень ст. 428 ЦК України [1], будуть здійснювати вказані права спільно, знов-таки, якщо про інше не домовляться у договорі. Слід зауважити, що таке положення справ може не влаштовувати замовника НДДКТР, у тих випадках, коли мова йтиме про державну таємницю, державне оборонне замовлення або іншу важливу сферу, що становить державний та національний інтерес. Тож, на етапі укладання договору на виконання НДДКТР слід чітко розуміти зміст робіт, їх можливі результати та форми їх вираження, і виходячи з цього максимально детально виписувати умови розглядуваного договору, особливо в частині майнових прав інтелектуальної власності на ОПВ/потенційні ОПВ, що можуть входити до складу результатів НДДКТР, оскільки чинне законодавство України, що стосується вказаного питання є досить суперечливим та складним для правозастосування.

Список використаної літератури:

1. Цивільний Кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Дата оновлення 13.02.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Рябова С.Э. Гражданско-правовое регулирование отношений, возникающих при осуществлении научно-исследовательской, конструкторской и технологической деятельности : дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. Екатеринбург, 2004. 180 с.
3. Звіт про науково-дослідну роботу по темі : «Дослідження питань інтелектуальної власності в договорах про науково-технічне співробітництво та договорах на виконання науково-дослідних робіт». К. : Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, 2012. с. 252.
4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Дата оновлення 18.03.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. Дата оновлення 16.07.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
6. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 03.03. 1999 № 464-XIV. Дата оновлення 03.02.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/464-14>
7. Про державне оборонне замовлення : Закон України від 03.03.1999 № 464-XIV. Дата оновлення 03.02.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/464-14>

8. Питання державного оборонного замовлення : Постанова Кабінету Міністрів України N 464 від 27 квітня 2011 р. Дата оновлення 15.02.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/464-2011-п>

9. Про авторське право та суміжні права : Закон України від 23.12. 1993 р. № 3792-XII. Дата оновлення 04.11.18 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#n355>

Тверезенко О. О.,

завідувач сектору використання та
передачі прав інтелектуальної
власності економіко-правового відділу
НДІ інтелектуальної власності
НАПрН України

ОСОБЛИВОСТІ НАБУТТЯ МАЙНОВИХ ПРАВ НА СЛУЖБОВІ ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Протягом останніх років в Україні прийнято низку нормативно-правових актів, реалізація яких спрямована на вирішення проблемних питань у сфері національної безпеки і оборони. Серед таких документів варто згадати, зокрема, Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [7], Стратегію національної безпеки України [6] та Воєнну доктрину України [5]. Водночас, законодавство у сфері національної безпеки та оборони, як і законодавство у сфері інтелектуальної власності не враховує особливостей створення та набуття прав на об'єкти права інтелектуальної власності (далі - ОПІВ). Така специфіка полягає в необхідності захисту інтересів держави під час створення та використання ОПІВ у оборонних інноваціях.

Виходячи з положень законодавства України у сфері інтелектуальної власності, за загальним правилом, майнові права на ОПІВ належать творцю відповідного ОПІВ. При цьому в разі створення такого об'єкту за державним оборонним замовленням майнові права на ОПІВ можуть належати: 1) творцю; 2) творцю та виконавцю оборонного замовлення; 3) виконавцю оборонного замовленого та державному замовнику; 4) виконавцю, але замовник може обмежувати майнові права виконавця; 5) замовнику (ст. 429 та 430 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1], ч. 1 ст. 11 Закону

України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [4], ч. 3 ст. 17 Закону України «Про наукові парки» [3]). Відсутність системного вирішення питань належності майнових прав інтелектуальної власності на вказані об'єкти негативно впливає на забезпечення обороноздатності нашої країни [16, С. 28].

Правовий аналіз норм профільного Закону України «Про державне оборонне замовлення» [2], засвідчує, що правовідносини щодо створення ОПІВ, їх використання та розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності на такі об'єкти, створені у рамках державного оборонного замовлення (далі – ДОЗ), не врегульовані [16, С. 27]. Під час виконання ДОЗ можуть створюватися службові винаходи, корисні моделі, промислові зразки та компонування напівпровідникових виробів, а також об'єкти авторського права у вигляді комп'ютерних програм, баз даних, конструкторської, технологічної та програмної документації тощо. Зважаючи, що положення профільних законів щодо службових ОПІВ і ст. 424 ЦК України, наразі не узгоджені між собою, на практиці можуть виникати проблемні питання.

Протягом останніх років Верховною Радою України розглядалася низка законопроектів, якими пропонувалось змінити положення, що стосуються набуття майнових прав на службові твори. Такі зміни мали кардинально різний характер. Одними законопроектами пропонувалось внести зміни до ст. 429 ЦК України та ст. 16 Закону України «Про авторське право і суміжні права», встановивши, що виключне майнове право на службовий твір належить роботодавцю з моменту його створення, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) та (або) цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем [8], [9], [10], [13], [14]. Іншими законопроектами пропонувалось закріпити, що визначення кому мають належати майнові права на службові твори, має вирішуватись «у трудовому договорі (контракті) і (або) у цивільно-правовому договорі між автором і роботодавцем»... У разі не визначення умов про належність майнових прав на службовий твір у зазначених договорах «майнові права на службовий твір належать автору...»

Пропонувалось встановити також виключення з цього правила: «Майнові права на службовий твір, створений автором у зв'язку з виконанням трудового договору з органом державної влади, належать органу державної влади. ...Майнові права на комп'ютерну програму, базу даних, створені у зв'язку з виконанням трудового договору, належать роботодавцю, якщо інше не встановлено трудовим договором» [11], [12]. До того ж положення законопроектів стосовно виплати винагороди автору службового твору, є дискусійними, з огляду на те, що в різних сферах склалася не однакова практика виплати такої винагороди.

10 березня 2020 р. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України оприлюднило для громадського обговорення проект Закону України «Про авторське право і суміжні права» [15] (далі – Законопроект). Розглянемо його положення, які стосуються правового регулювання відносин щодо набуття майнових прав на службові твори.

Згідно з Законопроектом пропонується доповнити ст. 429 ЦК України, що майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якої він працює, спільно, якщо інше не передбачено договором чи законом. Частини 2 та 3 ст. 16 Закону України «Про авторське право і суміжні права» пропонується викласти в такій редакції:

«2. Майнові права на службовий твір, визначені частиною першою статті 13 цього Закону, належать автору і роботодавцю спільно, якщо інше не передбачено цим Законом, трудовим договором (контрактом) або договором про розподіл майнових прав на службовий твір, укладеним автором і роботодавцем.

3. Майнові права на службову комп'ютерну програму, службову базу даних належать роботодавцю, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) або договором про розподіл майнових прав на службовий твір, укладеним автором і роботодавцем».

Отже, в разі його прийняття Законопроекту, майнові права на:

службові комп'ютерні програми та бази даних належатимуть роботодавцю;

інші об'єкти авторського права, які стосуються національної безпеки та оборони належатимуть спільно автору (авторам) такого об'єкту та роботодавцю (якщо інше не передбачити у договорі між ними).

Водночас, зміни до ст. 429 ЦК України спричинятимуть наслідки не лише для правовласників службових творів, але й для службових винаходів, корисних моделей, промислових зразків та компонувань напівпровідникових виробів. У разі прийняття таких змін застосовуватимуться положення відповідних законів щодо службових ОПВ, якими встановлено, що майнові права на такі службові ОПВ належать роботодавцю.

З метою забезпечення національної безпеки та оборони майнові права на службові ОПВ, створені під час виконання ДОЗ, мають належати роботодавцю. Інші варіанти (належність майнових прав творцю або творцю і роботодавцю спільно) не відповідають специфіці створення та використання таких об'єктів. Тобто, у разі прийняття Законопроекту майнові права на службові винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування напівпровідникових виробів, комп'ютерні програми та бази даних, створені у рамках ДОЗ, будуть належати роботодавцю на підставі положень відповідного закону. При цьому залишатиметься питання укладення договорів з авторами інших службових творів щодо передання роботодавцю майнових прав на такі твори.

Таким чином, вважаємо, що запропоновані Законопроектом зміни щодо врегулювання відносин, пов'язаних з набуттям майнових прав на службові ОПВ, усувають неузгодженості спеціальних законів та ЦК України у цій сфері. Водночас, з метою врегулювання таких відносин в контексті ДОЗ, вважаємо, що ст. 16 Законопроекту необхідно доповнити новою частиною, а саме:

«Майнові права на службовий твір, створений під час виконання державного оборонного замовлення, належать роботодавцю».

Список використаної літератури:

1. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України від 03.10.2003. 2003 р. № 40. Стаття 356.
2. Про державне оборонне замовлення. Закон України // Відомості Верховної Ради України від 30.04.1999. 1999 р. № 17. Стаття 111.
3. Про наукові парки. Закон України // Відомості Верховної Ради України від 18.12.2009. 2009 р. № 51, стор. 1859, стаття 757.
4. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій. Закон України // Відомості Верховної Ради України від 10.11.2006. 2006 р. № 45, стор. 1479, стаття 434.
5. Воєнна доктрина України, затверджена Указом Президента України від 24.09.2015 року № 555/2015 // офіційний вісник України від 09.10.2015 — 2015 р., № 78, стор. 38, стаття 2592, код акта 78728/2015.
6. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26.05.2015 року № 287/2015 // Офіційний вісник України від 09.06.2015 — 2015 р., № 43, стор. 14, стаття 1353.
7. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», схвалена Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 // Офіційний вісник України від 23.01.2015 — 2015 р., № 4, стор. 8, стаття 67.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо авторського права і суміжних прав. Проект Закону № 2447 від 20.03.2015 // http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54505.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо авторського права та суміжних прав. Проект Закону № 3692 від 22.12.2015 // http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57516.
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань авторського права і суміжних прав. Проект Закону № 7539 від 01.02.2018 // http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63399.
11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо набуття, розпорядження та охорони авторського права та суміжних прав. Проект Закону № 4144 від 24.02.2016 // http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58277.
12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо набуття, розпорядження та охорони авторського права та суміжних прав. Проект Закону № 4579 від 04.05.2016 // http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58965.
13. Про авторське право і суміжні права. Проект Закону № 10143 від 12.03.2019 // http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65661.
14. Про авторське право і суміжні права. Проект Закону № 10143-1 від 29.03.2019 // http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65771.
15. Проект Закону України «Про авторське право і суміжні права» // <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=cf7b9e32-1995-4b66-995a-ab3dcac1a8f&title=ProktZakonuUkrainiproAvtorskePravoISumizhniPrava>.
16. Тверезенко О.О. Кому мають належати майнові права на об'єкти інтелектуальної власності, створені під час виконання державного контракту

з оборонного замовлення? // Питання інтелектуальної власності: зб. наук. праць. Випуск 16 / редкол. : О. П. Орлюк та ін.; НДІ ІВ НАПрНУ. К. :Інтерсервіс, 2019. 134 с.

Шабалін А. В.,

к.н.ю., керівник сектору узагальнення експертної та судової практики
Центру експертних досліджень НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, адвокат

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ГЕНЕЗИСУ ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В США

Дослідження природи захисту права інтелектуальної власності є неможливим без урахування існуючого правового досвіду окремих країн. Такий підхід дозволяє встановити особливості розвитку права інтелектуальної власності, подивитися на всі позитивні та негативні моменти відповідної правозастосовної практики, а також запозичити найкраще у вітчизняну законодавчу практику. Вивчення історичних особливостей права інтелектуальної власності, звісно й системи захисту такого права, дозволяє виявити основні правозастосовні тенденції розвитку, перспективні розвитку окремих інститутів такого права.

У аспекти вищевикладеного особливий інтерес для українського законодавства представляє система права розвинутих демократичних країн, країн де саме результати інтелектуальної діяльності з кожним роком грають все значущу роль в економіки та суспільстві в цілому.

У межах цієї роботи ми б хотіли звернути увагу на особливості розвитку системи права інтелектуальної власності, а також і системи відповідного правового захисту, в США. Звісно, що межі цієї роботи не дозволяють нам висвітлити всі історико-правові нюанси генези американського права інтелектуальної власності.

У Сполучених Штатах перший нормативний акт про авторське право був прийнятий у 1790 р. Але варто зауважити, що американський

нормативний документ відзначався доволі примітивним рівнем правової регламентації щодо авторських прав, порівняно з іншими країнами, зокрема країнами Європи [1].

Згодом у Сполучених Штатах у 1909 р. був прийнятий новий закон, що регулював авторське право в Америці. Основною новацією вказаного нормативно-правового акту було змінення строків захисту авторського права, а саме такий строк був пролонгований з 14 до 28 років.

Характеризуючи правову систему права інтелектуальної власності А. О. Татарікова вказувала наступні особливості:

1) система авторського права в США з кінця XVIII до середині XX ст. характеризувалась багатоманітністю джерел правового регулювання до яких належить Конституція США, федеральні закони, закони штатів, приватні акти, які приймаються з метою захисту конкретного об'єкту авторського права;

2) основною тенденцією авторського права США є те, що постійно збільшувався строк правової охорони об'єктів авторського права;

3) основним законодавчим органом в сфері авторського права став Конгрес [2].

У США розвивалось і право промислової власності, як і в Європі драйвером такого розвитку став бурхливий розвиток промислового капіталізму. А отже, існувала необхідність відрізнати власну продукцію на внутрішньому ринку.

У 1881 р. у Сполучених Штатах був прийнятий документ, який встановлював правову охорону торгівельних марок [3, с. 568-577]. Ще раніше в США був прийнятий перший патентний закон 1790 р. У 1793 р. у вказаний нормативний акт були внесені зміни. Відповідно до яких патент видавався тільки громадянину США [3, с. 60].

Розглядаючи особливості розвитку права інтелектуальної власності в США, варто зазначити, що значну роль в формуванні доктрини зазначеного права належить судовій гілці влади. Такий підхід є цілком логічним, оскільки американське право належить до англосаксонської правової сім'ї.

Хоча, наразі, все ж в Сполучених Штатах вже діють кодекси та закони – писане право.

Саме судова практика запровадила в американське право термін «інтелектуальна власність», це відбулось у 1845 р. Цей термін вжив суддя Окружного суду штату Массачусетс Чарльз Вудбарі (Charles Woodbury) при вирішенні справи пов'язаної із захистом результатів інтелектуальної діяльності [4].

У другій половині XX ст. право інтелектуальної власності та відповідна система захисту стала бурхливо розвиватися. Це пояснюється розвитком цифрових технологій, значним процесом комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності.

У 1982 р в законодавстві США були запровадженні значні штрафи за порушення авторського права.

У 1995 р в США пройшов перший судовий процес пов'язаний із захистом авторського права в мережі Інтернет. Автор намагався захистити власне авторське право від незаконного розміщення на сервері. У даному випадку суд підтримав позицію відповідача.

У 1998 р. змінами у законодавство в сфері інтелектуальної власності був продовжений строк дії авторських прав – на час життя автора та 70 років після його смерті.

Одним із базових правових документів щодо охорони добре відомих торгівельних марок в США став Акт «Лемана» (Федеральний про торгівельні марки) – Lanhan Federal Trademark Act). Вказаним законом регулюються питання захисту торгівельних марок в США. Закон закріплює низку важливих базових положень щодо захисту торгівельних марок в Америці [5]. Вказаний норматив діє до цього часу, що сприяє розвитку системи захисту права на торгівельні марки вже в умовах сучасної економіки США.

Подальший розвиток системи права інтелектуальної власності, процедур захисту такого права, в сполучених Штатах був обумовлений стрімким розвитком ІТ- технологій.

Так, у 1997 році в США був прийнятий The Digital Millennium Copyright Act, який передбачає захист на авторські твори в контексті розвитку нових цифрових технологій, зокрема, передбачає можливість технічного захисту авторського продукту (нівелювання обходу законодавчих норм за допомогою технічних можливостей – anticircumvention prohibitions) [6].

В контексті розвитку системи регламентації права інтелектуальної власності з урахування сучасного розвитку цифрових технологій – стало основним правовим трендом в Америці.

Так, у 2018 році був американським законодавцем був прийнятий Music Modernization Act of 2018. Даний законодавчий акт спрямований на удосконалення економічних прав виконавців, продюсерів. Так, норматив значно спрощує отримання відповідної винагороди за розповсюдження (виконання) музичного твору в мережі Інтернет (отримання ліцензійних виплат) [7].

Підсумовуючи викладене можна сказати, що система права інтелектуальної власності розвивалась за власним правовим сценарієм. Важливе місце у такому розвитку належить судовій американській системі. Сучасний розвиток права інтелектуальної власності та відповідних правових процедур захисту обумовлений бурхливим розвитком цифрових новацій та іншим факторам «економіки знань».

Список використаної літератури:

1. Drahos P. The universality of intellectual property rights: origins and development/ URL:http://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/en/wipo_unhchr_ip_pnl_98_wipo_unhchr_ip_pnl_98_I.pdf.

2. Татарикова А. А. Развитие источников авторского права США: конец XVII века – середина XX века: историко-правовое исследование. Автореферат диссер. на соиск учен. степени. канд юрид. наук. 12.00.01 - теория и история права и государства; история учений о права и государстве. Московский государственный юридический институту. Москва. 2006. URL : <https://www.dissercat.com/content/razvitie-istochnikov-avtorskogo-prava-ssha-konets-xviii-veka-seredina-xx-veka-istoriko-pravo/read>.

3. Право інтелектуальної власності. Акад. курс. Підручник для студентів вищ. навчальн. закладів. За редакц. О. А. Підпригоди, О. Д. Святоцького. 2-ге вид., переробл. та доповн. К.: концерн «Видавничий Дім «ІнЮре». 2002. 672 с.

4. Case DAVOLL et al. v. BROWN of the Circuit Court D. Massachuttes.
URL : http://rychlicki.net/inne/3_West.L.J.151.pdf .

5. Lanhan Federal Tradmark Act. The site of BItLAW, URL :
<https://www.bitlaw.com/source/15usc/index.html>.

6. Didgital Millennium Copyrite Act of 1997. The site of Congress. gov.
URL : <https://www.congress.gov/bill/105th-congress/house-bill/2281/text/enr>.

7. Music Modernization Act of 2018. The site of Verge. URL :
<https://www.theverge.com/2018/10/11/17963804/music-modernization-act-mma-copyright-law-bill-labels-congress>.

СЕКЦІЯ 3

Андрощук Г. О.,
канд. екон. наук, доцент,
головний науковий
співробітник, НДІ
інтелектуальної власності
НАПрН України

ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ COVID-19: АНАЛІЗ КРИМІНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТУ В ЄС

Новий звіт Європолу «Спекуляція пандемією: як злочинці використовують кризу COVID-19» (Pandemic profiteering: how criminals exploit the COVID-19 crisis) про останні події COVID-19 в кримінальному ландшафті в ЄС.

Під час цієї безпрецедентної кризи уряди країн по всій Європі активізують свої зусилля з посилення національної безпеки, боротьби з глобальним поширенням коронавірусу шляхом прийняття різних заходів для підтримки систем охорони здоров'я, захисту економіки та забезпечення громадського порядку і безпеки.

Ряд цих заходів значно впливає на ситуацію з організованою злочинністю. Злочинці швидко скористалися можливістю, щоб використати кризу, адаптуючи свої способи дій або беручи участь в нових злочинних діях. Фактори, які викликають зміни в злочинності і тероризмі, зокрема, включають:

- Високий попит на певні товари, захисне спорядження і фармацевтичну продукцію;
- Зниження мобільності і потоку людей через та в ЄС;
- Громадяни залишаються вдома і все частіше працюють на дому, покладаючись на цифрові рішення;
- Обмеження в суспільному житті зроблять деякі кримінальні дії менш помітними і перенесуть їх у домашні або онлайн-надбудови;
- Збільшення тривоги і страху, які можуть створити вразливість для експлуатації;
- Скорочення поставок певних незаконних товарів в ЄС.

Грунтуючись на інформації, наданій державами-членами ЄС та власної експертизи, Європол опублікував ситуаційний звіт, в якому аналізуються поточні події, пов'язані з чотирма основними сферами злочинності:

Кіберзлочинність. Кількість кібератак проти організацій і приватних осіб є значним і, як очікується, буде зростати. Злочинці використовують кризу COVID-19 для проведення атак соціальної інженерії, присвячених пандемії, для поширення різних пакетів шкідливих програм. Кіберзлочинці також, ймовірно, будуть прагнути використовувати все більше число векторів атак, оскільки все більше роботодавців вводять дистанційні роботи і дозволяють підключення до інформаційних систем своїх організацій.

Приклад: Чеська Республіка повідомила про кібератаку в університетській лікарні Брно, яка змусила лікарню закрити всю ІТ-мережу, відкласти термінові хірургічні втручання і перенаправити нових пацієнтів з гострими захворюваннями в найближчу лікарню.

Шахрайство. Шахраї дуже швидко адаптували відомі схеми шахрайства, щоб отримати вигоду з побоювань і страхів жертв під час кризи. До них належать різні типи адаптованих версій схем телефонного шахрайства, шахрайства з поставками і дезактивацією. Можна очікувати, що в найближчі тижні з'явиться велика кількість нових або адаптованих схем

шахрайства, коли шахраї спробують отримати вигоду із занепокоєнь людей по всій Європі.

Приклад: розслідування, підтримуване Європолем, фокусується на передачі компанією в Сінгапурі 6,6 млн. євро компанії для придбання спиртовмісних гелів і масок FFP3 / 2. Товар так і не було отримано.

Контрольні і контрафактні товари. Продаж контрафактної медичної та санітарно-гігієнічної продукції, а також засобів індивідуального захисту і контрафактної фармацевтичної продукції збільшилася в рази з початку кризи. Існує ризик того, що злочинці будуть використовувати дефіцит в поставках деяких товарів, щоб все частіше надавати контрафактні альтернативи як в оптовому, так і в автономному режимі.

Приклад: в рамках операції «PANGEA», проведеної за підтримки Європолу в період з 3 по 10 березня 2020 року, правоохоронними органами у всьому світі було вилучено понад 34 000 підроблених хірургічних масок. Операція виявила тривожну тенденцію до збільшення числа злочинців, які використовують спалах COVID-19, використовуючи високий попит на ринку засобів особистої гігієни і засобів гігієни. Виявлено 2000 рекламних оголошень, пов'язаних з COVID-19, вилучено понад 34000 неліцензованих і підроблених продуктів, що рекламуються як «спрей від коронавірусу», «ліки від коронавірусу» або «пакети для коронавірусу».

Організована злочинність проти власності. Різні типи схем, пов'язаних з крадіжками, були адаптовані злочинцями для використання поточної ситуації. Це включає в себе відомі шахрайства, пов'язані з уособленням представників органів державної влади. Очікується, що комерційні приміщення і медичні установи будуть все частіше ставати об'єктом організованих крадіжок. Попри введення додаткових карантинних заходів по всій Європі, кримінальна загроза залишається динамічною, і під час кризи і після неї будуть виникати нові або адаптовані види злочинної діяльності.

Приклад: кілька держав-членів ЄС повідомили про подібний спосіб дії для крадіжки. Злочинці отримують доступ до приватних будинків,

видаючи себе за медичний персонал, що надає інформаційні матеріали або засоби гігієни, або проводячи «тест на коронавірус».

Виконавчий директор Європолу Кетрін Де Болле (Catherine De Bolle) підкреслила: «Хоча багато людей віддані боротьбі з цією кризою і надання допомоги жертвам, є також злочинці, які швидко скористалися можливостями, щоб використати кризу. Це неприпустимо: така злочинна діяльність під час кризи у сфері охорони здоров'я особливо загрожує і може представляти реальний ризик для життя людей. Ось чому як ніколи важливо посилити боротьбу зі злочинністю. Європол та її правоохоронні партнери тісно співпрацюють, щоб забезпечити здоров'я і безпеку всіх громадян».

Європейський комісар з питань внутрішніх справ Ільва Йоханссон (Ylva Johansson) зазначив: «Я вітаю цю нову доповідь Європолу про останні події COVID-19 у кримінальному ландшафті в ЄС. Європейський Союз і держави-члени нарощують зусилля щодо забезпечення безпеки людей: національні органи влади і агентства ЄС, такі як Європол і ENISA, вносять цінний вклад в те, як ми можемо спільно вирішувати цю проблему. Я сповнений рішучості забезпечити, щоб Комісія зробила все можливе, щоб підтримати правоохоронні органи перед лицем цієї нової загрози».

Вірусний маркетинг: підробки під час пандемії.Представляє також значний інтерес новий звіт Європолу «Вірусний маркетинг: контрафакт, некондиційні товари і злочини в сфері інтелектуальної власності в пандемії COVID-19» (Viral marketing Counterfeits, substandard goods and intellectual property crime in the COVID-19 pandemic) про те, хто є злочинцями і як вони намагаються отримати вигоду з COVID-19. Від веб-сайтів, які продають підроблені тести на перевірку крові COVID-19, проведені правоохоронними органами кількох країн-членів ЄС, до конфіскації неякісних лицьових масок з Бразилії та продажу хлорохіна за допомогою додатків для обміну миттєвими повідомленнями: злочинці швидко заробили на COVID-19. Спалах коронавірусної хвороби дав можливість швидко заробити, оскільки злочинці використовують брак справжніх продуктів і побоювання простих громадян. Прибуток, отриманий цими злочинцями в цей кризовий період, ймовірно, дуже

істотний, оскільки ці злочинці діють в повному нехтуванні до здоров'я і благополуччя всіх нас.

В опублікованому 17 квітня ц.р. звіті Європол надає сучасну картину загроз діяльності злочинців під час кризи COVID-19. Вся інформація заснована на матеріалах країн-членів ЄС і країн-партнерів Європолу.

Ключові результати.

- Організовані злочинні угруповання, що займаються виробництвом і розповсюдженням контрафактних товарів, знову довели свою здатність до адаптації з точки зору зміщення фокусу продукту, маркетингу та упаковки для задоволення або формування поточного попиту. Однак основні країни виробництва залишилися колишніми. Це також стосується способів дій, маршрутів і національності підозрюваних осіб. Аналіз оперативних даних, наданих Європолу, показує, що компанії, націлені на ЄС для розповсюдження контрафактної фармацевтичної продукції та обладнання, зареєстровані за адресами як всередині ЄС (Болгарія, Німеччина, Нідерланди, Польща та ін.), так і за його межами (Китай, Індія, США).

- Хоча деякі пропозиції про контрафактні товари, пов'язані з пандемією COVID-19, з'явилися в темній павутині, доступні там пропозиції як і раніше обмежені в порівнянні з поверхневою павутиною, на якій як і раніше розміщуються основні платформи поширення контрафактних товарів.

- Деякі платформи, які використовуються для реклами і продажу цих товарів, передують пандемії COVID-19 і контролюються правоохоронними органами. На додаток до цих встановлених платформ було створено значну кількість нових веб-сайтів з метою отримання вигоди з пандемії. Ці веб-сайти продають підроблені домашні тести COVID-19 і пропонують непідтверджені і часто помилкові поради про лікування COVID-19.

- Деякі кримінальні групи можуть скористатися наявними можливостями під час кризи COVID-19 для більш широкої пропозиції контрафактних або неякісних продуктів харчування через збільшення попиту внаслідок побоювань деяких громадян щодо браку продуктів харчування, що відчувається. Особливу увагу слід приділити розробкам і кримінальним

інноваціям, якщо буде розроблена справжня вакцина для COVID-19, оскільки це, ймовірно, викличе хвилю пропозицій щодо підроблених вакцин.

Висновки. Виконавчий директор Європолу Кетрін де Болле зазначила: «Контрафактні товари, що продаються під час коронавірусної кризи, не відповідають необхідним стандартам якості і є реальною загрозою здоров'ю та безпеці населення. Люди, які купують ці підроблені продукти, мають помилкове відчуття безпеки, хоча насправді вони не захищені від вірусу. Тому ми повинні не тільки переслідувати злочинців, які стоять за цими шахраями, але також і за допомогою профілактичної роботи інформувати потенційних жертв, які піддають себе та інших ризику, використовуючи такі підроблені товари».

Європол в даний час надає підтримку в проведенні кількох операцій в ЄС для боротьби з поширенням контрафактних і нестандартних товарів під час пандемії COVID-19. Це включає в себе посилений моніторинг онлайн-платформ з метою можливого розкриття злочинів, пов'язаних з COVID-19 в Інтернеті. Співпраця із зацікавленими сторонами з приватного сектора також є важливим аспектом роботи, проведеної Європолом для протидії загрозі в цій області.

Злочинці не роблять перерв. Незважаючи на те, що майже все активне життя і виробнича діяльність навколо нас призупинена, вони шукають нові способи отримання прибутку. У той час як вірус COVID-19 швидко поширюється по всьому світу, рівень занепокоєння і небезпеки залишається високим. Громадяни всього світу шукають способи зберегти себе і свої сім'ї в безпеці і здоров'я. На жаль, злочинці полюють на цю вразливість за допомогою широкого спектру злочинів і шахрайства, які використовують страх і невпевненість, навколо вірусу пандемії. Проте, є кілька кроків, які ви можете зробити, щоб захистити себе. Будьте наготові з приводу контрафактної медичної продукції, шахрайства та кіберзлочинності.

Список використаної літератури:

1. HOW CRIMINALS PROFIT FROM THE COVID-19 PANDEMIC. URL: <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/how-criminals-profit-covid-19-pandemic>

2. [Pandemic profiteering: how criminals exploit the COVID-19 crisis.](https://www.europol.europa.eu/publications-documents/pandemic-profiteering-how-criminals-exploit-covid-19-crisis)

URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/pandemic-profiteering-how-criminals-exploit-covid-19-crisis>

3. [Viral marketing Counterfeits, substandard goods and intellectual property crime in the COVID-](https://www.europol.europa.eu/publications-documents/viral-marketing-counterfeits-substandard-goods-and-intellectual-property-crime-in-covid-19-pandemic)

[19pandemic.](https://www.europol.europa.eu/publications-documents/viral-marketing-counterfeits-substandard-goods-and-intellectual-property-crime-in-covid-19-pandemic) URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/viral-marketing-counterfeits-substandard-goods-and-intellectual-property-crime-in-covid-19-pandemic>

4. Coronavirus: global crackdown sees a rise in unlicensed medical products related to COVID-19. <https://www.gov.uk/government/news/coronavirus-global-crackdown-sees-a-rise-in-unlicensed-medical-products-related-to-covid-19>

Бахарева О.,

науковий співробітник НДІ
інтелектуальної власності
НАПрН України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРО ПОРУШЕННЯ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ПАТЕНТНОГО ПРАВА У ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Ключові слова: судова експертиза, право інтелектуальної власності, об'єкти патентного права, промисловий зразок, винахід, корисна модель.

Судова експертиза – це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового розслідування чи суду.

Закон України «Про судову експертизу» визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності з метою забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки.

Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень (надалі – Інструкція) визначає види експертиз. Так відповідно до пункту 1.2.5. Інструкції одним із основних видів експертизи є експертиза у сфері інтелектуальної власності: літературних та художніх творів; фонограм, відеограм, програм (передач) організації мовлення;

винаходів і корисних моделей; промислових зразків; сортів рослин і порід тварин; комерційних (фірмових) найменувань, торговельних марок (знаків для товарів і послуг), географічних зазначень; топографій інтегральних мікросхем; комерційної таємниці (ноу-хау) і раціоналізаторських пропозицій; економічна у сфері інтелектуальної власності [1].

Підставою для проведення експертиз відповідно до чинного законодавства, як зазначено у пункті 1.8. Інструкції, є процесуальний документ (постанова, ухвала) про призначення експертизи, складений уповноваженою на те особою (органом), у якому обов'язково зазначаються реквізити, перелік питань, поставлених експерту, а також об'єкти, що підлягають дослідженню.

Строк проведення експертизи встановлюється залежно від складності дослідження з урахуванням експертного навантаження фахівців керівником експертної установи (або заступником керівника чи керівником структурного підрозділу).

Якщо під час проведення експертизи об'єкт (об'єкти) дослідження може(уть) бути пошкоджений(і) або знищений(і), у документі про призначення експертизи (залучення експерта) повинен міститися дозвіл на його пошкодження або знищення.

Висновок експерта відповідно до пункту 4.14. Інструкції складається з обов'язковим зазначенням його реквізитів (найменування документа, дати та номера складання висновку, категорії експертизи (додаткова, повторна, комісійна, комплексна), виду експертизи (за галуззю знань) та трьох частин: вступної (Вступ), дослідницької (Дослідження) та заключної (Висновки).

Відповідно до пункту 4.17. Інструкції Висновок експерта (експертів) оформлюється на бланку експертної установи і підписується експертом (експертами), який (які) проводив(ли) дослідження. Підписи у заключній частині засвідчуються відбитком печатки експертної установи на кожній сторінці тексту заключних висновків. Якщо до висновку експерта додаються фототаблиці, креслення, схеми, діаграми тощо, вони також підписуються

експертом (експертами); підписи засвідчуються відбитком печатки експертної установи.

Якщо експерт не є працівником державної спеціалізованої установи і працює на професійній основі самотійно, він засвідчує наданий ним висновок своїм підписом і печаткою із зазначенням реєстраційного номера облікової картки платника податків (ідентифікаційного номера) або серії та номера паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання в установленому порядку відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків).

Господарський процесуальний кодекс України (надалі – ГПК України) визначає склад учасників судового процесу, процедуру призначення та проведення експертизи судом, вимоги до висновку експерта.

Відповідно до частини першої статті 62 ГПК України експерт є учасником судового процесу. Згідно зі статтею 69 ГПК України експертом може бути особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи та може призначатися судом або залучатися учасником справи.

Відповідно до статті 98 ГПК України висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень, зроблені у результаті них висновки та обґрунтовані відповіді на питання, поставлені експертові, складений у порядку, визначеному законодавством. Предметом висновку експерта може бути дослідження обставин, які входять до предмета доказування та встановлення яких потребує наявних у експерта спеціальних знань. Предметом висновку експерта не можуть бути питання права. Висновок експерта може бути наданий на замовлення учасника справи або на підставі ухвали суду про призначення експертизи. Висновок експерта викладається у письмовій формі і приєднується до справи. [2].

Експертиза призначається судом за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи. Експертиза призначається за сукупності таких умов: для з'ясування обставин, що мають значення для справи, необхідні спеціальні знання у сфері іншій, ніж право, без яких встановити відповідні обставини

неможливо; жодною стороною не наданий висновок експерта з цих самих питань або висновки експертів, надані сторонами, викликають обґрунтовані сумніви щодо їх правильності, або за клопотанням учасника справи, мотивованим неможливістю надати експертний висновок у строки, встановлені для подання доказів, з причин, визнаних судом поважними, зокрема через неможливість отримання необхідних для проведення експертизи матеріалів. У разі необхідності суд може призначити декілька експертиз, додаткову чи повторну експертизу. При призначенні експертизи судом експерт або експертна установа обирається сторонами за взаємною згодою, а якщо такої згоди не досягнуто у встановлений судом строк, експерта чи експертну установу визначає суд. З урахуванням обставин справи суд має право визначити експерта чи експертну установу самостійно. У разі необхідності може бути призначено декілька експертів для підготовки одного висновку (комісійна або комплексна експертиза). Питання, з яких має бути проведена експертиза, що призначається судом, визначаються судом. Учасники справи мають право запропонувати суду питання, роз'яснення яких, на їхню думку, потребує висновку експерта. У разі відхилення або зміни питань, запропонованих учасниками справи, суд зобов'язаний мотивувати таке відхилення або зміну [2].

В ухвалі про призначення експертизи суд попереджає експерта про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок та за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків. У разі виникнення сумніву щодо змісту та обсягу доручення призначений судом експерт невідкладно подає суду клопотання щодо його уточнення або повідомляє суд про неможливість проведення ним експертизи за поставленими питаннями [2].

Учасник справи має право подати до суду висновок експерта, складений на його замовлення. Порядок проведення експертизи та складення висновків експерта за результатами проведеної експертизи визначається відповідно до чинного законодавства України про проведення судових експертиз. Висновок експерта, складений за результатами експертизи, під час якої був повністю

або частково знищений об'єкт експертизи або змінено його властивості, до розгляду судом не приймається, крім випадків, коли особа, яка його подає, доведе можливість проведення додаткової та повторної експертизи з питань, досліджених у висновку експерта. У висновку експерта зазначається, що висновок підготовлено для подання до суду та що експерт обізнаний про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок. Експерт, який склав висновок за зверненням учасника справи, має ті самі права та обов'язки, що і експерт, який здійснює експертизу на підставі ухвали суду. За заявою учасника справи про наявність підстав для відводу експерта, який підготував висновок на замовлення іншої особи, такий висновок судом до розгляду не приймається, якщо суд визнає наявність таких підстав [2].

Відповідно до статті 102 ГПК України матеріали, необхідні для проведення експертизи, експерту надає суд, якщо експертиза призначена судом, або учасник справи, якщо експертиза проводиться за його замовленням. При призначенні експертизи суд з урахуванням думки учасників справи визначає, які саме матеріали необхідні для проведення експертизи. Копії матеріалів, що надаються експерту, можуть залишатися у матеріалах справи. Експерт не має права з власної ініціативи збирати матеріали для проведення експертизи, розголошувати відомості, що стали йому відомі у зв'язку з проведенням експертизи, або повідомляти будь-кому, крім суду та учасника справи, на замовлення якого проводилася експертиза, про її результати. Призначений судом експерт не має права спілкуватися з учасниками судового процесу поза межами судового засідання [2].

Відповідно до частини 1 статті 104 ГПК України висновок експерта для суду не має заздалегідь встановленої сили і оцінюється судом разом із іншими доказами за правилами, встановленими статтею 86 цього Кодексу. Відхилення судом висновку експерта повинно бути мотивоване в судовому рішенні.

У випадках призначення експертизи суд може за заявою учасника справи, а також з власної ініціативи зупинити провадження у справі на час проведення експертизи [2].

Частина 5 Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень (надалі – Рекомендації) присвячена експертизі **об'єктів інтелектуальної власності**. Відповідно до пункту 5.1. Рекомендацій основним завданням експертизи об'єктів інтелектуальної власності є визначення властивостей цих об'єктів, до яких належать об'єкти промислової власності, об'єкти авторського права і суміжних прав.

При дослідженні об'єктів промислової власності вирішуються питання щодо властивостей цих об'єктів, а саме: знаків для товарів і послуг (торговельних марок); комерційних найменувань; географічних зазначень походження товару; промислових зразків; винаходів і корисних моделей; комерційної таємниці і ноу-хау; раціоналізаторських пропозицій; топографії інтегральних мікросхем; сортів рослин; порід тварин тощо [3].

У Рекомендаціях представлений орієнтовний перелік вирішуваних питань. Перед експертом під час складання висновку можуть бути поставлені наприклад такі питання:

Які ознаки **промислового зразка** є суттєвими?

Чи відповідає промисловий зразок за патентом України (номер) умові патентоздатності «новизна» відповідно до матеріалів справи?

Чи використано у виробі (назва) всю сукупність суттєвих ознак промислового зразка за патентом України (номер)?

Чи відповідає **винахід** за патентом (номер) умові патентоздатності «винахідницький рівень» відповідно до матеріалів справи?

Чи відповідає винахід (корисна модель) за патентом (номер) умові патентоздатності «новизна» відповідно до матеріалів справи?

Чи відповідає винахід (корисна модель) за патентом (номер) умові патентоздатності «промислова придатність» відповідно до матеріалів заявки?

Чи використовується у продукті (назва) кожна ознака винаходу (корисної моделі), що включена до незалежного пункту формули за патентом (номер), або ознака, еквівалентна їй?

Чи використовується у процесі (назва процесу) кожна ознака винаходу (корисної моделі), що включена до незалежного пункту формули за патентом (номер), або ознака, еквівалентна їй? [3].

Таким чином Рекомендації містять перелік питань, що можуть бути поставлені перед експертом під час проведення експертизи об'єктів промислової власності.

У **Постанові Пленуму Вищого Господарського України від 23.03.2012 № 5 «Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності»** (надалі – Постанова № 5) зазначається, що судова експертиза повинна призначатися тільки для встановлення фактичних даних, що входять до предмета доказування у справі, і не може стосуватися тлумачення і застосування правових норм. Господарські суди не повинні порушувати перед судовим експертом питання суто правового характеру, які мають вирішуватися самим судом. Важливим є дотримання господарськими судами норм чинного законодавства щодо порядку призначення і проведення судових експертиз. З метою правильного і однакового застосування господарськими судами норм чинного законодавства у вирішенні питань призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності Пленум ВГСУ надав свої роз'яснення.

По перше суд означив загальні питання призначення судової експертизи у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності, роз'яснивши, якими нормативно-правовими документами слід керуватися господарським судам у вирішенні питань призначення судової експертизи.

По друге, надав перелік питань, що мають бути поставлені перед судовим експертом під час проведення судової експертизи, окремо:

у справах зі спорів, пов'язаних із захистом авторського права та суміжних прав; у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності на торговельні марки; у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності на комерційне найменування; у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права

інтелектуальної власності на промисловий зразок; у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності на винахід чи корисну модель [4].

Таким чином робимо наступні висновки.

Закон України «Про судову експертизу» визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності з метою забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки.

Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень визначає види експертиз, встановлює підстави та строки проведення експертизи, зазначає вимоги до висновку експерта.

Господарський процесуальний кодекс України визначає склад учасників судового процесу, процедуру призначення та проведення експертизи судом. Встановлює права та обов'язки експерта, а також вимоги до висновку експерта. Зазначає підстави проведення експертизи та перелік питань, що ставляться на розгляд експерту. Передбачає можливість оскарження ухвали про призначення експертизи.

Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень містять частину 5, яка присвячена експертизі об'єктів інтелектуальної власності та встановлює перелік питань, що можуть бути поставлені перед експертом під час проведення експертизи об'єктів промислової власності.

У Постанові Пленуму Вищого Господарського України від 23.03.2012 № 5 «Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності» означені загальні питання призначення судової експертизи у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності, роз'яснено, якими нормативно-правовими документами слід керуватися господарським судам у вирішенні питань призначення судової експертизи, а також наданий перелік питань, що мають бути поставлені перед судовим експертом під час проведення судової експертизи [5].

Список використаної літератури:

1. Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень;
2. Господарський процесуальний кодекс України;
3. Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень;
4. Постанова Пленуму Вищого Господарського України від 23.03.2012 № «Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності».
5. Бахарева О.В. Правове регулювання призначення та проведення судової експертизи про порушення прав на об'єкти патентного права у господарському процесі // Теорія і практика інтелектуальної власності. 2018. № 3. С. 60-69.

Зайківський О. Б.,

старший науковий співробітник, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України

ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА СТОСОВНО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ОБОРОННІЙ СФЕРІ

Конституція України [1] декларує, що кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної діяльності, зазначає, що “використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства”. Тобто власність, в тому числі інтелектуальна, не лише надає права, але і вимагає відповідального використання з метою недопущення порушення права інтелектуальної власності.

Українське законодавство теоретично дозволяє захистити права власників інтелектуальної власності. У разі порушення права інтелектуальної власності його захист здійснюється у порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством.

Спеціальні закони, що регулюють правовідносини у сфері інтелектуальної власності стосовно порядку охорони та використання об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ), мали би найбільш повно розкривати

можливі порушення прав інтелектуальної власності та визначати відповідальність за їх здійснення як фізичними, та і юридичними особами, в тому числі і державою.

Проте закони визначають порушення прав інтелектуальної власності лише як дії, спрямовані на протиправне використання конкретних ОПІВ, що належать іншим особам, умисно вчинені особою, яка розуміє протизаконний характер цих дій, з метою отримання матеріальної вигоди.

Порушення права інтелектуальної власності можливе у різних формах:

а) у формі дій (посягання на право інтелектуальної власності);

б) у формі бездіяльності (невизнання права інтелектуальної власності органами, через які у встановлених законом випадках має проводитися легітимація результатів інтелектуальної, творчої діяльності);

в) у змішаній формі (невизнання права інтелектуальної власності з наступним незаконним використанням тим же суб'єктом результатів чужої інтелектуальної, творчої діяльності) [2].

Законодавство не розглядає багато можливих порушень прав інтелектуальної власності, причому всіма суб'єктами, які приймають участь у розробленні озброєння та військової техніки (ОВТ) – центральних органів виконавчої влади, що виступають замовниками державного оборонного замовлення, підприємствами та організаціями, що здійснюють розроблення (модернізацію) ОВТ, та працівниками цих підприємств, які саме і створюють ОПІВ. Адже прогалин щодо забезпечення охорони інтелектуальної власності в чинному законодавстві ще досить багато, особливо в оборонній сфері. Зокрема це відсутність відповідальності за здійснення дій, що створюють загрозу порушення прав інтелектуальної власності чи сприяють зазначеним порушенням. Практика показує, що у оборонній сфері відбувається багато порушень прав інтелектуальної власності [3-4].

Яка відповідальність передбачена законодавством України за здійснення зазначених порушень розглянута нами у попередній публікації [5].

На разі можливі дії або бездіяльність державних замовників, що прямо порушують норми права інтелектуальної власності, або ж опосередковано,

вчинення яких начебто не має прямого відношення, проте призводить у подальшому до значних порушень прав інтелектуальної власності.

Запобігти цьому можливо лише чітким визначенням в законодавстві зобов'язань усіх суб'єктів щодо забезпечення охорони інтелектуальної власності на всіх етапах розроблення ОВТ та здійснення міжнародного військово-технічного співробітництва (ВТС), а також розширенням переліку порушень та відповідальності за їх здійснення, особливо за вчинення дій, що створюють загрозу порушення прав інтелектуальної власності, а також за невжиття заходів щодо забезпечення охорони прав інтелектуальної власності.

З цією метою ми пропонуємо застосувати наступні принципи:

до порушень прав інтелектуальної власності відносити також і дії/бездіяльність центральних органів законодавчої та виконавчої влади стосовно врегулювання прогалин у законодавстві щодо охорони та управління ОПІВ та недопущення порушень прав інтелектуальної власності.

розглядати порушення прав інтелектуальної власності та відповідальність за їх здійснення на всіх етапах розроблення ОВТ – замовлення, створення, використання (особливо ВТС);

розглядати відповідальність всіх суб'єктів, які приймають участь у розробленні ОВТ - авторів, роботодавців (юридичних осіб), державних замовників (чиновників);

здійснити уточнення переліку порушень та доповнити його діями чи бездіяльністю, що створюють передумови порушення прав інтелектуальної власності, а також визначити відповідальність за невжиття заходів щодо забезпечення охорони прав інтелектуальної власності та захисту інтересів (в тому числі майнових) всіх суб'єктів (зокрема і держави) щодо використання ОПІВ;

здійснити внесення доповнень не лише до деяких профільних законів, а до всього комплексу законів, постанов, положень, що регулюють діяльність в оборонній сфері та охороні інтелектуальної власності [6].

Список використаної літератури:

1. Конституція України. URL: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%0)

2. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі Закон України від 15.12.1993 р. № 3687. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/3687-12>.

3. Зайківський О.Б., Оністрат О.А. Можливі порушення прав інтелектуальної власності при розробленні озброєння та військової техніки // Теорія і практика інтелектуальної власності. №4. 2017. С. 38-48.

4. Зайківський О.Б., Оністрат О.А. Порушення прав інтелектуальної власності при військово-технічному співробітництві // Теорія і практика інтелектуальної власності. №5. 2017. С. 32-43.

5. Зайківський О.Б., Оністрат О.А. Відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності в оборонній сфері // Теорія і практика інтелектуальної власності. 2018. № 3, с.25-37. № 4, с. 40-53.

6. Зайківський О.Б., Оністрат О.А. Удосконалення державної політики щодо відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в оборонній сфері // Теорія і практика інтелектуальної власності. 2018. № 5, с.39-47, № 6, с. 37-45.

Кірін Р. С.,

Дніпропетровський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, судовий експерт, д.ю.н., доцент

Коротасєв В. М.,

Дніпропетровський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, директор к.ю.н.

Хоменко В. Л.,

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», керівник центру дистанційного навчання, к.т.н., доцент

ЗАВДАННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ІР-ОБ'ЄКТІВ

Статус доказу робить питання, пов'язані із висновком експерта, надзвичайно актуальними, адже, у тому числі, й на підставі його змісту суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

Окремий науково-практичний інтерес становлять дослідження мети і завдання судової експертизи в цілому, та експертизи об'єктів інтелектуальної власності (далі – ІР) зокрема.

В загальному розумінні мета розглядається як загальна декларація того, що має бути зроблено. Вона описує призначення експертизи, безпосередньо її кінцевий результат. Наприклад, Закон України «Про судову експертизу» (далі – закон про СЕ) визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності (далі – СЕД) [1]. Мета цього закону полягає у забезпеченні правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки.

Натомість, мета судової експертизи, як дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів, зводиться до надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду.

Отже, мета визначається з огляду на ті причини існуючих питань (проблем), на які необхідно дати відповіді (усунути). Мета СЕД не обов'язково має бути одна. Цілей може бути декілька, вони можуть бути короткостроковими, середньостроковими та довгостроковими, але обов'язково взаємозалежними. Від досягнення короткострокових цілей, як правило, залежить досягнення довгострокової мети. Якщо останні стосуються усіх суб'єктів СЕД, а середньострокові можуть охоплювати учасників певного виду судового процесу, то короткострокові цілі стосуються доручителя або замовника (ініціатора) та виконавців конкретного виду судової експертизи.

Таким чином, виходячи із визначених у ст. 7-1 закону про СЕ підстав проведення судової експертизи, можна визначити коло суб'єктів, яким надано право формулювати завдання даної експертизи:

1) суб'єкт, що доручає проведення судової експертизи на підставі відповідного судового рішення;

2) суб'єкт, що доручає проведення судової експертизи на підставі рішення органу досудового розслідування;

3) суб'єкт, що замовляє проведення судової експертизи на підставі договору з експертом;

4) суб'єкт, що замовляє проведення судової експертизи на підставі договору з експертною установою.

У перших двох випадках термін «доручає», як уявляється, слід розглядати тотожним терміну «призначає», а обидва ці терміни разом із поняттям «замовляє», відносно судового експерта, можуть вживатися у вигляді об'єднуючого поняття «залучає».

В цьому зв'язку, слід звернути увагу на певну колізію припису Інструкції Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС) [2] не тільки з положеннями Інструкції Міністерства юстиції України (далі – МЮ) [3], але й із законом про СЕ [1].

Мова йде про визначення підстави для проведення експертного дослідження, оскільки в Інструкції МВС це - письмова заява (лист) ініціатора експертного дослідження (юридичної або фізичної особи) [2, п. 5 р.1], в Інструкції МЮ - договір з експертом чи експертною установою, укладений за письмовою заявою (листом) замовника (юридичної або фізичної особи), в законі про СЕ - договір з експертом чи експертною установою (якщо експертиза проводиться на замовлення інших осіб).

Очевидно, що приписи Інструкції МВС потребують відповідних змін, проте, заради об'єктивності, зазначимо, що, по-перше, вказаною статтею (ст. 7-1) закон про СЕ доповнено згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017 р., який набрав чинності 15.12.2017 р., а Інструкція МВС набрала чинності - 19.09.2017 р., тобто, до зазначених змін закону про СЕ. По-друге, приписи Інструкції МЮ (пункт 1.8 розділу I) зазнавали змін двічі й обидва рази після набуття чинності доповнень до закону про СЕ (накази Міністерства юстиції № 83/5 від 10.01.2019 р., № 563/5 від 22.02.2019 р.).

Враховуючи викладене, пропонуємо викласти абзац 7 частини 2 пункту 5 розділу 1 Інструкції МВС [2] в наступній редакції: «Підставою для проведення експертного дослідження є договір з експертом чи експертною установою, укладений за письмовою заявою (листом) ініціатора (замовника) експертного дослідження (юридичної або фізичної особи)».

Тож, суб'єкт, який доручає або замовляє проведення судової експертизи

шляхом залучення судового експерта для з'ясування обставин, що мають значення для справи, по-перше, визначився, що для цього необхідні спеціальні знання у сфері іншій, ніж право, без яких встановити відповідні обставини неможливо. По-друге, усвідомлює цю проблему та необхідність і можливість її вирішення саме шляхом проведення судової експертизи, а відтак має здійснити логічний перехід від постановки проблеми до чіткого формулювання мети і завдань, які він ставить перед виконавцем (судовим експертом) його доручення (замовлення) за для реалізації поставленої мети.

На загальному рівні мету експертного провадження можна сформулювати наступним чином - забезпечення правосуддя обґрунтованим та об'єктивним письмовим висновком з питань, що є або будуть предметом судового розгляду шляхом визначення конкретних об'єктів, явищ і процесів та законного, незалежного, кваліфікованого і повного дослідження їх структури, властивостей, ознак, зв'язків на основі наявних у експерта спеціальних знань та з використанням розроблених у науці й практиці методик провадження і методів пізнання.

Досягнення мети експертизи, результат її проведення характеризується сукупністю вирішених завдань, які поставлені експерту. Останні по суті є поетапним подоланням (усуненням) проблем, які виникли у правосуддя, залученим для цього експертом в процесі експертного провадження. Відтак, його завдання слід розглядати як деталізований перелік дій, які повинні бути проведені в ході експертного дослідження з метою реалізації його мети. Завдання експертного дослідження мають сформулюватися суб'єктом залучення експерта після проведення аналізу рівня вивчення об'єкта експертизи з огляду на поставлену мету і є тим мінімумом питань, відповіді на які необхідно та достатньо отримати від експерта для досягнення мети.

Заслуговує на увагу накопичений досвід експертної практики, який дозволив Н. В. Кісіль сформулювати основні завдання кожного виду судових експертиз у ІР-сфері, у рамках яких призначалися й проводилися експертизи [4, 351-353]. В той же час, пропонується доцільним визнати цю групу завдань судової експертизи ІР-об'єктів родовою, оскільки її виокремлення здійснено

саме за об'єктною ознакою, її родовим рівнем, з чим власне і погоджується зазначена авторка [4, 349] справедливо зазначаючи, що у більшості випадків об'єкт експертного дослідження є специфічним для кожного виду судової експертизи у ІР-сфері. Саме за цим принципом нині побудована диференціація існуючих видів судових експертиз у межах класу «Експертиза у сфері інтелектуальної власності».

Крім того, цей рівень завдань, що можуть ставитися на вирішення судового експерта, формується виходячи із необхідності встановлення певних об'єктивних фактичних даних, які мають практичне значення для з'ясування істини у справі. А оскільки ці завдання визначаються, як правило, питаннями, поставленими перед судовим експертом суб'єктом, що залучає його до експертного провадження, то в якості родового рівня завдань пропонується розглядати орієнтовний перелік вирішуваних питань до кожного підвиду ІР-об'єктів, які наведені в розділі V «Експертиза об'єктів інтелектуальної власності» Інструкції МЮ [3].

Натомість завдання судової експертизи ІР-об'єктів загального рівня (основне завдання) наведене у п. 5.1 зазначеного розділу [3] і полягає у визначенні властивостей цих об'єктів, до яких належать об'єкти промислової власності, об'єкти авторського права і суміжних прав.

Щодо останнього поділу, то його, навіть для інтеграційного рівня ІР-об'єктів, слід визнати таким, що потребує подальших дискусій, адже такий вид об'єктів охоплює, наразі, як мінімум три великі підвиди – авторські, патентні, нетрадиційні, але і відносно такої класифікації однозначної, загальновизнаної позиції поки немає.

Нарешті, безпосередній рівень завдань судової експертизи ІР-об'єктів розкривається: 1) у певному судовому рішенні чи рішенні органу досудового розслідування; 2) у договорі з експертом чи з експертною установою; 3) у висновку експерта - ті, які вирішувалися експертом у порядку експертної ініціативи (якщо такі розглядались).

Список використаної літератури:

1. «Про судову експертизу» : Закон України від 25 лютого 1994 р. №

4038-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12?find=1&text>

2.«Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України» : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 17.07.2017 р. № 591 // Офіційний вісник України від 19.09.2017 — 2017 р., № 73, стор. 24, ст. 2254.

3.«Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» :наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98?find=1&text>

4.Кісіль Н. В. Сутність і зміст судово-експертної діяльності у сфері інтелектуальної власності / Н. В. Кісіль // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. - 2015. - Вип. 15. - С. 346-354.

Литвин О. В.,

кандидат технічних наук, доцент

Гаврушкевич Н. В.,

асистент, КПП ім. Ігоря Сікорського

СТАЛА ТЕНДЕНЦІЯ РЕЄСТРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ ЯК СКЛADOVA ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Процес реєстрації географічних зазначень не припиняється, попри те, що коронавірус визвав уповільнення темпів розвитку всіх країн без виключення. Щоб переконатися у цьому, достатньо зазирнути в європейський реєстр e-Ambrosia (<https://ec.europa.eu/.../q.../geographical-indications-register/>).

Е-Ambrosia - реєстр географічних зазначень ЄС складається з трьох розділів, а саме: винний, продовольчий реєстр та реєстр спиртних напоїв. Тобто пошук можна проводити по типу продукту; країні походження; по виду: PDO (protected designation of origin) - захищена вказівка місця походження, PGI (protected geographical indication) - захищене географічне зазначення і TSG (traditional specialities guaranteed) - гарантія традиційності; по назві продукту та його категорії; по статусу і даті реєстрації.

Станом на 03.04.2020р. Реєстр географічних зазначень ЄС містить 3713 позицій по різних країнах, категоріям продуктів та статусу (рис. 1).

До речі, Україна в полі пошуку «Країна» цього переліку відсутня, що свідчить про необхідність активізувати роботу по реєстрації в ЄС вже зареєстрованих в Україні географічних зазначень (GI).

А РФ має лише одне зареєстроване географічне зазначення GI: тип продукту- спиртний напій, назва «Русская водка», дата реєстрації 26.11.2010р. Як для великої країни цього зовсім замало.

Поиск Q

Винный реестр Продовольственный реестр Спиртные напитки

3713 документация

Тип продукта	Страна	Тип	Регистрационный номер	название	категория продукта	Статус	Дата	
питание	Германия	Защищенная географическая индикация (ЗГИ)	PGI-DE-02601	Spreewälder Gurkensülze	Класс 1.2. Мясные продукты (вареные, соленые, копченые и т. Д.)	прикладной	01/04/2020	i
питание	Франция	Защищенная географическая индикация (ЗГИ)	PGI-FR-02433	Киви де Корс	Класс 1.6. Фрукты, овощи и крупы свежие или обработанные	зарегистрированный	31/03/2020	i
питание	Греция	Защищенное обозначение происхождения (ЗОП)	PDO-GR-02388	Ελαιόλαδο Μάκρης / Эλαιολαδο Макрис	Класс 1.5. Масла и жиры (сливочное масло, маргарин, масло и т. Д.)	опубликованный	30/03/2020	i
питание	Португалия	Защищенная географическая индикация (ЗГИ)	PGI-PT-02478	Cereja do Fundão	Класс 1.6. Фрукты, овощи и крупы свежие или обработанные	зарегистрированный	24/03/2020	i
Вино	Нидерланды	Защищенное обозначение происхождения (ЗОП)	PDO-NL-02402	Ахтерхук - Винтерсвейк	Вино	опубликованный	23/03/2020	i
питание	Хорватия	Защищенное обозначение происхождения (ЗОП)	PDO-HR-02599	Брачко маслиново улица	Класс 1.5. Масла и жиры (сливочное масло, маргарин, масло и т. Д.)	прикладной	18/03/2020	i
питание	Хорватия	Защищенная географическая индикация (ЗГИ)	PGI-HR-02600	Lički škrpavac	Класс 1.3. Брынза	прикладной	18/03/2020	i
питание	индейка	Защищенная географическая индикация (ЗГИ)	PGI-TR-02597	Мараш Череша	Класс 2.3. Хлеб, кондитерские изделия, торты, кондитерские изделия, печенье и другие хлебобулочные изделия	прикладной	16/03/2020	i

Рис.1. Интерфейс e-Ambrosia.

А світовий процес реєстрації невинно триває, досить зазирнути до E-Ambrosia і проаналізувати останні дані. Так, 1 квітня 2020 року, зареєстровано німецьку заявку на реєстрацію ГЗ, яке в перекладі звучатиме приблизно як «шпреєвальдський холодець з огірками» (Spreewälder Gurkensülze), клас 1.2. «М'ясні продукти (варені, солоні, копчені і т. д.)». Рецепт страви вказує, що вона виготовлена з нежирних свинячих щік, нарізаного кубиками м'яса зі свинини, а також огірків та ріпчастої цибулі.

31.03.2020р. було зареєстровано французьке географічне зазначення «корсиканський ківі» (Kiwi de Corse), днем раніше – грецьке географічне зазначення «макрійська оливкова олія» (Elaiolado Makris).

Для спиртних напоїв останні географічні зазначення були зареєстровані 06.02.2020р. лютого, це одразу два норвезьких продукти. Це норвезький аквавіт (Norsk Akvavit), який виготовляється на основі

картопляного спирту, а для виробництва норвезької водки (Norsk Vodka) використовують картоплю і зернові культури.

Натомість географічне зазначення для вина востаннє було зареєстроване 22.03.2020р., ним стало нідерландське вино Ахтерхук – Винтерсвейк.

Українські виробники тільки готуються до реєстрації в ЄС. Наприклад, вже розроблено логотип (дизайн-студія Victory House) географічного зазначення "херсонський кавун", реєстрації якого очікується протягом цього року [1, 2].

Основні елементи зображення символізують наступне (рис. 2). Спіраль - стилізований хвостик кавуна, водночас – солярний знак, який вказує на географічне розташування – південь. Також спіраль є головним елементом територіального логотипу Херсонського регіону "скіфське сонце", символ якого взято з орнаментів народів, що населяли південь України.

Хвилясті смуги – це й відтворення малюнка шкірки кавуна, і природні води, на які багата Херсонщина (ріка Дніпро, дніпровські плавні, узбережжя Чорного та Азовського морів).

М'які плавні форми – це традиційний підхід у південних орнаментах ремісників (вишивка, різьблення), тоді як в інших регіонах країни більше використовуються геометричні орнаменти.

Шрифт використаний прямий рубаний, з м'якими вигинами, який таким чином на контрасті підкреслює м'які форми візуального знака і разом з цим легко читатиметься в малих розмірах.

Рис. 2. Логотип географічного зазначення "херсонський кавун" [3]

Сучасний стан формування автентичних продуктів та їх просування під захищеними географічними назвами в Україні є дуже повільним. І є позитивним той факт, що в процес реєстрації географічних зазначень автентичних продуктів включились дрібні виробники та фермери через створення відповідних асоціацій.

Важливим є той факт, що ЄС не залишився окремо від цієї проблеми, а конструктивно допомагає фінансово та консультаційно через проект "Географічні зазначення в Україні".

Список використаної літератури:

1. Литвин, О. В. Набуття прав та реєстрація географічного зазначення походження товарів [Електронний ресурс] : навчальний посібник / О. В. Литвин. КПП ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 11,98 Мбайт). – Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2017. – 198 с. – Назва з екрана.

2. Литвин О.В., Гаврушкевич Н.В. Формування інституцій інноваційного використання географічних зазначень в Україні // Матеріали науково-практичної конференції «Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів прав інтелектуальної власності» 26 квітня 2019. – Київ: КПП ім.Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2019, с.24-28.

3.[https://www.facebook.com/GIs4Ukraine/?__tn__=%3C-R&eid=ARCqrTo6HsWQwro_AN2Ggw8mobYu_8HJxHCJInVgqrIJeeWiKGP_IuJLLp-4ulctcKI9r5G832OTWf6v&hc_ref=ARSVc12UK2-skE31z4TMb4h9ZyguHF1MEmjmmMTdnflgtwRffugFDKI5Dw_r9ATRj664&__xts__\[0\]=68.ARAIWr9OxxEoM85Owbd2e5UeBxgbyBvvfMgwiLBr9IbDKUGw](https://www.facebook.com/GIs4Ukraine/?__tn__=%3C-R&eid=ARCqrTo6HsWQwro_AN2Ggw8mobYu_8HJxHCJInVgqrIJeeWiKGP_IuJLLp-4ulctcKI9r5G832OTWf6v&hc_ref=ARSVc12UK2-skE31z4TMb4h9ZyguHF1MEmjmmMTdnflgtwRffugFDKI5Dw_r9ATRj664&__xts__[0]=68.ARAIWr9OxxEoM85Owbd2e5UeBxgbyBvvfMgwiLBr9IbDKUGw).

Улітіна О. В.,
к.ю.н., вчений секретар НДІ
інтелектуальної власності
НАПрН України

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПОРУШЕННЯ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ АВТОРА

Питання порушення особистих немайнових прав автора є досить неоднозначним в доктрині авторського права. З одного боку такі порушення є

досить розповсюдженими, проте зазвичай вони є супутніми до порушень майнових прав автора. Справи, які б торкалися виключно порушень немайнових прав автора, виникають вкрай нечасто не тільки в судовій практиці України, але й в практиці інших країн також.

У статті 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права»[1], визнається порушенням авторського права.

До особистих немайнових прав автора Закон відносить [1]:

- визнання авторства, тобто автор може вимагати зазначати своє ім'я на самому творі чи його примірниках і також під час будь-якого публічного використання твору, якщо це звичайно є можливим;

- право на анонімність. Автор має право за власним бажанням заборонити згадувати своє ім'я під час публічного використання твору;

- право на псевдонім, тобто автор має право обрати собі псевдонім та вимагати використовувати його замість справжнього імені;

- право на недоторканність твору. Автор має право вимагати, щоб твір залишався цілісним, а також може протидіяти будь-яким діям, які можуть посягати на твір, і які можуть зашкодити честі і репутації самого автора.

Перші три пункти так чи інакше стосуються питання авторства та регулюють можливість автору самому визначитися з тим, як представити себе публіці. А от право на недоторканність твору стосується самого твору, хоча і пов'язане з персоналією автора.

Особисті немайнові права на сьогодні вважаються «нетоварними», хоча наразі відбувається активне залучення об'єктів особистих немайнових правовідносин до товарообігу. «Нетоварність» особистих немайнових прав автора свідчить про нездатність залучення цих прав до товарообороту, яка пояснюється тим, що зазвичай грошова оцінка немайнових прав автора є неможливою. Отже, можна стверджувати, що «особисті немайнові правовідносини, які виникають з приводу немайнових прав, не можуть мати майнового змісту» [2, с. 45-46].

Порушення особистих немайнових прав автора, які торкаються саме авторства частіше за все тісно пов'язані з плагіатом. Не дивлячись на те, що плагіат є порушенням майнових прав автора, привласнення твору не може відбуватись без порушення права автора на визнання свого авторства.

Порушення особистого немайнового права на недоторканність твору мають свої особливості. Так, не існує об'єктивного критерію визначення того, чи відбувається порушення при тому чи іншому зміні твору. Лише сам автор керуючись своїми уявленнями про спотворення чи шкоду гідності і репутації, вирішує це питання. Тобто тут застосовується оціночний критерій, більшого того, який залежить виключно від автора, і який посиляється на заподіяння моральної шкоди, що значно ускладнює вирішення спорів щодо цього немайнового права у суді.

Цікавою в цьому ключі справою є справа Сноу проти Ітон Центру [3], рішення в якій було прийнято ще у 1982 році. Майкл Сноу, відомий канадський кінорежисер, художник та скульптор, створив на замовлення Ітон Центру в Торонто скульптуру Flight Stop, яка прикрашає атріум центру. Скульптура являє собою інсталяцію з шестидесяти канадських гусаків, які підвішені до стелі. Скульптура мала великий успіх і стала візитною карткою центру.

На різдвяні свята 1981 року керівництвом центру було прийнято рішення прикрасити гусаків новорічними стрічками. Майкл Сноу вирішив, що банти, які почепили на гусаків, порушують недоторканність його твору та звернувся до суду, оскільки керівництво центру його скарги розглядати відмовилось, мотивуючи це тим, що скульптура є частиною центру та автор знав, що вона буде використовуватись подібним чином з комерційною метою.

Вищий суд провінції Онтаріо погодився з позицією позивача, спираючись як на переконання Сноу, що стрічки є знущенням над його в твором, так і з трьома спеціалістами, які стверджували, що Flight Stop є важливим мистецьким об'єктом, тому він не може бути перекручений у такий спосіб. Відповідачі намагалися довести, що прикраси є лише способом

підтримати у центрі різдвяний настрій та жодним чином не заважають насолоджуватись видом скульптури та не шкодять репутації Сноу.

Суддя зазначив, що питання, чи зміни у творі шкодять репутації автора, мають розглядатися через призму сприйняття самого автора. І оскільки сам Сноу вірив у те, що його репутації таким шляхом наноситься шкода, правопорушення є наявним.

Ця справа показує, що у спорах про недоторканність цілісності твору, основним є переконання автора, що заздалегідь ставить іншу сторону у не вигідне становище.

Проте думка та інтереси автора не завжди є пріоритетом при вирішенні спорів про порушення особистих немайнових прав автора. Так, Федеральний Верховний Суд Німеччини розглядає одразу декілька справ, у яких основним питання є, чи порушується право автора на недоторканність твору, коли знищується об'єкт, на якому він міститься. Так, декілька років приміщення Мангайм кунстхалле було перебудовано, в результаті чого постраждало декілька авторських інсталяцій, вони були фактично знищені. Їх автори подали до суду, однак, суд в цьому випадку вирішив, що знищення цих об'єктів авторського права не є порушенням права автора на недоторканність твору. Тобто, в цьому випадку інтереси та права власника будівлі, де знаходились твори, є більш важливими, ніж авторське право [4, 5].

Порушення особистих немайнових прав автора переважно розглядаються досить суб'єктивно, через що постає низка суперечливих судових рішень щодо цього питання. Правова природа особистих немайнових прав автора є причиною такому становищу, виокремлення чітких об'єктивних критеріїв для встановлення таких порушень є неможливим. Тому при вирішенні спорів щодо порушення особистих немайнових прав автора необхідно спиратись на досвід судді чи на висновки експертизи по справі.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 13, Ст. 64.
2. Сліпченко С. О. Особисті немайнові правовідносини щодо оборотоздатних об'єктів : монографія. Х. : Діса Плюс, 2013. 552 с.

3. Snow v The Eaton Centre Ltd. (1982) 70 C.P.R. (2d) 105 URL: <https://www.cipil.law.cam.ac.uk/virtual-museum/snow-v-eaton-centre-ltd-1982-70-cpr-2d-105>

4. Rechtsprechung I ZR 98/17 URL: <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=pm&sid=4ec4169da08b704eb34bdf260888176d&anz=3&pos=0&nr=94479&linked=urt&Blank=1&file=dokument.pdf>

5. Rechtsprechung I ZR 99/17 URL: <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=pm&sid=4ec4169da08b704eb34bdf260888176d&anz=3&pos=0&nr=94482&linked=urt&Blank=1&file=dokument.pdf>

Фурашев В. М.,

к.т.н., с.н.с., директор Центру
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ПАНДЕМІЯ КОРОНОВІРУСУ ТА ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ЯКИЙ ЗВ'ЯЗОК?

Вже майже півроку як розпочалася епідемія коронавірусу, яка з часом переросла у пандемію, наслідки якої для людства будуть не зовсім «приємними». Можна сказати або подумати, що тут страшного – світ же стикався з масштабними епідеміями, наприклад, чуми, холери, віспи, туберкульозу та ін. Неприємно, але людство продовжує жити та розвиватися. Все вірно, але не треба забувати, що історія розвитку людства нагадує, що наслідком масштабних епідемій була, в першу чергу, зміна суспільних відносин на всіх рівнях.

Особливістю сучасної масштабної епідемії або пандемії можна вважати сукупність низки факторів.

В першу чергу, необхідно відмітити зростаючу невідповідність сучасних суспільних відносин напрямом та, головне, результатам і темпам науково-технічного прогресу у всіх сферах життєдіяльності людини та суспільства. Фактично, можна говорити, що сучасні суспільні відносини, які базуються на правах та свободах людини, верховенстві права, капіталістичному підході у організації та здійсненні процесів управління, виробництва, фінансово-

економічної діяльності та ін., «вичерпують» свій ресурс, перестають бути основним «двигуном» розвитку людства.

Якщо це так, то дані суспільні відносини необхідно змінювати, але дуже «обережно», використовуючи вже перевірені, а значить «звичні» досягнення науково-технічного прогресу.

Наприклад, сучасні електронні засоби здійснення комунікацій дозволяють без особливих зусиль мати всі дані про особу, її місцезнаходження, ідентифікувати її у натовпі, і, як наслідок, про які «персональні дані» та їх захист, права людини, у сучасному розумінні, можна говорити?

Далі, безготівкові розрахунки банківськими картками, оплати «on-line», кредитні умови та ін. надають повне уявлення щодо майнового стану особи. Про яку конфіденційність приватного життя може бути мова?

Можна наводити та деталізувати ще багато прикладів і фактів, але вже зараз спостерігається, хоча поки ще повільно, зміна, саме зміна, а не трансформація, суспільних відносин.

Як це не парадоксально може прозвучати, але пандемія коронавірусу суттєво «допомагає» цим процесам.

Умови, які були прийняті з метою нерозповсюдження вірусу COVID-19, гіпотетично можна розглядати як перевірку реакції людини та суспільства, відпрацювання «звичності» до «нових» суспільних відносин.

Все це може бути лише гіпотетичним домислом автора, але зрозуміло одне – одним з головних наслідків пандемії коронавірусу, у сукупності зі здобутками науково-технічного прогресу та його спрямованістю, слід очікувати суттєві зміни соціальних та міжнародних відносин. Очевидно одне – «старого» світу, «старих» відносин вже не буде.

Із достатньо високою вірогідністю можна припустити, що відбудуться зміни сутності понять «права і свободи людини», «персональні дані», «власність», в т.ч. і «інтелектуальна власність» та ін.

Вже сьогодні можна спостерігати, що ми є учасниками багатьох процесів «майбутнього», в т.ч. дистанційної роботи, дистанційного навчання, дистанційного управління та ін.

Цілком природно, що все вищезазначене обов'язково буде впливати на право, його структуру та акценти.

Як було вже зазначено вище, сутність поняття «інтелектуальна власність» в нових умовах набуде іншого розуміння та змісту, із значним підвищенням впливу на забезпечення подальшого існування та розвитку людства. Відповідно, місце та роль в системі права також різко зміниться, аж до відокремлення у окрему галузь права.

Незалежно від розгортання подальших подій, висловлена раніше думка про «сутність процесів, що відбуваються з об'єктами інтелектуальної власності до набуття ними статусу об'єктів права інтелектуальної власності та суспільні відносини, які виникають у цей період часу, базуються на відповідних положеннях інформаційного права та положеннях, які вимагають процеси забезпечення інформаційної безпеки»³, не просто наразі актуальна, але й буде лише зростати.

Таким чином, питання набуття права інтелектуальної власності, як у дані часи, так і у майбутній перспективі, слід розглядати як сукупність положень права інтелектуальної власності та інформаційного права.

Підсумовуючи вище наведене, з точки зору права інтелектуальної власності як навчальної дисципліни, можна висловити наступне: навчальні дисципліни «Право інтелектуальної власності», «Інформаційне право» та «Інформаційна безпека» повинні бути обов'язковими у циклі «Професійна підготовка» за спеціальністю 081 «Право» з достатньою кількістю навчальних годин, а не бути «загнаними» до «пасинків».

³ Інформаційне право, право інтелектуальної власності та інформаційна безпека: взаємозв'язок як навчальних дисциплін / Фурашев В.М. // Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: Матеріали науково-практичної конференції. 26 квітня 2019 р., м. Київ. / Упоряд. : В. М. Фурашев, С. Ю. Петряєв, В.А. Барбаш. – Київ : Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» Вид-во «Політехніка». 2019. – 194 с. С. 171 – 175. URL: <http://ipp.kpi.ua/centr/biblioteka/>

Особливо це стосується питань підготовки спеціалістів юридичної спеціальності у ВНЗ технічного профілю.

Головним завданням юридичного напрямку ВНЗ технічного профілю повинна бути підготовка юристів, які спроможні здійснювати юридичний супровід діяльності за технічною спрямованістю даного ВНЗ. Жоден, суто юридичний ВНЗ, не спроможний забезпечити таку підготовку юристів для потреб юридичного забезпечення промислового сектору економіки як поєднання технічного та правового напрямів підготовки спеціалістів у визначених сферах. Але не заперечує і підготовку юристів широкого профілю.

Заперечення даного положення, на мій погляд, свідчить про нерозуміння процесів та тенденцій, які відбуваються в країні та світі, а також про підтримку неодноразово висловленої позиції щодо заборони навчальних підрозділів гуманітарної спрямованості ВНЗ технічного профілю.

Хрідочкін А. В.,
завідувач кафедри загально-правових
дисциплін Дніпровського
гуманітарного університету, доктор
юридичних наук, доцент

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ФОРМ І СПОСОБІВ НЕПРАВОМІРНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Відповідно до норм Конституції України права і законні інтереси фізичних осіб становлять основний зміст діяльності держави в особі її органів. Держава самостійно повинна забезпечувати ці охорону і захист шляхом своєчасного видання нормативних актів, що регулюють суспільні відносини в сфері інтелектуальної власності та відповідають вимогам сьогодення, контролюючи правильність їхнього застосування на практиці. Людина має право користуватися всіма правами і свободами, наданими їй

державою, в повній мірі, проте не порушуючи при цьому прав і свобод інших людей [1, с. 39]. У випадку виявлення такого порушення до винуватої особи державою передбачається застосування засобів штрафного, карального характеру або обмеження прав або благ - у якості відповідальності за правопорушення та відновлення порушеного права постраждалій особі.

Порушенням прав інтелектуальної власності визнається будь-яке неправомірне використання об'єктів інтелектуальної власності, що порушує майнові та/або особисті (немайнові) права суб'єктів права інтелектуальної власності. Способи порушення прав інтелектуальної власності можуть бути різноманітними, а їх характер залежить від особливостей об'єкта інтелектуальної власності, який стає предметом правопорушення.

Найпоширенішими правопорушеннями у сфері авторського права і суміжних прав є: виготовлення і розповсюдження контрафактних творів, примірників аудіовізуальних творів та фонограм; тиражування і розповсюдження неліцензійного комп'ютерного програмного забезпечення; виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, піратство та плагіат.

У сфері промислової власності найбільш поширеними порушеннями прав інтелектуальної власності є виробництво і розповсюдження фальсифікованої продукції з незаконним використанням торговельних марок, географічних зазначень та комерційних (фірмових) найменувань відомих вітчизняних та зарубіжних виробників та виготовлення товарів з використанням запатентованих винаходів, корисних моделей і промислових зразків без згоди власників прав на них. Порушенням прав інтелектуальної власності на винахід або корисну модель, зокрема, є вчинення без дозволу власника патенту на винахід таких дій: виготовлення продукту із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), застосування такого продукту, пропонування для продажу, в тому числі через мережу Інтернет, продаж, імпорт та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого продукту в зазначених цілях; застосування процесу, що

охороняється патентом, або пропонування його для застосування в Україні, якщо особа, яка пропонує цей процес, знає про те, що його застосування заборонено без згоди власника патенту або, виходячи з обставин, це і так є очевидним [2, с. 74]. Порухенням прав інтелектуальної власності на промисловий зразок визнається виготовлення виробу із застосуванням запатентованого промислового зразка, застосування такого виробу, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорту та інше введення його до цивільного обігу або зберігання такого виробу в зазначених цілях.

Порухенням прав інтелектуальної власності на торговельну марку (знак для товарів і послуг) є вчинення без дозволу прав на неї таких дій: нанесення її на будь-який товар, для якого торговельну марку зареєстровано, упаковку, в якій міститься такий товар, вивіску, пов'язану з ним, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання такого товару із зазначеним нанесенням торговельної марки з метою пропонування для продажу, продаж, імпорту та експорту; застосування її під час пропонування і надання будь-якої послуги, для якої цю торговельну марку зареєстровано; застосування її в діловій документації або в рекламі та в мережі Інтернет, у тому числі в доменних іменах.

Порухення прав інтелектуальної власності може відбуватися в формі або адміністративного правопорушення, або злочину. Адміністративним правопорушенням у сфері інтелектуальної власності визнається такий спосіб порушення права інтелектуальної власності, що являє собою передбачене Кодексом України про адміністративні правопорушення (ст. 51-2 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, ст. 164-3 «Недобросовісна конкуренція», ст. 164-6 «Демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів», ст. 164-7 «Порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів», ст. 164-9 «Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз

даних», ст. 164-13 «Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва») суспільно шкідливе, винне та протиправне діяння, вчинене суб'єктом адміністративного проступку, яке посягає на сукупність майнових та особистих (немайнових) прав на результати інтелектуальної творчої діяльності людини. Спільним родовим об'єктом адміністративного правопорушення в сфері інтелектуальної власності є та сукупність суспільних відносин інтелектуальної власності, яка охороняється Кодексом України про адміністративні правопорушення і виникає внаслідок наявності фактів протиправних порушень його відповідних норм, забезпечуючи суб'єкту інтелектуальної власності [3, с. 340].

Злочином проти інтелектуальної власності є такий спосіб порушення права інтелектуальної власності, що являє собою передбачене Кримінальним кодексом України (ст. ст.176 «Порушення авторського права і суміжних прав», 177 «Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію», 203-1 «Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва», 229 «Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару», 231 «Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю» та 232 «Розголошення комерційної або банківської таємниці» (останні дві статті – лише у частині незаконного збирання з метою використання або використання, а також розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю) суспільно небезпечне, винне та протиправне діяння, вчинене суб'єктом такого злочинного діяння, яке посягає на сукупність майнових та особистих (немайнових) прав на результати інтелектуальної творчої діяльності людини. Спільним родовим об'єктом злочинів проти інтелектуальної власності є та сукупність суспільних відносин інтелектуальної власності, яка охороняється

кримінальним законом і виникає внаслідок наявності фактів злочинних порушень відповідних норм Особливої частини Кримінального кодексу України, забезпечуючи суб'єкту інтелектуальної власності право на захист своєї інтелектуальної власності [4, с. 78].

Таким чином, важливим напрямом розвитку вітчизняного законодавства в сфері інтелектуальної власності та практики його застосування, має бути посилення режиму правової охорони і захисту об'єктів інтелектуальної власності. Проте вирішувати цю проблему необхідно в комплексі, оскільки потрібно не лише посилити відповідальність, але й розробити ефективний механізм притягнення до неї, зокрема спростити процедури, які дозволяють довести порушення в цій сфері. Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що ефективність охорони і захисту права інтелектуальної власності залежить від наявності відповідного державного механізму попередження та припинення правопорушень, а також спрощення процедури доведення порушення в сфері інтелектуальної власності, притягнення порушника до відповідальності.

Список використаної літератури:

1. Зайківський О., Оністрат О. Удосконалення державної політики щодо відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в оборонній сфері. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2018. № 6. С. 37-45.

2. Хрідочкін А. В. Об'єктивні ознаки складу адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2018. Випуск 31. С. 73-76.

3. Макаренко О.О. Відповідальність за порушення у сфері прав інтелектуальної власності. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 3. С. 339-341.

4. Негодченко О.В., Ломакіна А.А., Хрідочкін А.В. Кримінологічне дослідження злочинів проти інтелектуальної власності : монографія. Дніпро : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 240 с.

Штефан А. С.,

к.ю.н., завідувач відділу авторського
права і суміжних прав НДІ
інтелектуальної власності НАПрН
України

ПЛАГІАТ ЯК ВИД ПОРУШЕННЯ У ЧИННОМУ І ПЕРСПЕКТИВНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА

Законодавство більшості країн світу не містить дефініції плагіату. У вітчизняному законодавстві вона з'явилося порівняно нещодавно, з прийняттям у 2001 році нової редакції Закону України «Про авторське право і суміжні права» (у подальшому – Закон). Плагіат у п. в) ч. 1 ст. 50 був визначений як оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору [1]. Це визначення збережене у чинній редакції Закону без змін.

12 березня 2019 року у Верховній Раді України під номером 10143 був зареєстрований проект Закону «Про авторське право і суміжні права» (у подальшому – Законопроект № 10143), у якому запропоновано іншу дефініцію плагіату: оприлюднення твору, записаного виконання або їх частини під іменем або псевдонімом особи, яка не є автором цього твору чи виконавцем цього виконання або їх частини, а також оприлюднення фонограми, відеограми або їх частини під іменем (найменуванням) особи, яка не є виробником відповідно фонограми, відеограми або їх частини [2]. Цей підхід був сприйнятий Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України при розробці власного проекту Закону «Про авторське право і суміжні права» (у подальшому – Законопроект Міністерства), що наразі оприлюднений на веб-сайті Міністерства і в якому поняття плагіату майже повністю збігається з визначенням у Законопроекті № 10143: поширення твору, записаного виконання або їх частини під іменем або псевдонімом особи, яка не є автором цього твору чи виконавцем цього виконання або їх частини, а також оприлюднення фонограми, відеограми або їх частини під іменем (найменуванням) особи, яка не є виробником

відповідно фонограми, відеограми або їх частини [3]. Відмінності між тлумаченням плагіату у чинній редакції Закону, Законопроекті № 10143 та Законопроекті Міністерства полягають у двох ключових аспектах, що наведені у таблиці нижче.

Таблиця

Відмінності у визначенні поняття плагіату	Закон	Законопроект № 10143	Законопроект Міністерства
Об'єкт, використання якого кваліфікується як плагіат:	твір	твір; записане виконання; фонограма; відеограма	твір; записане виконання; фонограма; відеограма
Дія, що утворює правопорушення:	оприлюднення (опублікування)	оприлюднення	поширення твору; поширення записаного виконання; оприлюднення фонограми; оприлюднення відеограми

Який з цих підходів дійсно відповідає сутності плагіату та має бути використаний при удосконаленні чинного законодавства у сфері авторського права і суміжних прав? Для відповіді на це питання потрібно проаналізувати, в чому ж полягає плагіат.

Дефініція плагіату у Законі вказує на такі його характерні ознаки: 1) неправомірне використання чужого твору; 2) зазначення імені особи, яка не є автором використаного твору; 3) оприлюднення (опублікування) об'єкта, який є повним відтворенням чужого твору або до складу якого включено чужий твір (твори) чи його частину (частини). Роблячи доступним для публіки об'єкт, який містить твір чи його частину без зазначення імені автора цього твору, вказуючи своє ім'я на об'єкті, який містить недобросовісні запозичення, з одночасним ігноруванням імені справжнього автора запозиченого твору або його частини, особа створює ілюзію власної

творчості, вводить суспільство в оману щодо походження неправомірно використаного твору [4, 69-72]. Плагіат є не просто порушенням права на авторське ім'я, котре полягає у праві автора вимагати зазначення свого імені (псевдоніму) при будь-якому публічному використанні твору (п. 1, 3 ч. 1 ст. 14 Закону). Плагіатор імітує власну творчість в контексті недобросовісно використаного твору чи частини твору іншого автора та удає, що чужий твір (його частина) створено самим плагіатором, привласнює таким чином авторство на чужий твір (його частину).

У Законі плагіат пов'язаний з використанням тільки творів як результатів творчої діяльності, в той час як об'єкти суміжних прав винесені за межі цього явища. У Законопроекті № 10143 та Законопроекті Міністерства запропоновано вважати плагіатом також відповідні дії щодо записів виконань, фонограм і відеограм, з приводу чого слід зазначити таке.

В Україні та багатьох державах світу суміжні права охороняються окремо від авторського права, тому що діяльність, внаслідок якої виникають виконання, фонограми і відеограми, не належить до творчої. Ті держави, які не виокремлюють суміжні права й охороняють авторським правом виконання, фонограми та інші об'єкти, що не є творами, встановлюють для цих об'єктів режим і тривалість правової охорони, відмінні від правової охорони творів. Ці об'єкти не є результатами творчої діяльності. Зокрема, сутності виконання відповідає термін не «творчість», а «майстерність», адже в основу виконання покладено певні вміння і навички, а не створення нових, самостійних, незалежних від якого-небудь твору художніх образів, сюжетів тощо [5, 90-91].

Виробництво фонограми потребує не творчості, а знання технічних характеристик відповідних пристроїв звукозапису, тому об'єктом правової охорони у фонограмі є результат організаційно-технічної діяльності [5, 92-93]. Діяльність з виробництва відеограми також не має ознак творчості, оскільки особа, яка здійснює фіксацію чого-небудь за допомогою засобів відео зйомки, не створює сам об'єкт фіксації, а лише здійснює його запис.

У порівнянні з творами об'єкти суміжних прав мають іншу природу, а тому їх неправомірне використання не пов'язане з привласненням авторства,

адже таке явище як авторство в принципі не властиве категорії суміжних прав. В той час як плагіат полягає в імітації власної творчості за рахунок здобутків іншого автора чи авторів, використання записаного виконання, фонограми, відеограми під іменем (найменуванням) іншої особи, ніж виконавець, виробник фонограми чи відеограми, таких ознак не має і може розглядатися виключно як порушення права на ім'я виконавця, ім'я (найменування) виробника фонограми, відеограми. Жодне інше порушення при цьому не відбувається. А це ставить під сумнів доцільність віднесення розглядуваних дій до плагіату через відсутність можливості розрізнити, чим відрізняється запропоноване тлумачення «плагіату», здійснене щодо об'єктів суміжних прав, від порушення права на ім'я (найменування) суб'єктів суміжних прав. Одна і та ж дія не може кваліфікуватися як два різних види правопорушення, це не відповідає меті і засадам правового регулювання. Тому для включення зафіксованих виконань, фонограм і відеограм у перелік об'єктів, щодо яких може вчинятися плагіат, не вбачається підстав. А отже, підхід, запропонований в обох розглядуваних законопроектах, в цій частині є помилковим, оскільки плагіат може здійснюватися лише щодо творів.

Наступне питання полягає в тому, яка саме дія – оприлюднення чи поширення об'єкта, що містить недобросовісні запозичення, – характеризує плагіат. У Законі та Законопроекті № 10143 такою дією є оприлюднення, тобто розкриття об'єкта публіці будь-яким чином, внаслідок чого він стає доступним для сприйняття публікою. Законопроект Міністерства оперує двома термінами: поширення твору чи записаного виконання, оприлюднення фонограми чи відеограми. При цьому термін «поширення» у тлумаченні термінів у Законопроекті Міністерства відсутній, а замість нього пропонується термін «розповсюдження» як будь-яка дія, за допомогою якої примірники об'єктів авторського права і (або) суміжних прав безпосередньо чи опосередковано пропонуються публіці. Тобто, розповсюдження пов'язане з примірниками зазначених об'єктів – їх копіями, виготовленими у будь-якій матеріальній формі (ст. 1 Законопроекту Міністерства). Такий підхід не виправдано звужує сферу вчинення плагіату, котрий може мати місце й у

випадках, не пов'язаних з розповсюдженням примірників творів, коли такі примірники в принципі відсутні. Зокрема, недобросовісні запозичення можуть міститися у творі архітектури чи образотворчого мистецтва, який існує лише в оригіналі, або мати місце в усному творі – лекції, в якій лектор наводить фрагменти творів інших авторів без посилання на них, подаючи ці фрагменти як власні напрацювання. Дефініція плагіату повинна враховувати усі способи вчинення цього порушення, відтак, вірним є застосування у цій дефініції терміну «оприлюднення», котре є родовим поняттям та охоплює всі можливі види розкриття твору публіці, в тому числі, опублікування твору.

Таким чином, найбільш коректно сутність плагіату відображена у його чинному законодавчому тлумаченні, в той час як пропозиції, наведені у Законопроекті № 10143 та Законопроекті Міністерства, містять істотні недоліки. Слід зазначити, що проблема визначення поняття плагіату не вичерпується питаннями, розглянутими у цьому дослідженні, існують й інші аспекти, які повинні враховуватися при кваліфікації плагіату, а тому необхідними є подальші розробки цієї тематики.

Список використаної літератури:

1. Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права»: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2627-III. ВВР. 2001. № 43. Ст. 214.

2. Про авторське право і суміжні права: проект Закону України, реєстр. № 10143 від 12 березня 2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65661 (дата звернення: 08.04.2020 р.).

3. Про авторське право і суміжні права: проект Закону України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=cf7b9e32-1995-4b66-995a-4ab3dcac1a8f&title=ProktZakonuUkrainiproAvtorskePravoISumizhniPrava> (дата звернення: 08.04.2020 р.).

4. Штефан А. Науковий плагіат: співвідношення використання ідеї та форми вираження твору. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2016. № 4. С. 68-79.

5. Штефан А. С. Авторське право і суміжні права: особливості правової охорони, здійснення та захисту: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2017. 150 с.

СЕКЦІЯ 4

Черненко Н. О.,

кандидат економічних наук, доцент
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЗАКОНОМІРНОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ОНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Періодичне інноваційне оновлення суспільства - об'єктивно обумовлений процес, який має свої закономірності. Розкриття механізму його використання - головне завдання інноватики.

Періодичність інноваційного оновлення варто розглядати у проекції трьох обставин. По-перше, будь-яка економічна система має свій потенціал розвитку, життєвий цикл, перехід від фази до фази вимагає часткового оновлення. По-друге, саме суспільство має загальну тенденцію до зростання і ускладнення, збільшення обсягу та диференціації структури потреб; щоб їх задовольнити, кожна економічна система повинна вдосконалюватися або поступатися місцем іншій системі, яка буде здатна задовольнити ці потреби. По-третє, навколишнє суспільство як і природне середовище, також схильне до змін, і суспільство, з властивими йому системами, повинно зазнати зміни, щоб адекватно відреагувати на ці зовнішні виклики. Якщо суспільство (або будь-яка його складова) втрачає здатність до оновлення, то це є основою кризи, яка буде приголомшливою для будь-яких суспільних систем і може завершитися летальним результатом для цієї системи.

Оновлення не є безперервним. Слідом за ним крокує період плавного, рівномірного розвитку, поки не буде вичерпано потенціал даного стану та його еволюційного вдосконалення. Не можна постійно реформувати економічну систему: сили її вичерпаються і вона передчасно зійде з історичної сцени. Але небезпечно й запізнюватися з оновленням: ефективність такої системи падає, оновлення з запізненням може закінчитися розпадом системи (як це сталося, наприклад, з СРСР на початку 90-х років) [1,3]. Не менш небезпечно та може призвести до летального результату помилкове оновлення (псевдоінновації). По суті справи, це загальний закон

періодичного інноваційного оновлення, що лежить в основі перетворень у всіх сферах розвитку суспільства.

Як відомо, інноваційна діяльність розвивається нерівномірно циклічно, хвилі інноваційної активності змінюються спадами. У розвитку техніки і технології, економіки, соціально-політичної та соціокультурної сфер спостерігаються чітко виражені інноваційні цикли різної глибини та тривалості. У переломні періоди в динаміці тієї чи іншої сфери піднімається хвиля базисних інновацій, які породжують потім потік інновацій, що можуть поліпшувати або частково коригувати існуючі великі інновації. Потім число базисних інновацій падає, але цей спад перекривається зростаючим числом різноманітних покращених інновацій, що приносять значний ефект для оновленої системи. У третій фазі циклу інноваційна активність стабілізується, однак її структура погіршується: базисні інновації практично припиняються, покращенні інновації стають все більш дрібними і все менш ефективними, з'являються псевдоінновації, спрямовані на часткове поліпшення та продовження терміну життя застарілої, приреченої на радикальну трансформацію системи. У наступній фазі інноваційної кризи рівень інноваційної активності різко падає, зростає частка псевдоінновацій. У фазі депресії інноваційна активність знаходиться на низькому рівні, одночасно дозрівають передумови для чергового вибуху хвилі базисних інновацій і спіраль поновлення вступає в черговий виток, починається новий інноваційний цикл.

Базисні інновації пов'язані з великими інвестиціями в трансформацію суспільних систем і вимагають накопичення передумов та умов, які потім поширюються по всьому світу. Кожен інноваційний «переворот» має свою вихідну географічну точку (епіцентр). Ініціатором «перевороту» виступає одна або кілька лідируючих галузей, як з'явилися вперше або є радикально трансформованими. В епіцентрі можуть бути сконцентровані першоджерела інноваційного оновлення суспільства. Так, на частку Великобританії до 1800 р припадало лише 2% світового промислового виробництва - проти 4,5% у Франції, 5,5% в Росії, 33% у Китаї та 25% в Індії. Однак в результаті інноваційного вибуху, який став джерелом промислової революції, її частка в

світовому промисловому виробництві піднялася до 9,5% в 1830 р. та 20% в 1860 р., тоді як частка Франції зросла відповідно до 5,2 і 7,9% , Німеччини - до 3,5 і 4,9%, Росії - до 5,6 і 7%; частка Китаю впала до 29,8 і 19,7%, а Індії - до 17,6 і 8,6% [1,2]. Великобританія в цей період лідирувала в наукових відкриттях й винаходах, у розвитку освіти і культури.

З кінця XIX в. епіцентром інноваційних перетворень у всіх сферах суспільства були США. В 50-60-ті роки XX ст. лідерство в багатьох сферах на недовгий час перейшло до Японії та СРСР. Однак з 80-х років воно закріпилося за США та Західною Європою, яка стала світовим лідером у формуванні багатодержавного цивілізаційного об'єднання з усіма його інститутами. Однак закріплення лідерства та епіцентру інноваційного виробництва за США та Західною Європою відбулося ненадовго. Криза 2008-2009 рр. виявила застарілий базис цієї трансформації, яка була ідеологічним прикриттям для моделі глобалізації в інтересах ТНК [2,3]. Не можна виключити, що в найближчі десятиліття виявляться нові лідери та з'являться нові епіцентри в інноваційному оновленні суспільства, час переважання яких в світі, ймовірно, припаде на другу половину XXI ст.

Список використаної літератури:

- 1.Легенчук С., Пилипчук Г. Історичні аспекти виникнення і особливості діяльності стартап-компаній: обліково-економічні аспекти. ЖДТУ. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. збірник наукових праць. 2016. 1(34). URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/4720> (дата звернення: 15.04.2020)
- 2.Moroni I., Arruda A., Araujo K. The Design and Technological Innovation: How to Understand the Growth of Startups Companies in Competitive Business Environment. Procedia Manufacturing. 2015. Vol. 3. P. 2199-2204.
- 3.What we may still learn from Silicon Valley. URL: <http://www.startup-book.com/2016/05/22/when-was-the-word-start-up-first-used/> (дата звернення: 15.04.2020).

Коргодова О.О.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
міжнародної економіки Національного
технічного університету України КПІ ім.
Ігоря Сікорського

Глущенко Я. І.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
міжнародної економіки Національного
технічного університету України КПІ ім.
Ігоря Сікорського

АДИТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА МИТНИЙ КОНТРОЛЬ: ПРОБЛЕМИ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ В УМОВАХ ІНДУСТРІЇ 4.0

Електронна комерція сприяє полегшенню проведення операцій проникнення на ринки країн контрафактної продукції, в основному, завдяки недостатньому рівню митного контролю. Розповсюдження контрафактної продукції створює проблеми як правового характеру (порушення прав інтелектуальної власності), так і соціального характеру (безпека продукції). За даними Всесвітньої митної організації [1] Інтернет все частіше використовується контрабандистами як спосіб легко продавати контрафактні товари.

Зазначена проблема створює потребу у покращанні співпраці митних та правоохоронних органів, що дозволить забезпечити збільшення рівня захисту суспільства.

У [1] наводяться дані стосовно охопту кількості населення послугами Інтернет, що зростає значними темпами протягом останніх років. В Україні з 2012 р. по 2017 р. обсяги роздрібної інтернет-торгівлі зросли у шість разів (табл.1).

За даними Державної служби статистики частка продаж через мережу інтернет у загальному обсязі роздрібного товарообігу в 2012 р. складала 0,28%, у 2014 і 2015 рр. була більше 0,5%, у 2017 р. – 1,17%.

Таблиця 1.

Показники роздрібної інтернет-торгівлі в Україні за 2012-2017рр.

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	2017
-----------	------	------	------	------	------	------

Роздрібний товарооборот, млн грн.	405113, 9	433080,7	427460,9	487558, 1	555975, 4	58633 0,1
продаж через мережу інтернет, млн грн.	1117,7	1649,4	2431,3	2587,4	4445,4	6862, 3
частка інтернет торгівлі у роздрібному товарообороті , %	0,28	0,38	0,57	0,53	0,80	1,17
темп зміни роздрібної інтернет торгівлі,% (база порівняння 2012р.)	-	147,6	217,5	231,5	397,7	613,9

Складено і розраховано за даними [2, с.10; 3, с.7, 4; с.7]

Повна цифровізація економіки очікується найближчим часом. Зазначена тенденція сприяє збільшенню кількості зроблених покупок через мережу, але враховуючи досить високий рівень тіньової економіки в Україні (за даними спеціалістів вона перевищує 45% від ВВП), подальше зростання інтернет торгівлі без відповідних змін у системі контролю і застосування заходів запобігання правопорушень буде обумовлювати тільки ріст продажу контрафактної продукції.

Україні доцільно використати досвід США і ЄС. Інтернет-магазини тільки тоді звільняються від відповідальності за торгівлю контрафактної продукції, якщо власник бренду, або покупець можуть подати скаргу на порушення, і магазин реагує на скаргу: надає дані про порушника, видаляє або блокує контент, який порушив права (так званий підхід «safe harbor»). При цьому, онлайн-майданчик не звільняється від відповідальності, якщо він допомагав продажу контрафактної продукції.

Збільшення обсягів дрібнотоварної торгівлі становить виклик для митниць. Одним з конкретних прикладів є застосування адитивних технологій у вигляді 3D-друку та наслідки, які будуть спостерігатися у різних сферах. 3D друк, який вважається ключовим елементом становлення Індустрії 4.0, стоїть у витоків створення цифрового виробництва. Так, за прогнозами International Data Corporation [5] вже до настання 2021 р. 30% шкіл у світі буде охоплено технологіями 3D-друку для підвищення досвіду навчання з більш відчутною візуалізацією. За даними [1; 6] в цілому у світі глобальні витрати на 3D-друк (в тому числі обладнання, матеріали, програмного забезпечення та послуг) перевищують 13,8 млрд дол у 2019 році із збільшенням понад 21,2% над витратами у 2018 р.

Однією із загроз є те, що за допомогою адитивних технологій можна створювати репліки будь-яких товарів, що призводить до порушення прав інтелектуальної власності. Для митних адміністрацій зазначена проблема створює виклик з точки зору контролю за дотриманням вимог, а також зменшення можливості збору податків та контролю прав інтелектуальної власності. Проблеми оподаткування нематеріальних товарів, таким чином, мають високий рівень актуальності. Важливою задачею стає оцінка потенційних загроз національній безпеці та втрат економіки з метою прийняття відповідної стратегії.

Індустрія 3D-друку обслуговує виробничий сектор зі спеціалізованими якісними дорогими тривимірними системами друку та сервісами. З іншого боку, в останні роки з'явився ринок кінцевого споживача з низькою вартістю персональних 3D принтерів і великим списком постачальників послуг. Ці два ринки є досить різними з точки зору не тільки рівня витрат, клієнтури та майбутнього розвитку, а й прав інтелектуальної власності. У промисловому секторі (основне та проміжне виробництво) 3D-друку патентний захист відіграє важливу роль, яка не відрізняється від інших виробничих галузей [7].

У секторі кінцевого споживання ситуація набагато складніша. Будь який споживач, маючи вдома 3D-принтер та цифрову копію економічного блага, може відтворити його в будь-якій кількості та використовувати як для

власного задоволення потреб, так і для продажу. При цьому порушуються права інтелектуальної власності, а, в багатьох випадках, ще й вимоги податкового законодавства.

Таким чином, проблема використання адитивних технологій, виконання прав інтелектуальної власності та здійснення митного контролю носить інтегративний характер та характеризується такими складниками:

1.Збільшення кількості користувачів Інтернет та, відповідно, збільшення кількості продажів товарів та послуг через мережу.

2.Здешевлення технологій 3D-друку.

3.Скорочення шляху від виробництва до споживання.

4.Збільшення рівня міжнародної економічної інтеграції, посилення відкритості економік.

5.Зростання ролі прав інтелектуальної власності, що призведе до подовження термінів використання прав на об'єкти інтелектуальної власності.

6.Нерегульований ринок 3D-друку створює проблему задоволення потреб громадян з низьким рівнем соціальної відповідальності, наприклад, виготовлення зброї.

Для подолання зазначеної проблеми слід використовувати у митному контролі інструменти ризико-орієнтованого підходу. Формувати онлайн-реєстри експортерів, імпортерів, логістичних компаній, онлайн-майданчиків із зазначенням рейтингу їх репутації. При визначенні об'єктів контролю використовувати інтегральну оцінку рейтингу репутації суб'єктів і оцінку привабливості товару з точки зору підробки.

Таким чином, проведене дослідження надало можливість визначити основні проблеми, пов'язані з контролем інтернет-торгівлі контрафактною продукцією і нерегульованими обсягами 3D-друку, запропонувати використання ризико-орієнтованого підходу у митному контролі. Напрями подальших наукових пошуків авторів будуть спрямовані на розробку методик митного контролю на базі ризико-орієнтованого підходу.

Список використаної літератури:

1. Annual reports 2018-2019. World Customs Organization.
URL: http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/media/annual-reports/annual-report-2018_2019.pdf (дата звернення 20.04.2020).
2. Роздрібна торгівля в Україні у 2017р. Державна служба статистики України.
URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/08/zb_rtu2017pdf.pdf (дата звернення 20.04.2020).
3. Роздрібна торгівля в Україні у 2016р. Державна служба статистики України.
URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/zb/09/zb_rtu2016pdf.zip (дата звернення 20.04.2020).
4. Роздрібна торгівля в Україні у 2014р. Державна служба статистики України.
URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2015/zb/09/zb_rtu_14pdf.zip (дата звернення 20.04.2020).
5. IDC's Worldwide Education 2020 Predictions. International Data Corporation. URL: <https://blogs.idc.com/2020/01/06/idcs-worldwide-education-2020-predictions/> (дата звернення 20.04.2020).
6. International Data Corporation. URL: <https://www.idc.com> <https://www.idc.com> (дата звернення 20.04.2020).
7. Stefan Bechtold* 3D Printing and the Intellectual Property System.
URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_econstat_wp_28.pdf (дата звернення 20.04.2020).

Цибульов П.М.,

професор Національного технічного
університету України КПІ ім. Ігоря
Сікорського

РОЗПОДІЛ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА СЛУЖБОВІ ВІНАХОДИ ТА КОРИСНІ МОДЕЛІ

На практиці часто виникає запитання про те, кому належать майнові права інтелектуальної власності на винаходи (корисні моделі), якщо винахідник працює за наймом: винахіднику, чи роботодавцю? Відповідь на це запитання не така проста, як здається на перший погляд, оскільки існує колізія в законодавстві України відносно цього.

Часто винахідник, який працює за наймом, вважає, що оскільки він створив винахід (корисну модель), то саме йому повинні належати майнові

права на них. Для цього існує вагома підстава, оскільки Конституція України (ст.41) наголошує: «Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності». У той же час, Цивільний кодекс України встановлює [1, ст.429,ч.2], що «Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якої він працює, спільно, якщо інше не встановлено договором». Нарешті, в Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [2, ст.9, ч. 1] сказано: «Право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) має роботодавець винахідника».

Так кому ж належать майнові права на винахід (корисну модель), якщо винахідник працює за наймом, - винахіднику, чи роботодавцю? А може обом спільно? Спробуємо знайти відповідь на це запитання з позицій спеціального закону «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [1], використовуючи поняття службового винаходу. Закон [2, ст.1] встановлює наступне: «службовий винахід (корисна модель) – винахід, корисна модель) створений працівником: у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом не передбачено інше; з використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва і обладнання роботодавця».

У цій же статті законодавець дає такі визначення стосовно службового винаходу (корисної моделі): «-службові обов'язки - зафіксовані в трудових договорах (контрактах), посадових інструкціях функціональні обов'язки працівника, що передбачають виконання робіт, які можуть привести до створення винаходу (корисної моделі);-доручення роботодавця - видане працівникові у письмовій формі завдання, яке має безпосереднє відношення до специфіки діяльності підприємства або діяльності роботодавця і може привести до створення винаходу (корисної моделі); -роботодавець - особа, яка найняла працівника за трудовим договором (контрактом);-винахідник - людина, інтелектуальною, творчою діяльністю якої створено винахід (корисну модель)».

Викладемо ознаки службового винаходу (корисної моделі) у таблиці.

Таблиця.

№ п/п	Ознаки службового винаходу (корисної моделі)	Відповідність об'єкта ознаці
	Винахід(корисна модель) вважається службовим, якщо він створений:	
1	-у зв'язку з виконанням службових обов'язків, зафіксованих в трудових договорах (контрактах);	так
2	-у зв'язку з виконанням службових обов'язків, зафіксованих в посадових інструкціях;	так
3	-у зв'язку з дорученням роботодавця, виданого працівникові у письмовій формі завдання, яке має безпосереднє відношення до специфіки діяльності підприємства, або діяльності роботодавця і може привести до створення винаходу (корисної моделі);	так
4	-з використанням досвіду роботодавця;	?
5	-з використанням виробничих знань роботодавця;	?
6	-з використанням секретів виробництва роботодавця;	?
7	-з використанням обладнання роботодавця.	?

Тобто, якщо хоч одна із семи ознак, відображених у таблиці, буде доказана, то винахід (корисна модель) буде визнано службовим.

По відношенню до ознак 1-3 таке доказування відносно просте, тому що сам факт їх виникнення закріплено у письмовій формі в трудових договорах (контрактах), посадових інструкціях, дорученнях роботодавця. Але ознаки 4-7 не знайшли свого тлумачення в Цивільному кодексі України і тому, заради запобігання спорів між винахідниками і роботодавцями, на наш погляд, слід дати визначення цих ознак у внутрішніх нормативних актах різних організацій.

Порядок набуття прав на службовий винахід (корисну модель) чітко встановлюється законом України [2, ст.9, ч.1-5]:

«1. Право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) має роботодавець винахідника.

2. Винахідник подає роботодавцю письмове повідомлення про створений ним службовий винахід (корисну модель) з описом, що розкриває суть винаходу (корисної моделі) достатньо ясно і повно.

3. Роботодавець повинен протягом чотирьох місяців від дати одержання від винахідника повідомлення подати до Установи заявку на одержання патенту чи передати право на його одержання іншій особі або прийняти рішення про збереження службового винаходу (корисної моделі) як конфіденційної інформації. У цей же строк роботодавець повинен укласти з винахідником письмовий договір щодо розміру та умови виплати йому (його правонаступнику) винагороди відповідно до економічної цінності винаходу (корисної моделі) і (або) іншої вигоди, яка може бути одержана роботодавцем.

4. Якщо роботодавець не виконає зазначених у п.3 вимог у встановлений строк, то право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) переходить до винахідника або його правонаступника. У цьому випадку за роботодавцем залишається переважне право на придбання ліцензії.

5. Строк збереження роботодавцем чи його правонаступником службового винаходу (корисної моделі) як конфіденційної інформації у разі його невикористання не повинен перевищувати чотирьох років. У протилежному випадку право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) переходить до винахідника чи його правонаступника».

Тобто, право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель), і, як слідство – на майнові права на нього, має роботодавець винахідника. Винахідник має право на виплату йому роботодавцем винагороди, розмір якої та умови виплати визначаються відповідно до комерційної цінності винаходу (корисної моделі) і (або) іншої вигоди, яка може бути одержана роботодавцем. Постановою КМУ [3] встановлено мінімальний розмір такої виплати у 20%.

Якщо ж роботодавець протягом 4-х місяців від дати одержання від винахідника письмового повідомлення про створений ним службовий винахід (корисну модель) не подасть до Установи заявку на одержання патенту чи не передасть право на його одержання іншій особі, або не прийме рішення про збереження службового винаходу (корисної моделі) як конфіденційної інформації, а також не укладе з винахідником письмовий договір щодо розміру та умови виплати йому (його правонаступнику)

винагороди, то право на одержання патенту н службовий винахід (корисну модель) і, як наслідок, майнові права на нього, переходять до винахідника або до його правонаступника. При цьому за роботодавцем залишається переважне право на придбання ліцензії, як правило, не виключної.

Висновки

1.Власником 100% майнових прав на службовий винахід (корисну модель), за певних умов, можуть бути як роботодавець, так і винахідник.

2.Закон не забороняє роботодавцю, якщо він має 100% майнових прав на службовий винахід (корисну модель), вносити до складу правовласників патенту винахідника, і навпаки. У цьому разі обидві сторони будуть володіти майновими правами у пропорції, що визначена у договорі між ними.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7).
2. Цивільний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№40-44).
3. Постанова КМУ від 4 грудня 2019 р. № 1030 «Про затвердження мінімальних ставок винагороди авторам технологій та особам, які здійснюють їх трансфер».

СЕКЦІЯ 5

Савицька В. В.,

студентка 5-го курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України КПІ ім. Ігоря Сікорського

ОСОБЛИВОСТІ ЛІЦЕНЗІЙНОЇ УГОДИ ЩОДО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У сучасному світі компанії і корпорації не можуть існувати без розвитку технологій, оскільки це безпосередньо впливає на рівень їх конкурентоспроможності. Щоб не відставати від суперників, бізнес може вкладати кошти в розробку нових механізмів або ж придбати ліцензію на використання існуючого об'єкту інтелектуальної власності з виплачуючи

винагороду (роялті) його автору. Другий варіант може бути не тільки менш витратний, але також і менш ризиковий.

Розпорядження майном до якого відносять і об'єкти права інтелектуальної власності є однією із складових так званої тріади правомочностей права власності.

Цивільним кодексом встановлюється особливий порядок розпорядження майновими правами на об'єкти права інтелектуальної власності, а саме, шляхом укладання ліцензійних угод, договорів та інших правочинів передбачених ст. ст. 1108, 1109 Цивільного кодексу України.

Відповідні положення, що передбачені для ліцензійних угод, договорів, застосовуються до всіх об'єктів права інтелектуальної власності перелік яких є значим, а суть та специфіка є достатньо відмінною, що робить досить проблематичним застосування таких загальних положень у випадку вчинення певними особами порушень майнових та немайнових прав особи, що створила певний об'єкт права інтелектуальної власності. У своєму регулюванні конкретні типи об'єктів права інтелектуальної власності спираються на спеціалізовані закони.

Однак, українським законодавством передбачається віднесення комп'ютерних програм до об'єктів авторського права, та, відповідно регламентується законодавством про авторське та суміжні права, що є лише частково відображає сутність програми (програмного забезпечення), як об'єкта авторського права та права інтелектуальної власності.

Актуальність питання, насамперед, полягає у тому, що в даний час та у найближчому майбутньому, такі об'єкти права інтелектуальної власності, як комп'ютерні програми, програмне забезпечення, мають та набуватимуть ще більшого значення в повсякденному житті, економіці України та інших країн світу. Регламентування ж статусу програм як об'єктів права інтелектуальної власності, а конкретно, спосіб розпорядження даним типом об'єктів є недостатньо визначеним відносно інших типів об'єктів, а саме, з огляду на наступне.

Главою 75 Цивільного кодексу України встановлюється спосіб розпорядження майновими правами на об'єкти права інтелектуальної власності, описується види договорів, їх типи, щодо обсягу прав, строки, та вказуються конкретні випадки нікчемності певних видів договорів, однак, чи є це достатнім?

На нашу думку, загальні положення надають широке коло можливостей для авторів та власників комп'ютерних програм щодо вибору умов за якими здійснюватиметься надання права на використання такого об'єкта, та це призводить до виникнення певного кола проблем під час розробки проектів договорів та дотримання умов після укладання.

Так, «на практиці» - за фактичної реалізації права на розпорядження комп'ютерними програмами автори та власники змушені складати проекти договорів орієнтуючись на загальні положення глави 75 Цивільного кодексу України, так і на загальні положення про правочини, договори та інше, що не завжди достатньо підходить для даного типу правовідносин.

Створюючи комп'ютерну програму автор орієнтується на необмежену територію, кількість осіб та обирає найбільш зручний спосіб поширення такого продукту, а саме, застосовуючи мережу Інтернет. Орієнтованість на необмежену кількість осіб, яким потенційно буде надано право користуватися комп'ютерною програмою вносить певну специфіку укладення ліцензійного договору – відсутність класичного укладення договору, шляхом проставлення власноручного підпису, або ж накладення електронного кваліфікаційного ключа на документ. Укладення ліцензійного договору здійснюється шляхом публічної оферти та акцепту, що виражається у вчиненні певних дій – оплаті, реєстрації або початку використання комп'ютерної програми. Перелік таких дій може відрізнятися від випадку до випадку та все ж такі дії мають підпадати під загальні положення про договір та правочини. Таким чином, вирішуючи питання щодо умов, на підставі яких здійснюватиметься використання комп'ютерної програми автори мають визначити, чи відповідатиме певна умова

положенням законодавства, та чи у змозі вони будуть захистити свої права у випадку будь-якого порушення їх майнових чи немайнових прав.

На даний час, існує незчисленна різноманіть ліцензійних договорів угод з різними умовами використання комп'ютерних програм, та чи є такі умови в рівному ступені ефективними для захисту майнових та немайнових прав з урахуванням недостатньої врегульованості законодавством даних відносин? На наш погляд – ні.

У зв'язку з перерахованим вище, ми вважаємо, що необхідним вже зараз є створення бази спеціального регулювання ліцензійних договорів (угод) на використання та розпорядження комп'ютерними програмами окремо від інших об'єктів авторського права та викласти в них конкретні умови та положення, що відповідають відносинам з даного питання, що існують вже зараз.

В даних положеннях мають бути встановлені умови на яких авторами та власниками комп'ютерних програм можуть бути реалізовано розпорядження майновими правами, а саме, щодо можливих варіантів способу укладення ліцензійних договорів (угод), внесення змін, права автора чи власника на внесення змін та доробки комп'ютерної програми, зміни умов ліцензійного договору (угоди), створення переліку дій, що можуть визнаватися, як порушення майнових прав на комп'ютерну програму та інших питань, що є важливими для захисту майнових та немайнових прав.

Спеціальні положення могли б внести повну правову визначеність у відносини, що склалися щодо реалізації права розпорядження, та права власності на комп'ютерні програми взагалі. Такі введення дозволять зміцнити відносини в даній сфері та надати впевненість для всіх учасників даних правовідносин захистивши їх від зловживань та недобросовісної поведінки.

Питання недосконалості усталеного віднесення комп'ютерних програм розкривається багатьма науковцями, однак, відносно необхідності додаткової регламентації порядку реалізації права розпорядження такими

об'єктами права інтелектуальної власності, як комп'ютерні програми, науковці не виказували власної позиції цілком, або ж такі лише стосувалися застосування актуального законодавства.

Окремо ж Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства опубліковано Рекомендації щодо забезпечення правомірності використання комп'ютерних програм вільного користування, що певною мірою дають орієнтир, щодо загальних випадків використання комп'ютерних програм з позиції взаємодії з власниками майнових прав на такі комп'ютерні програми.

Також, варто зазначити, що врегулювання вказаного кола питань не суперечитиме загальному звичаю щодо віднесення комп'ютерних програм до об'єктів авторського права та лише виділить певні особливості комп'ютерних програм відповідно до Директиви Ради Європейського співтовариства про правову охорону комп'ютерних програм (91/250/ЕЭС) від 14.05.1991 року. Аналогічні ж положення закладені в українському законодавстві, а саме ст.ст. 18, 26 Закону України «Про авторське право та суміжні права».

Список використаної літератури:

1. Цивільний кодекс України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Закон України «Авторське право та суміжні права»; Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 13, ст.64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>;
3. Директива Совета Европейского сообщества о правовой охране компьютерных программ (91/250/ЕЭС) 14.05.1991. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_065;
4. Комп'ютерна програма як об'єкт авторського права: проблеми правової охорони. Н.В. Філик; Г.В. Омельченко; Юридичний вісник 2 (39) 2016 URL: http://www.law.nau.edu.ua/images/Nauka/Naukovij_jurnal/2016/statji_n2_39_2016/23.pdf.

Кривошеїна І. В.,
к. ю. н., доцент, доцент кафедри
інтелектуальної власності
Київський національний
університет імені Тараса Шевченка

ДОГОВІР КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ, ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Договір комерційної концесії, на сьогодні, є одним із способів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, що доволі часто використовується на території України. Даний вид правочину є одним із найбільш зручних для розвитку малого та середнього бізнесу у всьому світі, що дозволяє мінімізувати ризики для підприємців, що розпочинають бізнес. Найбільш розповсюдженими сферами в яких укладаються договори комерційної концесії є харчування, послуги та торгівля.

В сучасному розумінні комерційна концесія, як явище, з'явилась в кінці 19-початку 20 століття в Америці і означала передачу в оплатне використання комплексу виключних прав разом з встановленими правилами виробництва і надання послуг, а також іншими діловими звичаями [1, с. 241].

Правове регулювання зазначеного виду договору здійснюється на підставі глави 76 Цивільного кодексу України та глави 36 Господарського кодексу України. Відповідно до ст. 1115 ЦКУ за договором комерційної концесії одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) за плату право користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав з метою виготовлення та (або) продажу певного виду товару та (або) надання послуг. Відповідно до ч. 1 ст. 366 ГК України, комерційна концесія являє собою договір, за яким одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) на строк або без визначення строку право використання в підприємницькій діяльності користувача комплексу прав, належних правоволодільцеві, а

користувач зобов'язується дотримуватися умов використання наданих йому прав та сплатити правоволодільцеві обумовлену договором винагороду.

Виходячи з аналізу законодавчого регулювання інституту комерційної концесії (франчайзингу), специфічною імперативною вимогою для визнання такого договору дійсним є передбачена вимога ст. 1117 ЦК України про спеціальний статус суб'єктів, які укладають між собою договір комерційної концесії. В силу того, що такі відносини мають характер підприємництва, суб'єкти, які діють самостійно, ініціативно, систематично на власний ризик з метою досягнення соціально-економічних результатів та отримання прибутку, повинні отримати, у визначеному законом порядку, статус суб'єкта підприємницької діяльності. Сторони договірної зобов'язання утворюють, так звану, франчайзингову мережу під якою розуміють сукупність підприємств, які діють на ринку під однією торговельною маркою на умовах франчайзингового співробітництва і включають до свого складу підприємство франчайзера та підприємства франчайзі, які функціонують на основі отриманих від нього франшиз [2, с. 14]

До договору комерційної концесії застосовуються загальні положення договірної права, саме тому такий договір наділяється усіма сутнісними ознаками, які притаманні цивільно-правовим договорам. Його можна охарактеризувати у якості консенсуального, казуального, двостороннього договірної правочину, який повинен бути укладений у письмовій формі у вигляді єдиного документа.

Консенсуальність договору відображає момент набрання ним чинності. Даний договір вступає в силу з моменту досягнення згоди сторонами, яка засвідчується у момент укладення відповідної угоди, а саме у простій письмовій формі.

Казуальність договору комерційної концесії означає чітке визначення зі змісту його положень мети задля якої такий договір укладається. Під метою такого договору слід розуміти право на використання об'єктів інтелектуальної власності, комерційного досвіду та ділової репутації

правоволодільця у підприємницькій діяльності користувача для отримання прибутку.

Договір комерційної концесії також визнають двостороннім договірним правочином, оскільки сторони, що його укладають, наділені як правами, так і обов'язками. Кожному обов'язку сторони договору, які передбачені у ЦКУ та ГКУ або погоджені та визначені у договорі, кореспондує відповідне право контрагента цього договору.

Окремі компанії на сьогодні навіть складають рейтинги мереж, які є найбільш привабливими для приєднання до них на умовах комерційної концесії. Так, за інформацією компанії InVenture однією із найбільш привабливих мереж для франшизи в сфері швидкого харчування є PizzaCelentanoRistorante, перша і найбільша мережа піцерій в Україні, в якій для відкриття ресторану площею 60-80 м.кв кількість необхідних інвестицій складає від 45000 до 60000 EUR та строк протягом якого вони окупляться складає близько двох років. В сфері торгівлі за даними тієї ж компанії франшиза щодо використання торговельної марки Novus складає від 40000 до 1000000 доларів США[3].

В той же час необхідно враховувати, що при укладенні договору комерційної концесії існує ряд переваг та недоліків, що виникають для обоих сторін. Так, до переваг правоволодільця можна віднести наступні:

- можливість розширення виробництва за рахунок капіталовкладень користувача;
- отримання додаткових доходів за рахунок співпраці з користувачем;
- та інші.

До основних недоліків для правоволодільця можна віднести можливість погіршення репутації відомих засобів індивідуалізації правоволодільця у зв'язку із неналежним наданням послуг користувачем або виготовленням товарів невисокої якості.

Відносно переваг для користувача, то серед них можна виділити можливість здійснення підприємницької діяльності при використанні достатньо відомих засобів індивідуалізації, комерційного досвіду і ділової

репутації правоволодільця; отримання безперервної підтримки від правоволодільця щодо ведення бізнесу; прогнозований прибуток від здійснення підприємницької діяльності за методами правоволодільця.

Недоліками для користувача є неможливість внесення власних ініціатив щодо порядку ведення підприємницької діяльності, у зв'язку із жорстким контролем щодо її ведення з боку правоволодільця; можливість погіршення економічної ситуації щодо здійснення підприємницької діяльності у зв'язку із погіршенням репутації самого правоволодільця та інші.

Підсумовуючи зауважимо, що укладення договору комерційної концесії є основною підставою виникнення відносин між самостійними суб'єктами господарювання. До нього застосовуються загальні положення договірного права, саме тому така договірна конструкція наділяється усіма сутнісними ознаками, які притаманні цивільно-правовим договорам.

Список використаної літератури:

1.Амангельды А.А. Договоры в сфере интеллектуальной собственности по законодательству Республики Казахстан. Алматы: ИЦ ОФ Интерлигал, 2010. 344с.

2.Кузьмін О. Є., Мирончук Т. В., Салата І. З., Марчук Л. В. Франчайзинг: Навч. посіб./За ред. О. Є. Кузьміна. К.: Знання, 2011. 267 с.

3.Лучшие франшизы в Украине в 2020 по версии InVenture. URL: <https://inventure.com.ua/analytics/articles/luchshie-franshizy-v-ukraine-v-2019-po-versii-inventure>

Кузнєцов Ю. М.,
професор, доктор технічних наук КПІ
ім. Ігоря Сікорського

СТВОРЕННЯ СУЧАСНОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ МАЛОГАБАРИТНОГО ОБЛАДНАННЯ – ГАРАНТІЯ УСПІШНОЇ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

В умовах обмеженого фінансування всіх галузей, застосування модульного принципу є вигідним і економічно обґрунтованим підходом в

розробці і виготовленні технологічного обладнання нового покоління на рівні світових стандартів. Разом з тим для підготовки втрачених кадрів, доцільно, з точки зору економії часу і матеріальних витрат, виготовляти прототипи повнофункціонального малогабаритного технологічного і допоміжного обладнання (настільних верстатів, промислових роботів, робото технічних комплексів, 3Д-принтерів, тощо) [2], яке захищено багатьма охоронними документами на об'єкти права інтелектуальної власності (ІВ) (патентами України на винаходи, корисні моделі, промислові зразки), де Заявником є КПІ ім. Ігоря Сікорського. Це обладнання може стати практичною базою для досліджень і креативного навчання студентів у ВНЗ України на рівні світових вимог [3,5].

Кожний студент повинен оволодіти практичними навичками [4], використання комп'ютерів і сучасних програмних продуктів при закріпленні лекційного матеріалу по дисциплінах, які, наприклад, викладалися на кафедрі конструювання верстатів та машин, а саме «Інформатика», «Верстати з ЧПК», «Математичне моделювання верстатів та систем», «Промислові роботи і робототехнічні комплекси», «Технологічне обладнання з паралельною кінематикою». Все це можна здійснити в одній багатофункціональній лабораторії, завантажуючи її згідно розкладу в різних семестрах.

Для цього розроблений варіант робочого навчального місця для малогабаритного обладнання на модульному принципі з комп'ютерним керуванням і мехатронними системами. Обладнання встановлюється на робочому столі, який містить в собі системний блок комп'ютера і контролер для керування. Також на столі розміщений монітор і органи вводу інформації (клавіатура і мишка). Компонування робочого місця виконано таким чином, щоб оператор, який працює з обладнанням, мав вільний доступ до нього та органів його керування і можливість безперешкодного обслуговування і налаштування. Приклад навчальної лабораторії (класу) представлений на рис.1,а по аналогії з ліквідованим кабінетом інноватики №4 (рис.1,б) в корпусі №6 КПІ ім. І. Сікорського, де раніше проводилися цікаві для студентів заняття з дозволу

керівництва університету де створювалося за участю студентів і аспірантів нове обладнання.

Рис.1. Приклади навчальних приміщень з малогабаритними верстатами: зліва – 3D-модель навчального класу з настільними верстатами; праворуч – лабораторія кабінету інноватики №4 (КПІ ім. І. Сікорського, корп.№6)

Для пошуку нових технічних рішень студентам в дисциплінах «Теорія розв’язання творчих задач» [6], «Патентознавство та авторське право» [1], викладалася методологія творчості, що націлювало на креативне мислення і давало суттєвий поштовх до інновацій [3,5,7,8]. Але недолугі реформи в освіті і сфері інтелектуальної власності почали руйнівний процес, що наносить суттєву шкоду національній безпеці України. Навіть круглий стіл з нагоди Дня винахідника і раціоналізатора 19.09.2019 року вирішили провести під гаслом «Чи потрібні винахідники в Україні?».

В той же час спостерігається негативна ситуація, коли нова техніка і новітні технології, в тому числі і інформаційні, які розроблені українськими творцями і вченими із-за відсутності державної підтримки за браком фінансування (на створення дослідних зразків, їх випробування, тиражування, набуття прав за межами України міжнародними охоронними документами) визнаються іншими державами, стають їх надбанням, а Україна від цього нічого не отримає, більш того змушена купляти задорого.

Наслідки недолугої патентної політики свідчать про наступне: немає потреби соціального і суспільного замовлення; немає моральної і матеріальної мотивації оформляти охоронними документами щось нове при постійному підвищенні зборів (приклад- прийняття 12 червня 2019 року КМУ постанови КМУ № 496 про внесення змін до постанов КМУ від 27 грудня 2001 р. № 1756 і від 23

грудня 2004р.№1716, метою якої є - підвищення розміру зборів за дії, пов'язані з набуттям прав ІВ в Україні в середньому в 3-9 разів, що знищує інноваційну діяльність в Україні, як таку, та усю галузь охорони прав на об'єкти ІВ; немає законодавчої бази стимулювання вітчизняних винахідників, як це є в розвинених країнах.

Недарма інтелектуальна спільнота швидко відреагувала на цей ганебний вчинок КМУ і за ініціативою небайдужого Атаманчука А.Г. зареєструвала петицію про скасування постанови №496, де також наголошено, що вона «...значно погіршує конкурентоспроможність українських підприємців, оскільки середнє відносне навантаження витрат на отримання охорони українським підприємством в рази перевищує середнє відносне навантаження підприємств Польщі, Угорщини, Німеччини, Румунії, Словенії, Франції, Іспанії, Італії, США та інших країн. Відносно багатьох перелічених країн Україна, також програє не тільки у відносних цифрах, але й в абсолютних цифрах розмірів зборів. Зокрема, у Німеччині розмір збору за подання заявки на винахід/корисну модель 1200 грн. (40 EUR), у Польщі 3500 грн. із врахуванням проведення кваліфікаційної експертизи. В Україні розмір нового збору за подання заявки на корисну модель для прибуткової і неприбуткової юридичної особи складає відповідно 9600 і 960 грн, а для фізичної 480 грн. Ще більші збори за підтримання чинності патентів. Тобто, українські підприємці, які значно поступались у фінансових можливостях польським і німецьким компаніям, і фінансували захист власної ІВ за залишковим принципом, взагалі будуть змушені відмовитися від охорони - оскільки тепер це буде розкішшю.

Крім знищення інноваційної діяльності, підвищення зборів є економічно необґрунтованим. Відповідно до законодавства України державні збори за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти ІВ є цільовими зборами, які використовуються виключно для забезпечення функціонування системи охорони прав ІВ.

На сьогодні заклад експертизи ДП "Укрпатент" є профіцитним державним підприємством, з щорічним прибутком в десятки мільйонів гривень. Єдиною проблемою підприємства є неефективний розподіл отриманих коштів, внаслідок якого прибутки використовуються не на підвищення заробітної плати експертів і

покращення матеріально-технічної бази, а на поповнення державного бюджету. Кожна розвинута країна надає перевагу отриманню не копійок з державних зборів на надання охорони об'єктам ІВ, а суттєвому збільшенню податкових надходжень від підвищення конкурентоспроможності підприємств, яке зокрема досягається доступністю охорони прав ІВ».

Руйнація системи ІВ стала відчутною для винахідників після передвчасного вступу України в 2007р. із слабкою економікою у Світову організацію торгівлі (СОТ). Це по суті була ліквідація соціальних замовлень на винаходи вітчизняними виробниками в промисловості і аграрному секторі при дуже низькому рівні життя і старих технологіях, що робить собівартість продукції вище продажної ціни іноземного виробника. Як може країна з низьким рівнем життя і старими технологіями вступати в спільноту багатих, технологічно розвинутих країн і конкурувати з ними?! Без підняття цих показників вступ до СОТ – це повний крах вітчизняного виробництва, що нагадує спробу команди судна, яке пливе знизу уверх по Дніпру, наприклад, перед Дніпрогесом, подолати греблю без шлюзування. Всім зрозуміло, що це неможливо, бо при раптовому відкритті греблі без часової і технічної буферної зони, де нижній рівень води піднімають до верхнього, корабель буде знищено потужною лавиною верхньої води. В той же час є досвід зарубіжних університетів розвинених країн, де патентній політиці у сфері ІВ приділяється особлива увага.

Відомий закон Бойля-Доула, який вперше ввів єдину патентну політику держави відносно винаходів, створених в університетах, некомерційних наукових організаціях і малому бізнесі, які створені при державному фінансуванні. Університетська система США стає одним з основних джерел нових технологій і крупним ліцензіаром. Традиційно активну патентно-ліцензійну роботу проводять ВНЗ США: Массачусетський технологічний інститут, Каліфорнійський, Стендфордський і Гарвардський університети.

Висновок – треба негайно скасувати хибну постанову № 496, а молодій, генерації інтелектуальної технічної еліти, серед якої майбутні нобелівські лауреати, українські «кулібіни» і «едісони», вивести Україну із скрутного становища під

основним стратегічним гаслом «ВИПЕРЕДИТИ, НЕ НАЗДОГАНЯЮЧИ!» за рахунок інноваційного прориву і міждисциплінарного підходу в умовах викликів четвертої промислової революції «ІНДУСТРІЯ 4.0».

Список використаної літератури:

1. Кузнєцов Ю.М. Патентознавство та авторське право: підручник / Ю. М. Кузнєцов.-К.: Кондор, 2009. - 446 с.
2. Кузнєцов Ю. Н. Учебно-исследовательская лаборатория малогабаритных станков с компьютерным управлением на модульном принципе //Технічні науки та технології, №1(3), Чернігів, 2016. – с.15-24.
3. Кузнєцов Ю. Н. Креатология и инноватика – залог успеха в подготовке инженерных и научных кадров. III International scientific and technical conference «Technics. Technologies. Education. Safety», 28-29.05.2015, Veliko Tarnovo, Bulgaria. Proceedings. Vol.5. Theory of education, upbringing and scientific researches. Leadership. Public Sciences. Linguistics. Knowledge. Creativity. Innovations. ISSN:1310 – 3946. – с.48-51.
4. Кузнєцов Ю. М. Концепція творчої активності майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах України. – Матеріали міжнародної науково-методичної конференції «Інженерна освіта на межі тисячоліть: минуле, сучасне, майбутнє». –К.: НТУУ «КПІ», 1998. – 268 с.
5. Кузнєцов Ю. М. Креативний підхід – головний інструмент в інноваційному прориві //Журнал «Інтелектуальна власність», №4, 2011. – с.4-8.
6. Кузнєцов Ю.М. Теорія розв’язання творчих задач. – К.:ТОВ “ЗМОК” – ПП “ТНОЗИС”, 2003. – 294 с.
7. Кузнєцов Ю. М. Досвід запровадження знань з питань інтелектуальної власності у вищих навчальних закладах. – Науковий вісник Національного аграрного університету. Вип.49, 2002.- С.17-21.
8. Kuznetsov Y., Shinkarenko V. The genetic approach is the key to innovative Synthesis of complicated Technical systems. Journal TU – Plovdiv, Fundaments Sciences and Applications. Vol. 16, (2), 2011, - p. 15-33.

Ю. Даниленко¹, В. Любинський²

¹М.н.с., ²завідувач відділу метрології та стандартизації, Інститут сцинтиляційних матеріалів НАН України, м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

Найважливішою частиною наукового теоретико-методологічного розуміння інноваційних процесів є класифікація інновацій, яка дозволяє

встановити порядок, систематизувати нововведення . В ході роботи узагальнено класифікацію інновацій, що дозволило узагальнити більшість існуючих до теперішнього часу типів інновацій. В таблиці 1 наведено класифікацію інновацій за ефективністю.

Інноваційний процес є складною динамічною системою, нелінійним та безперервним процесом.

Таблиця 2.1 - Класифікація інновацій за ефективністю

Назва інновації	Відповідний англomовний термін	Суть інновації
Радикальні/ проривні/розривні/ підривні/ революційні	Radical / breakthrough/ discontinuous/ disruptive/ revolutionary	руйнування існуючих ринків, принципово нові продукти чи послуги
Трансформаційні/ архітектурні/ виробничі	Transformational/ architectural/ manufacturing	використання нової технології, що представляє принциповий відхід від традиційних систем виробництва та призводить до створення нових зв'язків, користувачів та ринків
Інновації, що підтримують або поліпшують/ продуктивність покращувальні	Sustaining or performance-innovation/ improving	заміна старих продуктів новими, більш сучасними версіями
Поступові/ регулярні/ модифіковані	Incremental/ regular/ modification	незначні зміни існуючого асортименту техніки, технологій і систем управління з метою їх вдосконалення
Псевдоінновації	Pseudo-innovations	проводяться для задоволення вимог покупців техніки , при цьому істотно не змінюється ні якість техніки , ні технологічний процес для часткового поліпшення технологій, що відмирають

Проведення патентно-кон'юнктурних досліджень та знаходження відповідних вимог міжнародних та національних нормативних документів щодо інноваційної техніки, яку планується розробляти, на початку проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) дозволяє скоротити час на наявні розробки та надасть впевненості, що розроблена техніка буде відповідати сучасному рівню, патентоспроможності та патентної чистоти, тобто буде потрібна ринку. Такі дослідження повинні проводитись на усіх етапах розробки.

НДДКР складається з фундаментальних робіт пошукового, теоретичного характеру, прикладних досліджень, дослідно-конструкторських робіт. Остаточною стадією НДДКР є освоєння промислового виробництва нової техніки. Наприкінці проведення НДДКР керівництво підприємства приймає рішення стосовно того, отримати права на об'єкт інтелектуальної власності (ОІВ) на інноваційну техніку, або зберегти його як комерційну таємницю ("ноу-хау").

Прийняття рішення про отримання патенту дає можливість виробнику техніки отримати прибуток у випадку трансферу технологій (продажу ліцензії). Переведення результатів НДДКР у нематеріальні активи (ОІВ – винаходи, корисні моделі, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції тощо) необхідно у разі, якщо існує ймовірність одержання виробників техніки майбутніх економічних вигод, пов'язаних з використанням отриманого ОІВ іншим суб'єктом, тобто є можливість укладення ліцензійного договору на цій ОІВ [1].

Також отримання права на ОІВ може допомогти знайти інвесторів для вдосконалення нової техніки. Так, завдяки розповсюдженню ОІВ, може виникнути нова інновація, що буде сприяти виникненню наступних. Модель дифузного розповсюдження інновацій має експоненціальний характер та описується наступною логістичною функцією типу [2]:

$$X(t) = N[1/(1+e^{-bnt})],$$

де $X(t)$ – число виробників, які прийняли інновацію на момент часу t ;

N – число потенційних споживачів нової техніки;

b – швидкість поширення інновації в результаті взаємодії виробників.

Далеко не всі винаходи можуть вважатися інноваціями, тобто мати комерційну цінність. Тому, керівництво визначає необхідність витрачання коштів на отримання патенту на ОІВ, якщо вони мають недостатньо високу комерційну привабливість.

Збереження науково-технічних розробок, як комерційної інформації – ноу-хау, а саме відомості про створену інноваційну техніку буде доступна обмеженому колу суб'єктів, приймається керівництвом. Подальше виробник може розпоряджатися ноу-хау на власний розсуд. Можлива передача права на використання комерційної таємниці другому суб'єкту. У зв'язку з тим, що ноу-хау не патентується, то існує загроза заволодіння комерційною інформацією третіми особами або створення ідентичної техніки іншим суб'єктом, саме це може спричинити значні збитки виробнику, внаслідок того, що подібний патент на такий самий винахід, може бути отриманий іншим суб'єктом.

Але отримання патенту в Україні не захищає виробника від використання патенту іншими за межами України. Значна вартість отримання міжнародного патенту у сукупності з послугами міжнародного патентного повіреного є дуже високою, але тільки міжнародний патент зможе захистити виробника закордоном.

Список використаної літератури:

1. [Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 р. № 1185.](#)

2. Балацкий Е. В. Модели рождения и распространения инноваций / Е. В. Балацкий // Журнал экономической теории. – 2013. – № 1. – С. 65–78.

СЕКЦІЯ 6

Занора В. О.,

доцент, кандидат економічних наук, доцент, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ: ОСОБЛИВОСТІ ТА МІСЦЕ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Питання технологій є більш ніж актуальним для України з огляду на їхню важливість для розвитку, в першу чергу, її економіки задля забезпечення добробуту громадян. На ряду із зазначеним таким, що привертає увагу та потребує вирішення, є проблематика трансферу технологій. Трансфер технологій є однією з передумов, що є запорукою підвищення рівня конкурентоспроможності країни в цілому.

Трансфер технологій першочергово є процесом поширення інформації та наукових знань. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [1] визначає трансфер технологій як передачу технології, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових. Обмін технологіями може проходити й на некомерційній основі в контексті обміну інформацією, організації та проведення наукових конференцій, семінарів тощо [2, с.109].

Варто розуміти положення України у світі, що характеризується високим рівнем конкуренції не лише серед підприємств, а й держав. Згідно з GlobalCompetitivenessIndex 4.0 2019 [3] Україна посідає 85 місце в рейтингу. Сумно визнавати, що з 2000 року, в якому Україна займала 56 місце [4], наша країна втратила 29 позицій.

Подібні результати маємо й в інших світових рейтингах, однією з причин яких є управлінська криза в Україні. Вона зумовлена як небажанням, так і неспроможністю державних чиновників, основними цілями діяльності

яких мали би бути інтереси держави, професійно вирішувати поставлені завдання. Тенденція втрати позицій в GlobalCompetitivenessIndex є відображенням негативної трансформації державної кадрової політики. На нашу думку вищенаведене є першопричиною того, що Україна залишається країною третього світу, рівень розвитку якої не має нічого спільного з офіційними заявами чиновників, а євроінтеграція виглядає недосяжною.

Доводиться замислитись на запитаннями, що саме заважає трансферу технологій, обміну знань не лише на глобальному рівні, а й національному, локальному. Одним із важливим аспектів трансферу технологій є співпраця не лише бізнесу з закладами вищої освіти (ЗВО), а й співпраця між ЗВО. Важливою стороною науково-дослідної роботи закладів вищої освіти є обмін інформацією, що включає організацію та проведення конференцій, семінарів, зустрічей. На жаль і на цьому поприщі Україна має незмінні перепони, що характеризуються не лише відсутністю належного фінансування, а й ігноруванням думок і пропозицій експертів у різних сферах, що їх вони висловлюють зокрема на конференціях, а також направляють для ознайомлення в державні інстанції. Зауважимо, що експертні думки є квінтесенцією знань, пропонованими безкоштовно професіоналами задля добробуту суспільства.

Отже, серед шляхів вирішення проблем трансферу технологій на перше місце варто поставити не використання зарубіжного досвіду, що є звичною та зрозумілою практикою, а управлінську складову, що передбачає керування науково-технологічним розвитком фаховими управлінцями з прогресивним мисленням і моральними принципами. Особи, що посідають державні керівні посади, мають відповідати принципу Богдана Гаврилишина ПКП: патріотизм, компетентність, порядність. Лише у випадку зміни моделі кадрової політики Україна, як держава, може розраховувати на покращення своїх позицій у світових рейтингах, що характеризують її економіку та інші сфери.

Список використаної літератури:

1. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 09.12.2015р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16> (дата звернення: 22.04.2020р.).

2. Войтко С. В., Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність для економістів : навч. посіб. Київ : Політехніка, 2016. 192 с.

3. TheGlobalCompetitivenessReport 2019.WorldEconomicForum. 2019. 650 p. URL: www.weforum.org/gcr.

4.TheGlobalCompetitivenessReport 2000.WorldEconomicForum. New York : OxfordUniversity Press, 2000. 333 p. URL: <https://books.google.com.ua>.

Новікова І. Е.,

к. економ. наук, старший дослідник
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ В ДОСЛІДНИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Сьогодні дослідницькі університети стоять на передовому рубежі технологічного прогресу. Такі позиції пояснюються цінним науково-експериментальним досвідом та кращими інтелектуально-технічними можливостями щодо продукування та поглинання технологій. Університети, що створюють новітні технології є одними з найбільш інноваційно-розвинених осередків у світі. Давня традиція налагодження тісних партнерських зв'язків між приватними компаніями та мережею технологічно-оснащених дослідницьких університетів стала ключовим фактором інноваційного піднесення розвинених країн світу, зокрема США.

Технологія є безпосереднім об'єктом технологічного трансферу. Термін «технологія» походить від грецьких «techne» – мистецтво, ремесло, техніка та «logos» – поняття, вчення, наука. Технологія є одним з найскладніших об'єктів права інтелектуальної власності. Складниками технології можуть бути винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, об'єкти авторських прав та ін.[5]. Як економічна категорія і як результат науково-дослідної діяльності технологія також має свою специфіку, а тому відповідно й чимало трактувань. Загалом під технологією розуміють «сукупність знань й інформації, які можна використовувати для виробництва товарів та послуг»[7]. Відомим українським теоретиком О.Ляшенком, технологія

протрактована як «матеріальне втілення знань про певні види діяльності»[3]. Однак, в ході поширення не тільки на продукт, а й на процес технологія може мати й нематеріальну форму (не уречевлена технологія). Так, П.Перерва твердить, що сутністю технології є частина культури, «пов'язана з соціально-економічною стороною людської життєдіяльності»[6]. У правому вимірі, технологія, визначається як результат науково-технічної діяльності в українському законодавстві як «сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг»[1]. О.Гавриш та К.Клименко розглядають технологію як драйвер макро-економічного зростання країн[2]. Деякі зарубіжні сучасники, зокрема литовська вчена Р.Гріголіене надають «технології» концептуального значення, так як по суті задля створення віртуальних (програмних забезпечень чи алгоритмів для покращення політичних, спортивних, навчальних, виховальних, лікувальних, ділових або подібних процесів) або матеріальних об'єктів вона об'єднує ймовірні практичні застосування природних, інтелектуальних, людських, фінансових, часових та ін. ресурсів [9]. Батьком «технологічної теорії» вважають німецького вченого Й.Бекмана, який ще у 1772р. визнав технологію за важливий науковий предмет[8]. Після трьох промислових революцій інституційна сутність «технологічної теорії» набуває чіткого прикладного характеру, а роль науково-технічної інтелігенції в організаційній архітектоніці капіталістичного суспільства суттєво зросла. Однак навколо визначення об'єктивних критеріїв ідентифікації технології досі ведуться теоретичні дебати [4]. На нашу думку у сучасному світовому інтелектуальному просторі створення нових технології зумовлюється насамперед фінансово-економічною складовою. Наразі успішні технологічні рішення є одним із найкращих інструментів для їх авторів та власників/керівників компаній-роботодавців дослідників на шляху отримання надприбутку та контролю над певним сегментом ринку. Так як у процесі сучасного технологічного трансферу технологія розглядається як предмет комерційних угод, то на нашу

думку технологією є результат експериментально-дослідницької діяльності з високими техніко-економічними параметрами, що має соціально-матеріальну цінність і може бути використаний для практичних цілей з метою отримання прибутку чи інших соціально-економічних переваг.

Виходячи з вищевикладеного очевидно, що наразі суть трансферу технологій більше ґрунтується на товарному підході, виходячи з якого визначення природи технологічного трансферу виходить із комерційного та некомерційного характеру суб'єктно-об'єктних взаємовідносин у ринковому просторі. Так, комерційний трансфер технологій передбачає виплату винагороди власникові технології на договірних умовах, а некомерційний - слугує додатковим елементом створення позитивного іміджу за рахунок швидкого й часто тривалого в часі привернення уваги до автора цікавої ідеї чи розробки.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 №143-V. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/143-16/page>
2. Гавриш О.А., Клименко К.С. Інтеграція України в світову економіку шляхом розвитку трансферу інноваційної продукції. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*: зб. наук. праць. К.: НТУУ «КПІ», 2010. С. 50–53.
3. Ляшенко О.М. Комерціалізація та трансфер технологій: категорії та методи інноваційної діяльності. *Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2010. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2010_5/8.pdf
4. Мрихіна О.Б. Сутність та значення трансферу технологій в умовах стратегічного розвитку університетів. *Бізнес Інформ*. 2018. № 1. С. 128-139.
5. Нагорняк Г.С. Методичний посібник для проведення лекційних занять з дисципліни «Трансфер технологій» (для студентів-магістрів денної форми навчання напрямку «Менеджмент» спеціалізації «Управління інноваційною діяльністю»). Тернопіль: ТНТУ, 2017. 276 с.
6. Перерва П.Г. Трансфер технологій: монографія. Под науч. редакцией П.Г.Перервы и Д. Коциски; Харьков: НТУ «ХПИ». 2012. 676 с.
7. Швець Г.О. Трансфер технологій головний механізм інноваційного розвитку України. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 31(1). С.259-266
8. Beckmann J. Beiträge zur Geschichte der Erfindungen. Leipzig 1783-1805. Reprint: Hildesheim. 1965.
9. Grigoliene R. Technology transfer and commercialisation: course handbook, Klaipeda: University of applied social sciences. 2015. 144 p.

Пономарьова О. О.,

к.ю.н., завідувач Лабораторії біоетики і
біобезпеки НДІ інтелектуальної
власності НАПрН України, професіонал
з інтелектуальної власності відділу
навчальних програм та забезпечення
просвітницьких заходів відділення
розвитку відносин у сфері
інтелектуальної власності ДП
«Український інститут інтелектуальної
власності»(Укрпатент)

ДЕЯКІ ОBOB'ЯЗКИ ВИНАХІДНИКА(НАУКОВЦЯ) ПРИ ПРОВЕДЕННІ МЕДИКО-БІОЛОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Сьогодення ставить нові виклики для винахідників(науковців) у сфері медицини. Медико-біологічні експерименти необхідні для нових методів лікування та діагностики хвороб. Без проведення медико-біологічних експериментів на людях, у якості об'єкта дослідження, вчені не зможуть досконало визначити, чи є нові методи лікування, розроблені в лабораторіях, ефективними та безпечними для людства. Адже, комп'ютерне моделювання або тестування на тваринах не можуть замінити тестування в організмі людини. Пункт 5 Гельсинської декларації Всесвітньої медичної асоціації «Етичні медичних досліджень за участю людини у якості об'єкта досліджень» в якому зазначається, що прогрес у медицині базується на роботах, котрі врешті решт мусять включати дослідження за участю людини у якості об'єкта дослідження[1].

Медико-біологічний експеримент за участі людини у якості об'єкта досліджень можуть проводити, відповідно до положень Гельсинської декларації Всесвітньої медичної асоціації «Етичні принципи медичних досліджень за участю людини у якості об'єкта дослідження» тільки особи з відповідною науковою підготовкою та кваліфікацією. А також відповідно до статті 74 Закону України «Основи законодавства про охорону здоров'я» до винахідників(науковців) у сфері медицини висуваються вимоги про те, що медичною і фармацевтичною діяльністю можуть займатися особи, які мають

відповідну спеціальну освіту і відповідають єдиним кваліфікаційним вимогам[2].

Винахідник як науковець у сфері медицини під час проведення медико-біологічного експерименту, згідно з Конституційними нормами України, зобов'язаний не завдавати шкоди здоров'ю та життю людини, навколишньому природному середовищу, а також дотримуватися етичних норм наукового співтовариства, неухильно дотримуватися норм права інтелектуальної власності.

Конституція України у статті 54 гарантує громадянам свободу наукової творчості та захист інтелектуальної власності, але водночас у статті 28 Конституції України говориться про те, що жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідом. Отже, медик винахідник (науковець), яких проводить дослідження за участю людини як об'єкта дослідження має нести відповідальність за проведення медико-біологічного експерименту. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину, у статті 5 наголошує, що будь-яке втручання у сферу здоров'я може здійснюватися тільки після добровільної та свідомої згоди на нього відповідної особи. Такій особі заздалегідь надається відповідна інформація про мету і характер втручання, а також про його наслідки та ризики. Відповідна особа у будь-який час може безперешкодно відкликати свою згоду[4].

Отже, дослідження, які проводяться винахідниками (науковцями) допомагають лікарям вивчати нові способи профілактики і лікування захворювань у людей, а також знаходити відповіді на питання про здоров'я, про захворювання та поведінку людського організму на хвороби. Медико-біологічні експерименти призводять до розробки нових ліків, нових способів лікування старих і нових захворювань, а також нових способів профілактики захворювань.

Доцільно згадати норми Етичного кодексу лікаря України, в яких зазначено, що медичні дослідження, пов'язані із залученням пацієнтів,

повинні проводитись в умовах, що забезпечують права і безпеку досліджуваних, захищають їх гідність; виконуватись висококваліфікованими лікарями і науковцями під наглядом етичних комісій або комітетів. Дослідження припиняється у випадках виникнення незрозумілих і непередбачених ситуацій, а також у разі появи ознак небезпеки для життя і здоров'я учасника дослідження[3].

Про результати своїх досліджень, після оформлення авторського права на відкриття, винахід тощо лікар повинен повідомити колег, перш за все, в спеціальних виданнях[3].

Винахідники (науковці) є суб'єктами права інтелектуальної власності, адже результати інтелектуальної діяльності винахідників (науковців) у сфері медицини призводять до таких винаходів як нові лікарські засоби, медичні технології, вакцини.

Отже, лікар винахідник (науковець) при проведенні медико-біологічного експерименту за участю людини у якості об'єкта досліджень зобов'язаний дотримуватися положень Етичного кодексу лікаря України, дотримуватися міжнародно-правових норм, дотримуватися гідних умом, захисту прав та інтересів досліджуваних, забезпечити безпечні умови для життя та здоров'я досліджуваних, дотримуватися етичних та морально-правових принципів.

Список використаної літератури:

1.Гельсинська декларація Всесвітньої медичної асоціації «Етичні медичних досліджень за участю людини у якості об'єкта досліджень» від 01.06.1964р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/990_005

2.Основи законодавства про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992р. 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

3.Етичний кодекс лікаря України. URL:http://www.vitapol.com.ua/user_files/pdfs/mtu/615651495680396_14012010190217.pdf

4.Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину ов'єдо, 4 квітня 1997. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334

Старовіт О. М.,

аспірант НДІ інтелектуальної власності
НАПрН України, провідний фахівець
кафедри інтелектуальної власності
КНУ імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФЕРУ «ЗЕЛЕНИХ» ТЕХНОЛОГІЙ

Щорічно 26 квітня відзначається Всесвітній день інтелектуальної власності, коли тисячі людей у всьому світі відзначають ту роль, яку права інтелектуальної власності відіграють в заохоченні інновацій і творчості. У 2020 році кампанія Міжнародного дня інтелектуальної власності Всесвітньої організації інтелектуальної власності приділятиме більше уваги зеленим інноваціям і стійким технологіям в рамках актуальної теми «Інновації для зеленого майбутнього».

На шляху до «зеленого» майбутнього технологічні інновації, без сумніву, є частиною рішення. Саме ця частина рішення найбільш активно і безпосередньо заохочується Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ), зокрема в рамках її ініціативи «WIPOGREEN». Збалансована система інтелектуальної власності, яка заохочує і забезпечує інновації, має вирішальне значення для розкриття креативності, необхідної для розробки більш чистих, екологічно чистих і більш ефективних технологій. Ці технологічні рішення будуть відігравати центральну роль в досягненні цілей сталого розвитку в світі з обмеженими природними ресурсами і зростаючим населенням світу [1].

Оскільки промисловий розвиток, приносить не тільки величезний прибуток, але і великі екологічні наслідки, виникає необхідність діяти по-іншому і рухатися в напрямку «зеленого» майбутнього. Зусилля потрібні на всіх рівнях: як окремих осіб, так і організацій, а також на системному рівні.

У зв'язку з чим, на сьогоднішній день актуальними є інновації, які нададуть можливість зберегти навколишнє середовище в її первинному стані, і при цьому продовжувати отримувати бажаний прибуток. Таким нововведенням для великих корпорацій, державних підприємств і не тільки, є —«зелені» технології. Сутність цього поняття полягає в застосуванні

інновацій, в основі яких закладено сталий розвиток, і повторне використання ресурсів. А результатом впровадження таких винаходів є - зниження негативного впливу на екологію, економія коштів і підвищення доходу. Тому «зелені» технології входять в усі сфери економіки: будівництво, енергетику, забрудненні і відходи, сільське і лісне господарство, промисловість, транспорт, і т.д. Вже зараз вони стають частиною діяльності підприємств, включаючи, виготовлення, споживання, менеджмент і способи формування виробництва.

У всьому світі набирає обертів комерціалізація зелених технологій. Завдяки екологічним властивостям зелених технологій, вона сприяє зростанню конкурентоспроможності, підняттю економіки малорозвинених країн, надання нових робочих місць, перспективних інвестицій, збереженню навколишнього середовища і багато чому іншому [2].

Відповідно до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»: трансфер технології - передача технології, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким устанавлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових [3].

Процес трансферу технологій включає передачу знань, методів управління і виробництва. Тому трансфер технологій, включаючи зелені технології, має наступні основні етапи:

1. ідентифікація необхідності в технології і об'єкта продажу;
2. аналіз витрат, пов'язаних з придбанням технологій;
3. інформаційний пошук;
4. порівняння, вибір;
5. діалог між продавцями і покупцями технології;
6. підписання договору і передача технології;
7. застосування технології[2].

Так як трансфер «зелених» технологій має специфіку, зокрема через нестачу регулювання цієї сфери, його виділяють в окремий напрямок. Серед

відмінностей варто згадати тривалість процесу розробки і впровадження екологічно чистих технологій, це пов'язано і з недостатнім фінансуванням з боку держави і необхідністю пошуку інших джерел інвестицій. Залежно від особливостей об'єкта придбання або продажу, можливі додаткові стадії, наприклад, може знадобитися екологічна експертиза або енергетичний аудит.

«Механізм трансферу має включати аналіз так званої абсорбційної здатності економіки – здатності ефективно використати імпортовані технології. При цьому доцільним є розрахунок величини потенціалу трансферу технологій, в перелік критеріїв якого наряду з ринковими (комерційний потенціал технології, ціна) необхідно додати критерії впливу на навколишнє середовище, які варто законодавча закріпити. Ці критерії мають враховуватися і при проектуванні технологічних ланцюжків з використанням імпортних технологій» [4].

Консультації щодо трансферу «зелених» технологій, створять умови швидкого та безпроблемного їх проходження. Тому створюються міжнародні організації та форуми, які сприяють розвитку та поширенню саме «зелених» технологій, за допомогою встановлення зв'язку між постачальниками і особами, які шукають інноваційні рішення. Виконується це за допомогою онлайн баз даних, що містять інформацію виключно про товари на основі «зелених» технологій, що дозволяє налагодити контакти з інвесторами або оголосити потреби в інновації.

З цієї причини перед вибором і укладенням договору, етапи трансферу технологій передбачають подачу запитів або пропозицій, так званий технологічний профіль. Технологічна пропозиція складається, коли клієнт розробив або розробляє технологію і бажає здійснити трансфер «зелених» технологій, для того щоб нею змогли користуватися вітчизняні чи зарубіжні замовники або партнери. Технологічний запит необхідний, коли для вирішення виниклих виробничих проблем необхідно знайти партнерів, які передали б необхідну інновацію. Кожен, із зазначених документів має встановлену структуру, зазначену в Рекомендаціях з підготовки

технологічних профілів Української інтегрованої мережі трансферу технологій[2].

«Вважаємо, що механізм міжнародного трансферу технологій в Україні можна вдосконалити виходячи з таких тверджень: 1. Посилення мотивації науковців і дослідників, науково-дослідних установ та підприємств до інноваційної активності та інноваційно-технологічної діяльності відбудеться, якщо їх результат буде комерціалізовано. 2. Із метою формування системи тісних і продуктивних зв'язків між науковим світом і бізнесом доцільно змінити законодавство таким чином, щоб з'явилася можливість передачі результатів НДДКР державних установ у приватну власність. Актуальною є адаптація закордонного досвіду зі створення та розвитку технопарків і центрів трансферу технологій, оскільки Україна також має відповідний інноваційний та науково-технологічний потенціал» [5].

Трансфер «зелених» технологій може відбуватися через різні канали. Наприклад, технології можуть бути придбані за допомогою "купівлі та продажу", яку можна виміряти на основі торговельних потоків, злиття та поглинання та інших показників. Також ці технології можуть бути передані за допомогою ліцензійних та позаліцензійних угод; ця динаміка є найбільш актуальною для придбання запатентованої технології та пов'язані з цим ноу-хау. «Зелені» технології можуть бути передані через додаткові платформи, такі як спільні підприємства, стратегічні альянси і конкретні консультаційні послуги. Знання про використання «зелених» технологій може бути отримано за допомогою технічної допомоги, навчання, освіти чи інших спеціалізованих програм. Це найпоширеніші засоби передачі «зелених» технологій. Робоча група ОЕСР з питань національної екологічної політики знаходиться в процесі розробки набору показників для вимірювання «зелених» інновацій та міжнародної передачі «зелених» технологій.

Отже, питання трансферу «зелених» технологій є складним та багатогранним і потребує більш детального дослідження та аналізу.

Список використаної літератури:

1. *WIPO GREEN: supporting green innovation and technology transfer*, March 2020. URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2020/01/article_0003.html#
2. *Особенности трансфера зеленых технологий*
URL: <https://atilog.ua/osobennosti-transfera-zelenyh-tehnologij/>
3. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій Закон України редакція від 09.12.2015 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16>
4. Еколого-правові аспекти міжнародного трансферу технологій, 19.04.2011. URL: <http://topknowledge.ru/arkhiv/1837-ekologo-pravovi-aspekti-mizhnarodnogo-transferu-tehnologij.html>
5. Андросова Т.В., Чернишова Л.О., Козуб В.О. Міжнародний трансфер технологій як фактор інноваційного розвитку економіки України, 2016. - URL: <http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/1236/1/%D1%80%D0%B5%D0%BF.%D0%A1%D0%B5%D0%BA.%203.%20%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%BE%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2C%20%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D1%88%D1%89%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2C%20%D0%9A%D0%BE%D0%B7%D1%83%D0%B1.pdf>

Юрчишин О. Я.,
к.т.н., доцент, Національного
технічного університету
України КПІ ім. Ігоря
Сікорського

УКЛАДАННЯ ДОГОВОРІВ ПРО ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах сьогодення більшість прибутків фізичних чи юридичних осіб отримується за рахунок нематеріальних активів, в тому числі об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ). Механізмами, які найчастіше для цього використовуються, є використання ОПІВ у власному виробництві та передача прав на їх використання іншим особам (трансфер). ОПІВ, створені в закладах вищої освіти, комерціалізуються в основному саме через передачу прав на використання.

Законодавством України [1] визначено наступне трактування: трансфер технології – це передача технології, яка оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким устанавлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових. Тобто, трансфер технологій – це завжди договірні відносини, тому актуальним є питання вибору договорів та особливостей їх укладання.

Успішність трансферу технологій визначається багатьма факторами, зокрема правильно визначеними умовами договору, за яким передаються права, його типом. Під час здійснення підготовки договору, необхідно здійснити аналіз, чи всі складові технології є службовими ОПІВ, чи підтримуються права на ці ОПІВ, а також зважати на те, що технологія переважно не є одним окремим ОПІВ, тому необхідно її розукомплектувати, чітко виділити окремі об'єкти, а далі приймати рішення, які договори необхідно укладати.

Технологія, яка є комерційно привабливою, може передбачати передачу прав на спосіб та/або на продукт, разом з тим може передаватись ноу-хау, торговельна марка, комп'ютерна програма, креслення і інше. Тому на переговорному етапі треба визначитись з об'єктом договору, і доцільним, з точки зору продавця буде не передавати всі ОПІВ, що складають технологію одночасно [2]. Якщо є можливість, то вартість технології можна підвищити за рахунок збереження за собою у продавця прав на окремі складові, які необхідні для реалізації технології, навчання персоналу і т.п.

Одним із пріоритетних напрямків комерціалізації ОПІВ для закладів вищої освіти є передача прав через укладання договорів з проведення НДДКР з підприємствами [3]. Істотними умовами таких договорів є визначення раніше створених результатів досліджень, які будуть використовуватись в рамках співпраці і які необхідні для створення нових результатів досліджень. Їхній перелік подається додатком до договору. В договорі необхідно вказати, що права на раніше створені результати досліджень належать виключно сторонам, що їх отримали.

Стосовно нових результатів досліджень, що створюються під час виконання проекту, тобто стосовно майбутніх ОПВ, необхідно визначити розподіл майнових прав, вказати, хто отримує охоронні документи та здійснює їх підтримку, а також платника, розмір та порядок виплати винагороди творцям ОПВ. Хоча, на мій погляд, доцільним є в такому випадку, особливо якщо створюються такі ОПВ як винаходи, корисні моделі чи ноу-хау, перед поданням документів на набуття прав, укласти окрему угоду про використання цих об'єктів, де визначаються порядок патентування, порядок прийняття рішень щодо надання ліцензій, передання прав на патент, виплату винагороди винахідникам, та якщо можливе створення стартапів – порядок прийняття рішень щодо його створення. Такий механізм дозволяє індивідуально підходити до результатів досліджень. Частка вкладених результатів може бути різною в окремих ОПВ, і прописування в основному договорі сталих умов зменшує зацікавленість сторін в створенні нових рішень.

В рамках виконання НДДКР та її реалізації можливе використання інформації, віднесеної до конфіденційної, яка також передається окремою угодою про нерозголошення конфіденційної інформації.

Отже, ще на етапі планування процесу комерціалізації, необхідно враховувати можливості передачі прав не за однією угодою, а розглядати механізм диференційованого договірної підходу, що розширює можливості майбутньої співпраці сторін. Крім того, такий підхід є мотиваційним для виконавців робіт, зокрема працівників закладів вищої освіти.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», 2006 р., електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16>.

2. Трансфер технологій та охорона інтелектуальної власності в наукових установах / Ю.М. Капіца, К.С. Шахбазян, Д.С. Махновський, І.І. Хоменко / За ред. Ю.М. Капіци. К.: Центр інтелектуальної власності та передачі технологій НАН України, 2015. 431 с., електронний ресурс: http://www.ipr.nas.gov.ua/?page_id=606

СЕКЦІЯ 7

Діденко Ю. П.,
студентка 5-го курсу
факультету соціології і права
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ПРАВА СПОЖИВАЧА ПІД ЧАС РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Діджиталізація так стрімко охоплює усі сфери нашого життя, що можна навіть не поміти, як в онлайн-форму трансформуються усі види можливих правовідносин. У мережі Інтернет можна придбати будь-який товар, і під час таких договірних відносин гарантовано захист прав споживачів.

На сучасному етапі будь-який користувач може здійснити пошук на спеціальних сайтах і обрати за характеристиками необхідний йому товар, порівняти пропозиції різних виробників, знайти варіант за нижчою ціною. Споживач може проаналізувати наявну інформацію про надавача послуг, навіть якщо вони знаходяться у різних країнах та на різних континентах, і прийняти рішення. Продавці розміщують товари на спеціалізованих веб-сторінках, компанії мають змогу рекламувати себе у соціальних мережах і пропонувати свої послуги. Можна впевнено стверджувати, що саме реклама стає тим рушієм, який стимулює споживача зробити покупку. Основною метою створення рекламного оголошення в Інтернеті є стимулювання покупця придбати товар.

Якщо уважно прочитати угоду користувача у соціальних мережах, то можна зробити висновок, що дані про кожного зберігаються на серверах, а потім передаються анонімно до комерційних організацій, які використовують їх для своїх рекламних і аналітичних потреб – налаштовують рекламні оголошення, збирають адреси електронних скриньок для розсилок, аналізують часте місцезнаходження. Щодня збільшується кількість

користувачів соціальних мереж, і це дає можливість використовувати рекламу в Інтернеті задля формування уявлення про бренд чи окремий продукт компанії. Реклама стає потужним засобом впливу на свідомість людей: під час створення рекламного оголошення можна обирати портрет потенційного споживача продукту чи послуги за територіальними, віковими категоріями, місцем роботи і навчання, інтересами, останніми подорожами, колом знайомих та навіть кількістю дітей в родині.

У той же час, покупки в Інтернет-магазинах відрізняються від оффлайн-моделі навіть тим, що не можуть повною мірою реалізувати права споживача, що проголошені у Законі України «Про захист прав споживачів». Відповідно до ст. 15 Закону України «Про захист прав споживачів» споживач має право на одержання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію, що забезпечує можливість його свідомого і компетентного вибору[1]. Але право на інформацію про продукт обмежено лише тією інформацією, що продавець зазначив в описі товару. Покупець не має змоги взяти товар до рук, оглянути і прочитати інформацію, яка зазначена саме на виробі. Вимога закону про якість і комплектність також реалізована не повною мірою, адже покупцю стає відома ця інформація лише після розпакування доставки, а продавець може не задовольнити вимогу обміняти товар.

На мою думку, одним з найважливіших прав споживачів можна назвати право на інформацію про продукцію, поняття і суть якої часто співвідносять з «рекламою», яка дійсно може виступати джерелом такої інформації. Але варто зазначити, що інформація і реклама не є тотожними поняттями.

Відповідно до ст.1 Закону України «Про інформацію» інформацією є будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді[2]. А відповідно до ст. 1 Закону України «Про рекламу» реклама – інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та в будь-якій спосіб і призначена сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких товарів чи осіб[3]. Тобто, можна сказати, що інформація про

товар сама по собі не є рекламою, але реклама є інформацією про товар. Реклама повинна містити у собі не тільки спонукання та навіювання, а й містити інформацію про товар чи послугу, основні характеристики, особу, яка виробляє такий товар чи надає послугу.

Важливим є те, що реклама про товари та/чи послуги повинна відповідати встановленому Законом України «Про рекламу» стандарту та, окрім цього, не порушувати право споживача і відповідати вимогам, які зазначені у Законі України «Про захист прав споживачів» щодо інформації про продукцію.

Споживач повинен бути захищений в мережі Інтернет від незаконних методів просування продукції, який останнім часом почали активно використовуватися недобросовісними рекламодавцями – користувачі вимушені ставити блокувальники реклами, щоб захистити себе від інформації, яку вони не запитували. До такої реклами можна віднести вірусну рекламу, спам-рекламу, рекламні спливаючі банери, які неможливо закрити без переходу на сторонній сайт тощо. У контексті цієї проблеми законодавство розкриває такі поняття, як «порівняльна реклама», «недобросовісна реклама», «прихована реклама».

Відповідно до ст.1 Закону України «Про рекламу» порівняльна реклама - реклама, що містить порівняння з іншими особами та/або товарами (діяльністю) іншої особи, прямо чи опосередковано ідентифікує конкурента або товари чи послуги, що пропонуються конкурентом. Прихована реклама - інформація про особу чи товар у програмі, передачі, публікації, якщо така інформація слугує рекламним цілям і може вводити в оману осіб щодо дійсної мети таких програм, передач, публікацій. Недобросовісна реклама - реклама, яка вводить або може ввести в оману споживачів реклами, завдати шкоди особам, державі чи суспільству внаслідок неточності, недостовірності, двозначності, перебільшення, замовчування, порушення вимог щодо часу, місця і способу розповсюдження [3].

Проблемою для споживача є те, що прихована реклама спонукає його до певних дій, тоді як сам споживач цього навіювання не усвідомлює. Так,

наприклад, постановою Вищого господарського суду України у справі № 921/918/13-г/7 від 03.06.2014 року визнано неправомірними дії приватного акціонерного товариства “Галичина” з повідомлення невизначеному колу осіб на своєму сайті і при упаковці молочних продуктів власного виробництва неправдивих відомостей про територію походження сировини товару (позначення "з чистих Карпат" у комбінації з написом "Галичина"). Карпати – це екологічно чистий регіон, але близько 20% сировини для виготовлення цієї молочної продукції походить з Львівської області, а інші – з адміністративних областей, що не відносяться до Карпатського регіону (у тому числі знаходяться у зонах посиленого радіоактивного контролю)[4]. Можна припустити, що виробник навмисно намагався створити недостовірне враження щодо екологічності товару, зазначивши неправдиві дані у рекламному повідомленні та інформації про продукт.

На думку Ю.С. Сусь недобросовісна реклама – це широке поняття, що включає у себе два інших, оскільки будь-яка прихована або порівняльна реклама є недобросовісною[5, с. 83-87]. З цією цікавою думкою варто погодитися з огляду на наступне. Усі три види реклами, згаданої вище, є забороненими. Порушення вимог щодо способу розповсюдження характеризують приховану рекламу, адже такий вид реклами не супроводжується нагадуванням «на правах реклами», тобто оприлюднюється у завуальований спосіб з метою видати таку інформацію за частину розповіді. Визначення прихованої реклами, яке запропоноване у Законі України «Про рекламу», не передбачає всіх форм цього виду реклами, що є результатом інформаційного розвитку. На жаль, через неповноту визначення терміну у законі деякі види прихованої реклами, наприклад «продакт-плейсмент», не можна за ознаками віднести до прихованої реклами, і тому такий спосіб реклами активно використовується. Із суті цього явища можна вивести визначення, що продакт-плейсмент – це прихована реклама продукту, демонстрація логотипу чи позитивні відгуки про продукт у відеороликах, фільмах, телепередачах, комп'ютерних іграх, музичних кліпах або книгах.

Вважаю, що доцільно було б визначити у законодавстві термін «продакт-плейсмент» та визначити його основні ознаки.

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», порівняльною є реклама, що містить порівняння з товарами, роботами, послугами чи діяльністю іншого суб'єкта господарювання. Не визнається неправомірним порівняння в рекламі, якщо наведені відомості про товари, роботи, послуги, підтверджені фактичними даними, є достовірними, об'єктивними, корисними для інформування споживачів[6]. Порівняльну рекламу також можна назвати видом недобросовісної реклами, зважаючи на те, що порівняння двох товарів різних виробників може завдати шкоди у контексті законодавства щодо недобросовісної конкуренції, якщо змістом реклами є акцентування на слабких сторонах конкурента, а не порівняння двох власних продуктів чи реклама вдосконаленого продукту у порівнянні з його попередньою версією.

Отже, з одної сторони, реклама допомагає компаніям презентувати свій продукт на відстані, продемонструвавши його з вигідної позиції, допомогти споживачу, зазначивши інформацію про характеристики і можливий спосіб використання. З іншою сторони, рекламодавці під час своєї діяльності використовують так зване навіювання, стимулюють споживача до придбання товару, зазначаючи не тільки інформацію про продукцію, але й запропонували знижку, безкоштовну доставку тощо. З іншої сторони, в епоху інформаційного суспільства недооцінювати інформацію, як інструмент впливу на вибір і громадську думку, неможливо. Інтернет на сучасному етапі стає провідником, який дає змогу поширювати будь-які данні за лічені секунди. У тому числі, інформацію про товар чи послугу.

Список використаної літератури:

1. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-ХІІ (Редакція станом на 27.02.2020). Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 30, ст.379.
2. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ (Редакція станом на 21.12.2019). Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650.

3.Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 № 270/96-ВР (Редакція станом на 01.02.2020). Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 39, ст. 181.

4.Постанова Вищого господарського суду України у справі №921/918/13-г/7 від 03.06.2014 року. [Електронне джерело] – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/39057383>

5.Сусь Ю. С. Недобросовісна реклама: поняття, види, відповідальність / Ю. С. Сусь // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2015. - Вип. 32(2). - С. 83-87.

6.Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від [07.06.96](#) № 236/96-ВР (Редакція станом на 11.12.2019). Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 36, ст.164.

Мироненко Н. М.,

д. ю. н., професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заступник директора з наукової роботи НДІ інтелектуальної власності НАПрН України

АКТИ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ, ВЧИНЕНІ ЩОДО СЕРІЇ ТОРГОВЕЛЬНИХ МАРОК

Найбільш привабливими для здійснення актів недобросовісної конкуренції є торговельні марки. Про це, зокрема, свідчать дані Державної фіскальної служби України, відповідно до яких протягом січня-квітня 2019 року митницями зафіксовано майже 2,6 тис. випадків призупинення митного оформлення товарів за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності. Предметами правопорушень були такі товари, як автозапчастини «ТОУОТА» (вартістю близько 23,5 млн грн), автокосметика (вартістю близько 1,7 млн грн), взуття з позначеннями, схоже на торговельну марку «три смужки» (вартістю близько 117 тис. грн).[1].

У країнах Європейського Союзу (Франція, Швейцарія, Німеччина) такі дії отримали назву «паразитичної конкуренції» або паразитування, яке полягає в тому, що особа завдяки використанню здобутків конкурентів живе за їх рахунок, використовуючи їх репутацію.

До причин, що спонукають вчиняти порушення прав на торговельні марки крім суто економічних є правові, що пов'язані з недосконалістю законодавчого регулювання відносин у сфері охорони та використання торговельних марок. Зокрема, нечіткість законодавчого визначення, що слід вважати використанням торговельної марки, призводить до чисельних порушень прав власника торговельної марки, або навіть оспорювання рішень про визнання знаку добре відомим. Ґрунтуючись на аналізі законодавства та практики його застосування, спробуємо розібратися чи є використання знаку, визнаного добре відомим як елемента у складі іншого дійсним його використанням, не зважаючи на те, чи використовувався такий знак самостійно для позначення товарів та послуг і чи є відсутність самостійного використання знаку підставою для оспорювання рішення про визнання такого знаку добре відомим і використання його іншою особою для позначення своїх товарів та послуг без згоди правовласника знака, визнаного добре відомим..

Визнання знаку добре відомим є однією з різновидів реєстраційної процедури набуття прав на торговельні марки, закріпленої в статті 6 bis Паризької конвенції про охорону промислової власності та ст. 25 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг» *далі - Закон № 3689). Подальший розвиток теорія загальновідомих знаків отримала в Угоді про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності 1994 р. (Угода ТРІПС) та Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (Ратифіковано Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII).

Відповідно до ст. 25 Закону № 3689 охорона прав на добре відомий знак здійснюється згідно із статтею 6 bis Паризької конвенції про охорону промислової власності та цим Законом на підставі визнання знака добре відомим Апеляційною палатою або судом. Знак може бути визнаний добре відомим незалежно від реєстрації його в Україні.

З аналізу норми ст. 6 bis Паризької конвенції можна зробити висновок, що охорона добре відомих знаків здійснюється без спеціальної реєстрації і охорона таких знаків у національному законодавстві держав-учасниць повинна бути пов'язана не з умовою реєстрації позначення, а з фактом його використання у господарському обороті.

Аналіз норм чинного законодавства України дозволяє зробити висновок, що обсяг правової охорони, який надається знаку, який визнано добре відомим, ідентичний тому обсягу, який надається знаку, на який одержано свідоцтво, за винятком строку правової охорони (правова охорона добре відомого знаку діє безстроково) та згідно із ч. 4 ст. 25 Закону № 3689 може поширюватись на товари і послуги, що не споріднені з тими, для яких знак визнано добре відомим в Україні.

Відповідно до п. 4 ст. 16 Закону № 3689: *«Знак визнається використаним, якщо його застосовано у формі зареєстрованого знака, а також у формі, що відрізняється від зареєстрованого знака лише окремими елементами, якщо це не змінює в цілому відмітності знака»*. Аналіз даної норми свідчить про те, що законодавство України не мстить прямої вказівки про використання зареєстрованого знаку як окремого елемента у складі іншого зареєстрованого знака, так само як і не містить прямої заборони щодо такого використання.

Виходячи із змісту норми, а саме що використання зареєстрованого знаку як елемента не повинно *змінювати в цілому відмітності знака*, мова може йти про те, що при такому використанні знак повинен займати домінуюче положення у складі нового зареєстрованого знаку для товарів та послуг. При цьому домінуюче положення конкретного елемента позначення буде визначатися його змістовним навантаженням і його впливом на зорове та/або фонетичне (семантичне) сприйняття знака в цілому та встановлюватися експертизою знака.

Законодавство України не містить поняття домінуючого (сильного) або слабкого елемента знака, як і взагалі поняття елемента знака. Філософія розглядає елемент як неподільний компонент складних предметів, процесів,

явищ. Якщо говорити про елементи торговельних марок, то ґрунтуючись на розробках філософської науки, практики реєстрації торговельних марок та розгляду спорів щодо них, елементом торговельної марки є найменший неподільний її компонент

В теорії інтелектуальної власності сильні (домінуючі) елементи пов'язують з тим, що саме вони забезпечують розрізняльну здатність торговельної марки. Вони є оригінальними та, не мають описового характеру. Часто сильний елемент використовується як основа серії торговельних марок одного заявника (власника), утвореної шляхом приєднання до сильного елемента різних формантів [2].

Використання торговельного знаку як в цілому, так і в якості елемента іншого знаку означає використання його корисних властивостей відповідно до його функціонального призначення. Корисні властивості зареєстрованого торгового знаку розкриваються через функції, які такий знак виконує, а саме: функцію індивідуалізації товарів та послуг, а також функцію індивідуалізації виробника; естетичну функцію, рекламну функцію, яка слугує просуванню товару на ринку. Використання зареєстрованого знаку для товарів та послуг як елемента іншого зареєстрованого знаку у контексті п. 4 ст. 16 Закону дає підстави стверджувати, що такий знак у складі іншого знаку має виконувати як мінімум функцію індивідуалізації суб'єкта господарювання, який є власником такого знаку та продукцію, що виробляє або послугу, що надає суб'єкт господарювання, який використовує такий знак. Саме це свідчить про наявність дійсного використання такого знаку у розумінні європейської судової практики та судової практики України щодо використання серії знаків, а також спеціальної літератури

Відповідно до п. 2 ст. 25 Закону при визначенні того, чи є знак добре відомим в Україні, може розглядатися, зокрема, такий фактор як тривалість, обсяг та географічний район *будь-якого використання знака*. Вказана норма не конкретизує спосіб використання зареєстрованого знаку для товарів та послуг. Тому зміст словосполучення «будь-яке використання знака» охоплює всі способи його використання, передбачені у тому числі і у п. 4 ст. 16

Закону, а саме використання одного зареєстрованого знаку як елемента у складі іншого зареєстрованого знаку.

Аналіз законодавства України дає підстави для висновку, що Закон не забороняє реєстрацію схожих товарних знаків на ім'я одного власника прав. Таким чином, один правовласник має право зареєструвати кілька схожих товарних знаків, які будуть утворювати серію. Під нею слід розуміти сукупність товарних знаків, що належать одному власнику прав, залежних один від одного, пов'язаних між собою наявністю одного і того ж домінуючого словесного або образотворчого елемента, що мають фонетичну і семантичну схожість, а також несуттєві графічні відмінності, що не змінюють сутність товарних знаків.

Не зважаючи на відсутність у законодавстві України поняття «серія знаків», судова практика України як мінімум 10 років використовує це поняття та вирішує питання щодо визнання елемента знаку сильним. Про це свідчить, наприклад рішення Київського апеляційного господарського суду по справ № 21/696 про визнання знака «HEAD&SHOULDERS» сильним елементом серії знаків, або щодо визнання акту недобросовісної конкуренції, порівнюючи знаки «COSMONEWS» слова «COSMOPOLITAN» та серії знаків «COSMO» (справа № 39/15, що розглядалася господарським судом м. Києва), або рішення про дострокове припинення дії торговельної марки «DIPLOMAT», оскільки вона є схожою із серією знаків «DIPLOMATICO», (рішення господарського суду м. Києва від 31.08.2015 р. у справі № 910/2787/15). Аналогічні спори існують і в інших країнах. Зокрема, у справі J&J Snack Foods Corp. проти McDonald's Corp. (Суд Федерального Округу США, 1991 рік) суд установив, що компанії МакДональдз належить серія торговельних марок, де «Mc» утворююча складова комбінується із загальним словом. Рішенням Європейського суду від 5 липня 2016 у справі щодо спору між компанією заявника та сінгапурською компанією Фьюче Ентерпрайсіз Пте Лтд (Future Enterprises Pte Ltd), торговельна марка «MACCOFFEE» також була визнана недійсною і скарга Фьюче Ентерпрайсіз Пте Лтд відхилена повністю. Одночасно, цим рішенням доводиться добра відомість

торговельної марки «McDONALD'S» для товарів і послуг у Європейському Союзі [3].

Таким чином, використання знаку, визнаного добре відомим у складі іншого знаку як елементу є його дійсним використанням, тому не є підставою для оспорення рішення про визнання знаку добре відомим і не дає іншим особам право використовувати такий знак без дозволу правоволодільця. Водночас, для уникнення непорозумінь в процесі тлумачення норм права у процесі їх правозастосування бажано внести зміни до законодавства України, визначивши поняття «серія торговельних марок» та уточнити способи використання знаків.

Список використаної літератури:

1. Державна фіскальна служба України/ У 2019 році зафіксовано 2,6 тис. випадків призупинення митного оформлення товарів через можливе порушення прав інтелектуальної власності/ – URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/377749.html>. Дата звернення 20.04.2020 р. - Назва з екрана.

2. Левічева О. Д. Експертиза об'єктів промислової власності: заявки на знак для товарів і послуг (торговельну марку) і кваліфікованого зазначення походження товару та/або права використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару. К.: Інститут інтелектуальної власності і права, 2006. 128).

3. Сергій Барабашин. «McDONALD'S» «смачні» справи// – URL: <https://blog.liga.net/user/sbarbashin/article/31369>). Дата звернення 20.04.2020 р. - Назва з екрана.

СЕКЦІЯ 8

Дубняк М. В.,

к. ю. н., старший викладач
кафедри інформаційного права та
права інтелектуальної власності
КПІ ім. Ігоря Сікорського

БЛОКУВАННЯ КОНТЕНТУ: ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ЧИ ЦЕНЗУРА В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ?

Соціальні мережі давно перестали бути засобом простої комунікації між друзями та знайомими і способом знайти своїх однокласників по всьому

світу. Із розвитком технологій соціальні мережі перетворились на нові засоби масової інформації, де журналістом, репортером і редактором є кожен користувач. Відтак створення текстів, їх доповнення фотографіями чи іншими ілюстраціями, запис і поширення відео не становлять проблем, у разі, якщо ці об'єкти не суперечать політиці компанії.

У які правовідносини вступають між собою користувач та компанія-власник платформи конкретної соціальної мережі?

По-перше, необхідно розглянути методи доступу особи до можливостей певної соціальної мережі. Як правило, особа має створити свій акаунт (на прикладі соціальних мереж Facebook, YouTube) — персональну веб-сторінку із зазначенням інформації про себе. Умовою створення акаунту є згода користувача з правилами, стандартами та політиками компанії, які встановлюють права та обов'язки і попереджають про наслідки здійснюваних користувачем дій.

В дослідженні [1, с. 61-62] виділено такі елементи акаунту:

- 1.спосіб авторизації:ім'я (*справжні чи вигадані авт.*) та пароль;
- 2.інформація, яку розміщує користувач на своїй особистій веб-сторінці (*як правило персональні дані з можливістю налаштування умов конфіденційності — обсягу відображення інформації в публічному профілі (видно усім користувачам в середині платформи так і за її межами) та приватному профілі (дані доступні лише користувачу або доступні для обраних користувачем інших осіб — авт.)*);
- 3.особисте листування з іншими користувачами;
- 4.розміщення об'єктів інтелектуальної власності (*створення тематичних постів, альбомів тощо — авт.*).

Варто відзначити, що кожен з цих елементів мають свої особливості і підпадають під правове регулювання різними нормами права. Заслуговує на увагу той факт, що при розробці правил, політик та стандартів не враховуються особливості правового регулювання окремих країн та регіонів [2].Відтак немає чітких правових критеріїв для встановлення меж свободи розсуду та дій компанії по відношенню до акаунтів користувачів. Як

зазначено в інтерв'ю [2] компанія переглядає правила та інформує про це користувачів.

Якщо розглянути стандарти спільноти соціальної мережі Facebook, то контент який містить насильство та злочинну поведінку; не відповідає умовам безпеки (наприклад: порушує умови конфіденційності приватного життя фізичної особи, публікація фотографії місця проживання із зазначенням, міста або номера будинку та інші ідентифікаційні дані); містить небажаний вміст (пропаганду ненависті, насильство та графічний вміст, оголеність та сексуальну активність дорослих, сексуальні домагання, жорстокість і нечуйність); порушує цілісність та автентичність (спам, неправдиві новини, оманлива поведінка); порушує права інтелектуальної власності, підлягає:

- 1.видаленню;
- 2.обмеженому показу або маркуванню, яке попереджає користувачів про небажаний вміст;
- 3.попередження (автора) у разі першого порушення;
- 4.скасування дозволу на публікацію дописів;
- 5.блокування доступу до акаунту;
- 6.право на повідомлення правоохоронних органів про наявність реальної небезпеки заподіяння фізичної шкоди або прямої загрози суспільній безпеці [3].

Графічний матеріал переглядається рецензентами з усього світу, які знають мову та контекст місцевої спільноти і одноособово ухвалюють рішення про видалення контенту, з підтвердженням висновку іншим рецензентом [2].

При цьому, компанія не зобов'язана інформувати авторів дописів про причини здійснення блокування, видалення чи позбавлення права на дописи, рішення ухвалюються безапеляційно, інколи за допомогою повідомлення із зазначенням пункта політики чи стандартів, який було порушено публікацією.

З одного боку, процедура блокування або видалення вмісту, який порушує авторські права та права на торговельну марку видається простою:

надсилання повідомлення компанії. З іншого боку, видалення та блокування інформації не може повноцінно сприяти відновленню порушених прав правовласника з урахуванням швидкості поширення і розповсюдження інформації у соціальній мережі.

Додатково відзначимо, що цензурування контенту рецензентами соціальної мережі призводить до обмеження прав осіб на поширення деяких об'єктів, що мають історичну, мистецьку та культурну цінність (наприклад, заборона публікації допису з фотографією бронзової скульптури Русалоньки, одного з символів Копенгагену, або картини “Жінка перед дзеркалом”, Крістофера Вільхельма Еккерсберга (1841 р.) [4], або картини Рубенса, Караваджо і Мікланджело[5]).

Вказані випадки привернули увагу традиційних ЗМІ, зокрема норвезької газети Aftenposten, яка опублікувала відкрите звернення до М. Цукерберга неприпустимість “сліпого” цензурування контенту алгоритмами соціальної мережі.

Далі компанія анонсувала пом'якшення політики щодо публікації оголених тіл. В заявах компанії містились повідомлення, що при здійсненні блокування буде враховуватись, чи був спірний контент інформативним для інших [5].

Тут цікаво відзначити, що оновлені стандарти (у редакції 2018 року) декларують, що основна мета стандартів — “створити середовище для самовираження та дати кожному можливість висловити свою думку”. Однак, в контексті прийняття рішення про блокування, має значення не персональна свобода вираження поглядів, а те, наскільки корисними вони були для спільноти. (перефразовуючи — скільки було набрано лайків і поширень перед спірним постом).

Здавалось би, яке значення мають ці всі питання, якщо кожен користувач погоджується з правилами компанії при створенні свого акаунту в обмін на право користування послугами сервісу? На наш погляд, відповідь полягає в наступному. Реалізуючи свої права та свободу вираження поглядів, в тому числі свободу творчості, особа розраховує на їх однаковий захист

незалежно від того, за допомогою яких засобів відбувається це вираження (реальних чи віртуальних). Наявність правового регулювання здійснення цих відносин нормами цивільного, інформаційного законодавства та актів у сфері інтелектуальної власності окреслює коло прав, обов'язків та відповідальності, а також механізмів здійснення захисту, у разі порушення. Відсутність правового регулювання та захисту прав осіб в інформаційному середовищі призводить до знецінення їх облікових записів (акаунтів), які інколи становлять значну матеріальну цінність (через кількість підписників, можливість здійснення впливу на них тощо), та ризику встановлення цензури (від заборони публікації класичних творів мистецтва (картин, скульптур) до блокування акаунтів журналістів).

Список використаної літератури:

1.Некіт К.Г. Поняття та правова природа акаунта в соціальній мережі. Часопис цивілістики. 2018. № 30, С. 60-66

2.Видалення контенту, боротьба з фейками та політична реклама: відповіді на найпоширеніші запитання про модерування Facebook. Інтерв'ю з Лукашем Хользером — Policy Manager з питань контенту і стандартів спільноти Facebook у Центрально-Східній Європі. 23.07.2019. URL: https://tsn.ua/nauka_it/vidalennya-kontentu-borotba-z-fake-news-ta-politichna-reklama-naybilsh-poshireni-zapitannya-pro-moderuvannya-facebook-1383003.html (дата звернення: 22.04.2020)

3.Стандарти спільноти соціальної мережі Facebook. URL: https://www.facebook.com/communitystandards/objectionable_content (дата звернення: 22.04.2020)

4.Facebook не дозволив запостити фото Русалоньки через оголеність, 2016. URL: <https://ms.detector.media/sotsmerezhi/post/15525/2016-01-05-facebook-ne-dozvoliv-zapostiti-foto-rusalonki-cherez-ogolenist/> (дата звернення: 22.04.2020)

5.Facebook заблокувала відео з героями картин Рубенса, Караваджо і Мікеланджело 2016. URL: <https://ms.detector.media/sotsmerezhi/post/17733/2016-10-31-facebook-zablokuvala-video-z-geroyami-kartin-rubensa-karavadzho-i-mikelandzhelo/> (дата звернення: 22.04.2020)

Пилученко Д. В.,

Науково-дослідний інститут
інтелектуальної власності Національної
академії правових наук України, науковий
співробітник економіко-правового відділу

ПЕРСОНАЖ ФАНФІКУ: БУТИ ЧИ НЕ БУТИ?

Творчість — нестримний процес; потяг, що прямує крізь хащі художньої літератури, дописуючи, перероблюючи, створюючи нове. Іноді автори самі дописують свої давні твори, інколи за них це роблять родичі або віддані шанувальники (фікрайтери). Однак, серед усього цього масиву творчості наявна категорія, існування якої в науковій літературі залишено поза увагою — персонаж фанфіку, який за своєю суттю є похідним (похідний персонаж). Складнощі починаються ще на етапі визначення терміну «персонаж», якого не має українське законодавство. Це, в свою чергу, не дає змогу навіть абстрактно визначити поняття «похідний персонаж». Якщо відштовхуватися від визначення, що «похідний твір — твір, що є творчою переробкою іншого існуючого твору без завдання шкоди його охороні» [1], можна визначити похідний персонаж як *персонаж, що є творчою переробкою іншого персонажу без завдання шкоди його охороні*.

Лева частка культури фанфікшену заснована саме на похідних персонажах: фікрайтери беруть відомих або улюблених персонажів і створюють фанфік (похідний твір), відштовхуючись від своєї фантазії чи бажаючи описати події історії так, як це не вдалося автору оригіналу. Комуś з фікрайтерів вдається повністю зберегти оригінальні риси персонажів, їх переконання та мотивацію, однак, почасти виходить, що фікрайтер залишає лише зовнішній опис оригінального персонажу (колір очей та волосся, риси обличчя, звички одягатися тощо) та створює свій новий, відмінний від оригінального: персонаж інакше розмовляє, інакше рухається, перестає бути незграбою або навпаки, у нього інші звички, інша мотивація, йому не подобаються персонажі, з якими він дружив в оригінальному творі. Тож виходить, що поряд зі створеним похідним твором минаємо ще й створений похідний персонаж.

Деякі автори оригінальних творів (Джоан Роулінг, Стефані Майер) створюють окремі путівники та енциклопедії, або надати шанувальникам змогу зануритися глибше в вигаданий світ та ближче познайомитися з улюбленими персонажами, дізнатися їх минуле, невисвітлене в межах існуючих творів. Такі довідникові матеріали, а також закінчення періоду дії захисту авторських прав, тобто перехід творів у суспільне надбання, породжують хвилю нової творчості зі створенням похідних персонажів.

Розглянемо кілька прикладів.

1)«*П'ятдесят відтінків сірого*». До того як стати самостійним твором «Відтінки» (FSoG) були фанфіком «Володар всесвіту» (Masters of the Universe, MotU) — похідним твором. У більшості випадків особистісні риси, зовнішність та сімейні стосунки, успадковані від «Сутінків», залишилися незмінними у MotU (а згодом були перенесені у «Відтінки»). Незначні деталі деяких персонажів були змінені для FSoG, щоб не бути повністю ідентичними оригінальним персонажам «Сутінків». Реакція Стефані Майер на публікацію FSoG була нейтральною: «Це насправді не мій жанр, не моє... Рада за неї [Е.Л. Джеймс] — у неї добре виходить» [2].

Отже, чи є твір похідним? — Так. Чи є похідними персонажі? — Так.

2)«*Після*». Авторка Анна Тодд не раз зізнавалася, що є шанувальницею популярного в США бойз-бенду One Direction, фанаткою «Сутінків» і «П'ятдесяти відтінків сірого», але їй не вистачало подробиць. «Коли я дивилася кліпи OD, мені було цікаво, що відбувається за лаштунками. Коли читала книги Еріки Джеймс, хотіла більше подробиць про життя її героїв. Так і з'явилася ідея написати свою книгу, це було для мене розвагою» [3]. Також не секрет, що для побудови відносин між героями Тессою та Гардіном (у зовнішніх рисах якого вгадується один з вокалістів гурту One Direction), Тодд узяла класичну ідею гордості та упередження.

Чи є твір похідним? — Ні. Чи є похідними персонажі? — Частково, оскільки однин з них завдячує своєму існуванню реальній людини, межуючи з правом на образ.

з)«Гордість і упередження і зомбі». У 2009 році американський письменник, сценарист та продюсер Сет Грем-Сміт після закінчення терміну охорони авторських прав на «Гордість і упередження» Джейн Остін, використав роман для створення суперпопулярного мешапу «Гордість і упередження і зомбі», який переріс в динамічну і ефектну екранізацію [4; 5]. Оригінальний текст було збережено на 85%, а внесення елементів зомбі-жахастика та практик східних єдиноборств забезпечило йому пародійність. Примітно, що з незрозумілих причин цей випадок не отримав негативної правової оцінки [5].

Чи є твір похідним? — Так. Чи є похідними персонажі? — Так.

Де та межа, коли персонаж похідного твору стає самостійним?

Відповідь на це питання потребує ґрунтовних досліджень, включаючи також внесення змін до чинного законодавства у частині включення нових термінів та об'єктів.

Будь-яка зміна твору законна, якщо вона проводиться за згодою правовласника, однак будь-хто може розвивати ідей оригінального твору, його сюжет, концепції тощо. Проте персонаж — сукупність характеристик і ідей. Він може бути змінений до невпізнання — знайти інші риси характеру, зовнішність, вступити в нові відносини і ін., що дозволить іншому автору, який не зазіхає на права автора оригінального твору, створити свій неповторний твір, використавши прототипами персонажів, що виникли в уяві більш легкого на руку автора.

Список використаної літератури:

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993р. №3792-X. URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
2. 'Fifty Shades Of Grey': Stephenie Meyer Speaks Out – MTV. URL:<http://www.mtv.com/news/1685954/fifty-shades-of-grey-stephenie-meyer/>.
3. Анна Тодд. URL:<https://eksmo.ru/authors/todd-anna-ITD22505/>.
4. Книги, перешедшие в 2019 году в общественное достояние. URL:<http://pro-books.ru/sitearticles/20518>.
5. Луткова О. В. Трансграничные авторские отношения неисключительного характера: материально-правовое и коллизионно-правовое регулирование. URL:<https://books.google.com.ua/books?id=7Kc-DwAAQBAJ&>.